

ORTAÖĞRETİM
GÜZEL SANATLAR LİSESİ

İKİ BOYUTLU
SANAT ATÖLYE
DERS KİTABI 10

YAZARLAR

Hasan MİRZA
Sertap YEĞİN

DEVLET KİTAPLARI
ÜÇÜNCÜ BASKI

....., 2019

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI YAYINLARI: 6524
YARDIMCI VE KAYNAK KİTAPLAR DİZİSİ.....: 876

Her hakkı saklıdır ve Millî Eğitim Bakanlığına aittir. Kitabın metin, soru ve şekilleri kısmen de olsa hiçbir surette alınıp yayımlanamaz.

Editör

Yrd. Doç. Meryem UZUNOĞLU

Dil Uzmanı

Mehmet Emin SARIKAYA

Program Geliştirme Uzmanı

Talip AYDEMİR

Ölçme ve Değerlendirme Uzmanı

İsmail ŞENER

Rehberlik ve Gelişim Uzmanı

Kenan PINARBAŞI

Görsel-Grafik Tasarım Uzmanı

Özge KORKMAZ

ISBN 978-975-11-4361-7

Millî Eğitim Bakanlığı, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının 21.07.2017 gün ve 11084974 sayılı yazısı ile eğitim aracı olarak kabul edilmiş, Destek Hizmetleri Genel Müdürlüğünün 28.05.2019 gün ve 10443977 sayılı yazısı ile üçüncü defa 3.111 adet basılmıştır.

İSTİKLÂL MARŞI

Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.
O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;
O benimdir, o benim milletimindir ancak.

Çatma, kurban olayım, çehreni ey nazlı hilâl!
Kahraman ırkıma bir gül! Ne bu şiddet, bu celâl?
Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helâl.
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl.

Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım.
Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım!
Kükremiş sel gibiyim, bendimi çiğner, aşarım.
Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.

Garbın âfâkını sarmışsa çelik zırhlı duvar,
Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.
Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imanı boğar,
Medeniyet dediğin tek dişi kalmış canavar?

Arkadaş, yurduma alçakları uğratma sakın;
Siper et gövdeni, dursun bu hayâsızca akın.
Doğacaktır sana va'dettiği günler Hakk'ın;
Kim bilir, belki yarın, belki yarından da yakın.

Bastığın yerleri toprak diyerek geçme, tanı:
Düşün altındaki binlerce kefensiz yatanı.
Sen şehit oğlusun, incitme, yazıktır, atanı:
Verme, dünyaları alsan da bu cennet vatanı.

Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki feda?
Şüheda fışkıracak toprağı sıksan, şüheda!
Cânı, cânânı, bütün varımı alsın da Huda,
Etmesin tek vatanımdan beni dünyada cüda.

Ruhumun senden İlâhî, şudur ancak emeli:
Değmesin mabedimin göğsüne nâmahrem eli.
Bu ezanlar -ki şehadetleri dinin temeli-
Ebedî yurdumun üstünde benim inlemeli.

O zaman vecd ile bin secde eder -varsa- taşım,
Her cerâhamdan İlâhî, boşanıp kanlı yaşım,
Fışkırır ruh-ı mücerret gibi yerden na'sım;
O zaman yükselerek arşa değer belki başım.

Dalgalar sen de şafaklar gibi ey şanlı hilâl!
Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helâl.
Ebediyyen sana yok, ırkıma yok izmihlâl;
Hakkıdır hür yaşamış bayrağımın hürriyyet;
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl!

Mehmet Âkif Ersoy

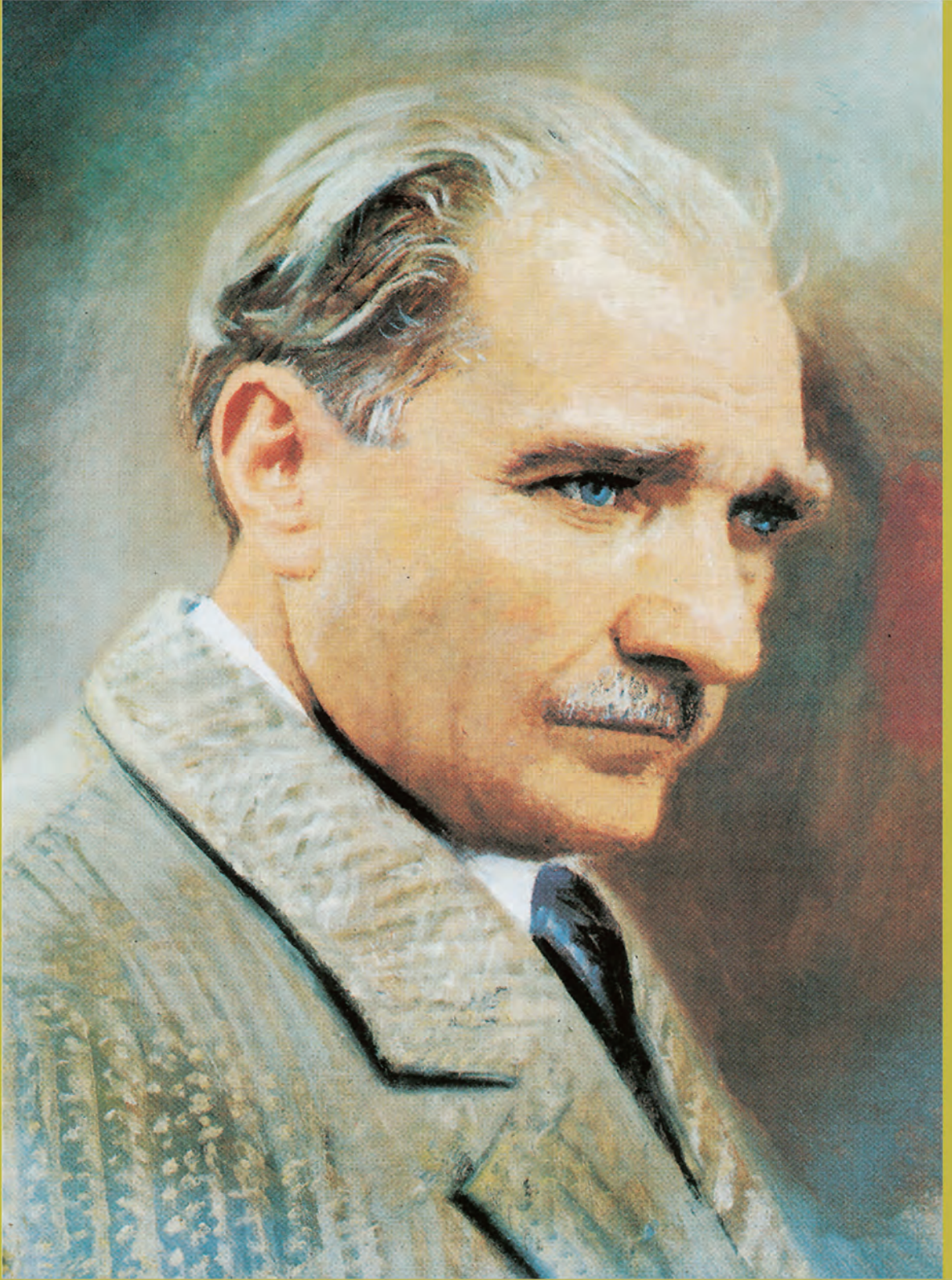
GENÇLİĞE HİTABE

Ey Türk gençliği! Birinci vazifen, Türk istiklâlini, Türk Cumhuriyetini, ilelebet muhafaza ve müdafaa etmektir.

Mevcudiyetinin ve istikbalinin yegâne temeli budur. Bu temel, senin en kıymetli hazinendir. İstikbalde dahi, seni bu hazineden mahrum etmek isteyecek dâhilî ve hâricî bedhahların olacaktır. Bir gün, istiklâl ve cumhuriyeti müdafaa mecburiyetine düşersen, vazifeye atılmak için, içinde bulunacağın vaziyetin imkân ve şeraitini düşünmeyeceksin! Bu imkân ve şerait, çok namüsaît bir mahiyette tezahür edebilir. İstiklâl ve cumhuriyetine kastedecek düşmanlar, bütün dünyada emsali görülmemiş bir galibiyetin mümessili olabilirler. Cebren ve hile ile aziz vatanın bütün kaleleri zapt edilmiş, bütün tersanelerine girilmiş, bütün orduları dağıtılmış ve memleketin her köşesi bilfiil işgal edilmiş olabilir. Bütün bu şeraitten daha elîm ve daha vahim olmak üzere, memleketin dâhilinde iktidara sahip olanlar gaflet ve dalâlet ve hattâ hıyanet içinde bulunabilirler. Hattâ bu iktidar sahipleri şahsî menfaatlerini, müstevlîlerin siyasî emelleriyle tevhit edebilirler. Millet, fakr u zaruret içinde harap ve bîtap düşmüş olabilir.

Ey Türk istikbalinin evlâdı! İşte, bu ahval ve şerait içinde dahi vazifen, Türk istiklâl ve cumhuriyetini kurtarmaktır. Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda mevcuttur.

Mustafa Kemal Atatürk

MUSTAFA KEMAL ATATÜRK

İçindekiler

10.1. Resim Sanatının Görsel Sanatlardaki Yeri.....	11
10.1.1. Resim ve Diğer Görsel Sanatlar.....	11
Resim Sanatının Kısa Tarihçesi.....	11
Görsel Sanatların Sınıflandırılması.....	19
Görsel Sanatlar.....	19
Resim ve Diğer Görsel Sanatlar.....	21
Okuma Parçası.....	22
Ölçme ve Değerlendirme.....	25

10.2. Görsel Algı.....	27
10.2.1. Görsel Algı Farklılıkları.....	27
Algı.....	28
Görsel Algı	28
Biçimi Algılama.....	29
Ölçme ve Değerlendirme.....	31

10.3. Nesnenin Renkli Etüdü.....	33
10.3.1. Nesnenin Çevreyle İlişkisi.....	33
Nesne ve Yüzeylerin Doku Özelliklerini Renkle	
İfade Etme.....	35
Işık-Gölgenin Renge ve Hacme Etkisi.....	37
Işık-Gölge.....	38
Okuma Parçası.....	39
Farklı Boyama Tekniklerinin Renkteki Fiziki Etkisi.....	39
Boyama Teknikleri.....	41
Renk ve Ton Gruplarının Kompozisyona Etkisi	47
Doğal ve Yapay Işığın Renge Etkisi.....	49
Modle ve Modülasyonu Tanıma.....	51
Ölçme ve Değerlendirme.....	55

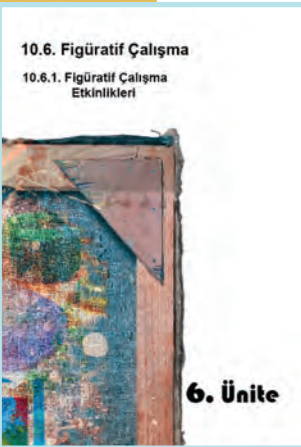

10.4. Ölü Doğa (Natürmort).....	57
10.4.1. Ölü Doğa Çalışmaları.....	58
Natürmortta Kompozisyonun Geometrik Kurgusu.....	60
Okuma Parçası.....	62
Natürmortta Büyük Küçük Dengesi.....	65
Okuma Parçası.....	67
Natürmortta Aralık Mesafe İlişkisi.....	67
Okuma Parçası.....	68
Natürmortta Nesne Mekân İlişkisi.....	70
Tek Renk ile Objenin Dokusal Yapısını İfade Etme.....	72
Natürmortta İlgi Merkezi (Vurgu).....	73
Ölçme ve Değerlendirme.....	75

10.5. Doğa (Peyzaj).....	77
10.5.1. Peyzaj Çalışmaları.....	77
Avrupa Resminde Peyzaj-Türk Resminde Peyzaj.....	82
Vizör ve Kadraj.....	91
Lavi ve Sulu Boya (Saydam Boya) Tekniği ile Peyzaj Çalışmaları.....	93
Lavi Nedir?.....	94
Okuma Parçası.....	95
Sulu Boya.....	97
Ölçme ve Değerlendirme.....	99

10.6. Figüratif Çalışma.....	101
10.6.1. Figüratif Çalışma Etkinlikleri.....	101
Akrilik Tekniğinin ve Figür Anatomisinin Farklı Özellikleri.....	102
Akrilik Boya ve Yağlı Boya ile Resim.....	104
Okuma Parçası.....	107
Okuma Parçası.....	110
Resim Çalışmasını Oluştururken Dikkat Edilmesi Gereken Noktalar.....	114
Teknik Uygulamaya Yönelik Pratik Bilgiler.....	114
Ölçme ve Değerlendirme Cevap Anahtarı.....	118
Sözlük.....	119
Kaynakça.....	124
Görsel Kaynakça.....	126

10.1. Resim Sanatının Görsel Sanatlardaki Yeri

10.1.1. Resim ve Diğer Görsel Sanatlar

1. Ünite

Ünite

10.1. Resim Sanatının Görsel Sanatlardaki Yeri

10.1.1. Resim ve Diğer Görsel Sanatlar

Hazırlık Çalışması:

- Resim sanatının tarihçesini araştırınız, bulgularınızı sınıf ortamında arkadaşlarınızla paylaşınız.

Dikkat Çekme:

- Resim sanatının ilk yazı dili olduğunu biliyor muydunuz?

Resim Sanatının Kısa Tarihçesi

Sanat, insanlık tarihi kadar eskidir. İnsanoğlu çok eski dönemlerden beri duygu ve heyecanlarını, istek ve beklentilerini sanat eserlerinde dile getirmiştir. İlk resim örnekleri günümüzden 15 bin yıl önce Primitif Dönem olarak adlandırılan zaman diliminde görülmektedir. Farklı kaynaklara göre bu resimler, büyüsel amaçlı yapıldığı gibi dönem insanının çevresiyle (av hayvanları, yaşanılan coğrafi bölge vb.) kurduğu iletişimin ilk görsel belgeleridir.

Görsel 1.1. Siyah Kafalı Kırmızı Bizon, Lascaux Mağarası, MÖ 17.000 Civarı, Fransa

Ege ve Ön Asya bölgelerine yayılan ve insanlık tarihinin bilinen en eski medeniyetlerinden biri olarak kabul edilen **Mısır'da (MÖ 3150-MÖ 350) resim sanatı**, büyük ölçüde saray, tapınak ve mezar mimarisine bağlı olarak gelişmiştir. Mimari yapıların duvarlarını süslemek amacıyla yapılan bu resimlerde gündelik yaşamın içinden çeşitli konular işlenmiştir. Görsel 1.2. Saqqara (Sakkara) Keşfedilen XVI Hanedanı (Tutankamon'un 1350 BC) Mezarlarının Süslemesi, bu dönem eserlerine örnek olarak gösterilebilir. Fresk adı verilen bu duvar resimleri, yaş siva üzerine toz boyalar kullanılarak renklendirilmiştir. Parlak ve canlı renkler tercih edilmiş, renklere simgesel anlamlar yüklenmiştir. Mısır resminde perspektif yoktur, önemli kişiler diğer figürlerden daha büyük çizilmektedir. Figürlerin yüzleri profilden, gözleri ise cepheden gösterilmektedir. Gövde genellikle cepheden gösterilirken bacaklar başın baktığı yönde resmedilmektedir.

Görsel 1.2. Saqqara Keşfedilen XVI Hanedanı (Tutankamon'un 1350 BC) Mezarlarının Süslemesi

Mısır sanatı Yunan ve Roma sanatı başta olmak üzere kendinden sonraki medeniyetleri etkilemiştir.

Antik Yunan resim sanatında; ahşap, kumaş ve deri benzeri malzemeler üzerine yapılan resimler günümüze ulaşamamıştır. Resim sanatına dair sahip olunan bilgilerin çoğu kap süslemelerinden elde edilen verilerdir. Görsel 1.3.te de görüldüğü üzere vazolarda siyah ve kırmızının çokça kullanıldığı, düzenli biçimlerin, temiz dış çizgilerin ve zengin süslemelerin olduğu görülür.

Görsel 1.3. Kırmızı Figürlü Su Kabı, MÖ 420-400 British Müzesi

Roma resim sanatında yapıların duvarları, yerleri resim ve desenlerle süslenmekte, fresk ve mozaik tekniklerinin uygulandığı yüzeylere ise genellikle gündelik yaşam ve dinsel konular işlenmekteydi. Fresk tekniği; ıslak siva üzerine sulu boyayla, mozaik tekniği ise çeşitli renklerde küçük taş ve cam parçalarının bir desen oluşturacak şekilde yan yana getirilmesiyle oluşturuluyordu. Geç dönem resimlerinde ise perspektife önem verildiği bilinmektedir.

Görsel 1.4. Talassa Deniz Mozaği MS 5. yy., Roma Dönemi, Hatay

Roma İmparatorluğu'nun yıkılmasından sonra kurulan Bizans Devleti; Roma, Mısır ve Anadolu'da oluşmuş medeniyetlerin sanatlarından etkilenmiştir. Temelde bir Hristiyan sanatı olmakla birlikte hükümdarın kudretini ve Hz. İsa'nın yanında hükümdarın gücünü de yansıtan bir imparatorluk sanatıdır. Resim sanatı, fresk ve mozaiklerde kendini gösterir. Ayasofya ve Kariye gibi sonradan cami olan kiliselerin süslemelerindeki dinî betimlemeler, mozaik ve fresk teknikleriyle görselleştirilmiştir.

Görsel 1.5. Çingene Kız Zeugma Antik Kentinden Çıkarılmış, Gaziantep Arkeoloji Müzesi

MS 900-1200 yılları arasında İtalya, Almanya, Fransa gibi ülkelerde gelişen Roma sanatında kilise resimleri geliştirilmiş, freskler kalın ve daha geniş duvar yüzeylerine uygulanmıştır. Mimaride bir süsleme ögesi olarak kullanılan resimlerde perspektif kullanılmamış, figürler önem sıralarına göre istiflenmiştir. Az renk tercihi yüzeye ışsız ve düz bir şekilde uygulanmıştır.

13. yy. ortalarında vitray, kitap bezeme sanatı, Kuzey Avrupa'da pano resmi ve İtalya'da fresk resmi gelişim göstermiştir. Bu dönemde çok sayıda şehir, sanat merkezi hâline gelmiştir. Bu şehirlerde sanatla uğraşan pek çok kişi olduğu için hangi yapıtın nerede, ne zaman ve kim tarafından yapıldığı kesin olarak belirlenememiştir.

Görsel 1.6. Tedhysokenaos Mozaïği, MS 2. yy., Roma Dönemi, Arkeoloji Müzesi, Hatay

Gotik Sanat: 12. yüzyılda Avrupa’da ortaya çıkan, en çok mimaride (çoğunlukla dinî yapılar) varlığını hissettiren bir akımdır. Tüm Avrupa’da etkin olmasına karşın, İtalyan sanatında çok etkin olmamıştır. En belirgin özelliği “sivrilik” olan bu tarz Rönesans’a kadar etkili olmuş, Kuzey Avrupa’da ise 16. yüzyıla kadar etkisini sürdürmüştür.

“Taşın ağırlığından kurtulma çabası” olarak tanımlanan bu tarzda; ağırlığın itme kuvveti ve yönü tespit edilerek baskı, kemerlere ve fil ayaklarına aktarılmıştır. Böylece yapının tamamı dengeye faydalı olan elemanlara bağlanmış, duvarlar azalmıştır.

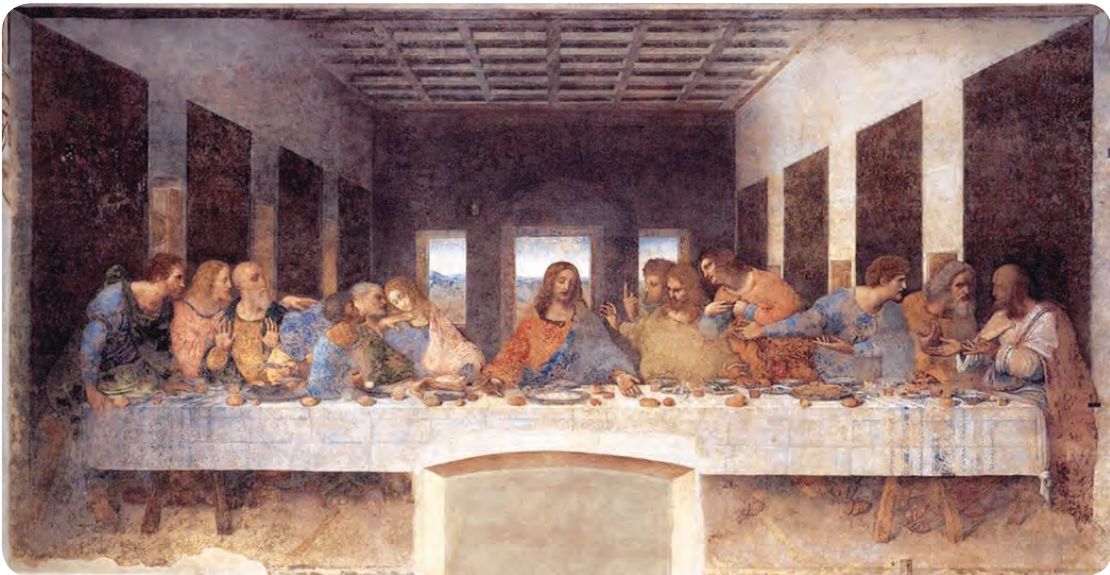
Gotik mimaride duvarların azalıp pencerelerin artması; cam işçiliği diyebileceğimiz vitrayın gelişme göstermesini de beraberinde getirmiştir. Yine aynı nedenle (duvarın azlığı-sütunların çokluğu) heykele rağbetin arttığı dönemdir. Çoğunlukla katedral ve kiliselerde girişlere ve duvarlara yapılan Gotik Dönem heykellerinde ifadecilik ön plana çıkar. Resimde ise düzenleme ve oranların önemi ve ifadesel anlama göre renk kullanımı göze çarpar. Dinî konuların yanı sıra; asil hayat, avcılık ve bayramlar gibi dünyevi konular da kullanılmıştır.

13. yüzyılın ortasında Fransa’da minyatürün de önem kazandığı görülür. Minyatür sadece ayinle ilgili eserlerde değil diğer dünyevi konularla ilgili kitaplarda da kullanılmıştır.

Rönesans (Yeniden Doğuş): Bilimsel perspektifin ilk kez kullanıldığı, Orta Çağ ve Reformasyon arasındaki tarihî döneme verilen isimdir. 15-16. yüzyıl İtalya’sında Batı ile Klasik Antikite (Eski Roma ve Yunan eserlerinin incelenmesi) arasında sanat, bilim, felsefe ve mimarlıkta bağın tekrar kurulmasını sağlayan, Antik Yunan filozof ve bilim adamlarının çalışmalarının çeviri yoluyla ele alındığı, deneysel düşüncenin canlandığı, insan yaşamı (hümanizm) üzerine yoğunlaşıldığı, matbaanın bulunmasıyla bilginin geniş kitlelerce paylaşımının arttığı ve radikal değişimlerin yaşandığı dönemdir. Bu dönemde doğa ve insan soyut imgeler bütünü olmaktan çıkarak somut bir bilgi nesnesi olarak algılanmıştır. Kilise ile felsefenin alanlarının birbirinden ayrılması, insan düşüncesini özgürleştirmiştir. Rönesans, Orta Çağ’ın dinsel kültürü yerine her bakımdan bu dünyanın olan, bu dünyaya bağlı bir kültürün oluşturulduğu dönemdir.

Görsel 1.7. Ayrıntı, Meryem’e Hayranlık, 1423, Gentile da Fabriano (Centile de Fabriano)

Görsel 1.8. Son Akşam Yemeği, 1495-1498, Leonardo da Vinci, Santa Maria dele Grazie (Santa Mariyya dele Grazye), Milano

Maniyerizm (Üslupçuluk): Yaklaşık 1520-1580 tarihleri arasında ortaya çıkmış olan bir sanat anlayışıdır. Rönesans'ın getirmiş olduğu yetkinliğe karşı bir çıkış olmuş, kendisinden sonra gelen üslup ve akımlara ön ayak olmuştur. Başlatıcısı ve en önemli temsilcisi Michelangelo Bounarotti'dir (Mikelanjelo Bunarotti). Sistine Şapeli'ndeki mahşer freskleri bu resim tarzı için belirleyici olmuştur. Artık ideal görüntü yerine sanatsal niteliğin araştırıldığı bu anlayış, figürlerin deformasyonu ile kendini belli eder ve özgün tarzlara doğru bir adım olarak belirir. Maniyerizmde her şey birbirine karışmıştır. Her şey bir devinim hâlinindedir. Olayın net olarak anlaşılması biraz zordur. Bu hareketlilik sanatçının fırçasından kaynaklandığı gibi figürlerin uzaması ve çeşitli pozlarla resmedilişinden de kaynaklanır. Bu, o döneme değin Rönesans'ın uyumlu formlarının karşısında bir hareketti. Klasik sanattan baroka geçiş olarak da bilinir. Bireysel yorumlamalar, serbest

duruşlar bu üslubun önemli özelliğidir. En önemli sanatçıları Tintoretto ve El Greco'dur (El Greko).

Barok: Avrupa'da 16. yüzyıl ortalarından 18. yüzyıl ortalarına kadar devam eden sanat akımını tarif etmek için kullanılan isim. Barokun kendine özgü niteliklerinden biri, Rönesans'taki denge kavramının ve uyumlu ölçülerin tam tersi olan ve büyük biçim karşıtlıkları ile yaşam bulan bir hareketlilik. Mimarlıkta, yontu ve resmin kaynaşmasıyla ışık-gölge oyunlarına dayanan yeni bir mekân duygusu elde edilir. Çeşitli sanatlar, mimarlığın egemenliği altında adeta iç içe geçerek karşılıklı birbirlerini etkilerler. Bu durum bir yandan kiliselere ya da saraylara girenlerin başlarını döndürerek hayran bırakırken aynı zamanda dinin ve egemen sınıfın gücünü de tartışmasız biçimde gözler önüne seren bir gösteriye dönüşür. Işığın şiirsel etkisi bulunarak dinsel ve sivil yapılarda, tablolar, dekorasyon resimlerinde, hatta yontularda, sayılamayacak kadar çeşitli biçimlerde kullanılır.

Kompozisyon bakımından klasik üsluplu resmin özellikleri bu devirde ortadan kalkmaya başlar. Kompozisyon dağınık. Piramidal ya da üçlü kompozisyon, yerini dağınık diyagonal düzenlere bırakır.

Görsel 1.9. Öz Portre, 1600, El Greco, Madrid, İspanya

Görsel 1.10. Gece Devriyesi, 1642, Rembrandt van Rijn (Rembrandt an Rij), Rijk Müzesi, Amsterdam

Neoklasisizm: 18. yüzyılda barok ve rokokoya tepki olarak çıkmıştır. Antik Yunan ve Roma eserlerinin konu ve stillerini kullanır. Antik dünyanın tarihsel sembollerinin yeniden canlandırılması isteği neoklasik diriltmeciliğini ortaya çıkarmıştır. Özellikle 16. ve 17. yüzyılların klasik örnekleri model alınmıştır. 18. yüzyılın ilk yarısından itibaren Avrupa sanatında belirgin bir değişim gözlenir. Barok anlayışa ve rokoko sanatın aşırı taşkın süslemeleri ile sembolik tavrına tepki olarak doğan bu sanat anlayışının amacı, barok öncesi dönemin saf kabul ettikleri sanat anlayışına dönmektir. Antik devir hayranlığının sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Dönem sanatçıları için önemli olan antik form anlayışıdır. Renkler ve ışık etkileri bütünüyle çizgi ve form bileşkesine bağlıdır.

Romantizm: 19. yüzyılın ortalarına kadar uzanan romantizm kendisinden önceki klasisizme bir tepki olarak ortaya çıkmıştır. Klasisizmin görkemli, katı, soylu, idealize edilmiş ve yüce anlatım biçimi yerine daha yalın, içten ve doğal anlatım biçimi önemsenmiştir. Romantizm, klasisizmin düzenlilik, uyumluluk, dengelilik, akılcılık ve idealleştirme gibi özelliklerine bir başkaldırı niteliğindedir. Doğduğu çağın akılcılığı ve maddeciliğine tepki olarak bireye, öznelliğe, akıl dışılığa, düş gücüne ve kişiselliğe önem vermiştir. Tarihsel olarak bu dönemde gelişen orta soylu sınıfın yani burjuvazinin duygu, düşünce ve yaşam tarzını ön plana çıkarmıştır. Fransız Devrimi'ni hazırlayan görüşlerle aynı temellere sahiptir. Soyluların zarif sanat biçimlerini yapay ve aşırı incelikli bulan bu yeni sınıf, duygusal açıdan kendisine yakın hissettiği daha gerçekçi sanat biçimlerini önemsemiştir. Böylece romantizm gelişme ve yaygınlaşma şansı bulmuştur. En önemli temsilcileri arasında Constable (Konstabil), Turner (Törnır), Gericault (Jeriiko), Goya yer alır.

Görsel 1.11. Stanisław Kostka Potocki Adlı Portre, 1781, Jacques-Lois David (Jak Lui Deyvid), Wilanów Sarayı, Polonya

Görsel 1.12. Öz Portre, 1799, Joseph Mallord William Turner (Cozef Malord Vilyım Törnır)

Realizm: Bir estetik ve edebî kavram olarak 19. yüzyıl ortalarında Fransa'da ortaya çıkmıştır. Nasıl ki romantizm klasisizme bir başkaldırı niteliğinde ise realizm yani gerçekçilik, hem klasisizme hem de romantizme bir başkaldırıdır. Amaç, sanatı klasik ve romantik akımın yapaylığından kurtarmak, yenilikçi eserler üretmek; konularını, öncelikle yüksek sınıflar ve temalarla ilgili değil, 19. yy. Avrupa'sında toplumsal, ekonomik değişimlerin etkisi ile alt toplumsal sınıflar ve temalar arasından seçmektir. Realizmin amacı, günlük yaşamın ön yargısız incelenmesidir. Önemli temsilcileri arasında Jean Francois Millet (Jan Fransua Milye) ve C. Courbet (Kurbet) sayılabilir.

Görsel 1.13. Başak Toplayanlar, 1857, Jean Francois Millet, Orsay Müzesi

Görsel 1.14. Bereli Öz Portre, 1886, Claude Monet (Klod Mone), Özel Koleksiyon

Kübizm: 20. yy. başında Avrupa'da ışığın geçici etkilerini resmeden izlenimcilerden hoşnut olmayan genç ressamlar kuşağı yetişmekteydi. Bu ressamlar empresyonizme egemen olan görme duygusu yerine aklın gücünü ortaya koymak istemişlerdi. Tablolarını sağlam temellere oturtmak isteyen sanatçılar, bu konuda ressam Paul Cezanne'ın (Pol Sezan) izinden gitmişlerdi. Nitekim bu ressamlar, Cezanne'dan, onun son Provence manzaralarından ve natürmortlarından esinlenecekler, bundan da kübizm doğacaktı. Manifestoyu yazan Apollinaire (Apolaniyer), resmin bir taklit sanat değil tasarım sanatı olduğunu söylemekteydi. En önemli temsilcileri olan Pablo Picasso (Pablo Pikasso) ve Georges Braque, nesne yüzeylerinin ardına bakarak konuyu aynı anda değişik açılardan sunabilecek geometrik şekilleri vurgulamışlardır.

Empresyonizm: 19. yüzyılda Fransa'da ortaya çıkan bu akım, bütün sanat dallarını, özellikle resim sanatını etkilemiştir. Doğadaki unsurların kişinin içinde oluşturduğu izlenimleri ve duygusal izleri yansıtmayı hedefler. Bu akım içerisinde yer alan sanatçılar, doğayı objektif bir gerçek olarak değil, doğanın kendilerinde yarattığı izlenimi resme aktarırlar. Özellikle ışık ve renkten kaynaklanan görsel izlenimlerin yansıtılması hedeflenir. Bu anlayışla resmedilen nesnelerde olaydan çok günün belirli bir zamanına özgü ışığın sanatçı üzerinde yarattığı izlenimlere önem verilir. Akımın öncüleri Claude Monet ve Camille Pissarro'dur (Kamil Pissarro).

Görsel 1.15. Viyadük, 1908, Georges Braque (Corc Brak), Modern Sanatlar Müzesi, Paris

Çağdaş Sanat: Çevre ve toplum bilincinin ağır bastığı, ağırlıklı olarak küreselleşme, teknoloji-insan ilişkisi, çok kültürlülük gibi konularla ilgilenen; 1960-1970’li yıllardan günümüze kadar süregelen ve bir akım veya üslup benzeri birleştirici özellikleri olmadığından genel bir deyişle “çağdaş” olarak adlandırılan sanat biçimleridir.

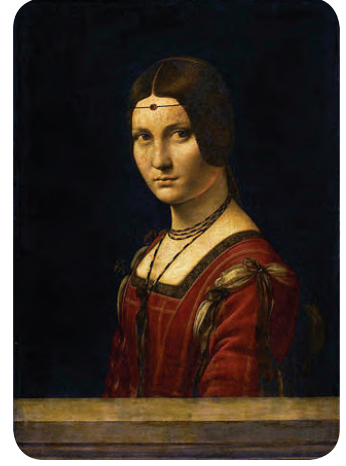
Görsel 1.16. Ayrıntı (Tam Fathom 5), 1949, Jackson Pollock (Ceksin Pollok), Neuberger (Noiberger) Müzesi, New York

Etkinlik:

- Aşağıda bazı sanat akımlarına ait verilen bilgileri ilgili görsellerle eşleştiriniz. Eşleştirme gerekçelerinizi söyleyiniz. Bulgularınızı sınıf ortamında arkadaşlarınızla paylaşınız.

Görsel 1.17. Akantus Sakallı Mask, İstanbul Büyük Saray Mozaïği

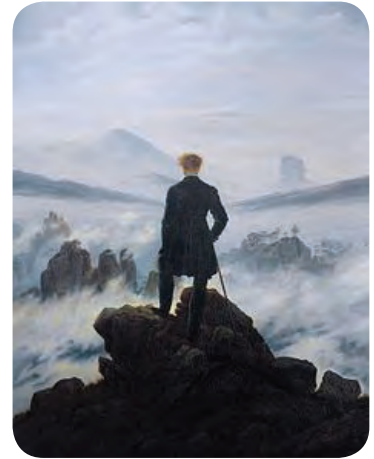
Görsel 1.18. La Belle Ferronnière, 1490-96, Leonardo da Vinci, Louvre Müzesi, Paris

Görsel 1.19. Avignonlu Kızlar, 1907, Picasso, Modern Sanatlar Müzesi, New York

Görsel 1.20. Toledo'dan Görünüm, 1596-1600, El Greco, Metropolitan Sanat Müzesi, New York

Görsel 1.21. Bulutların Üzerinde Yolculuk, 1818, Caspar David Friedrich, Hamburg

- Doğa ve insan, bilgi nesnesi olarak algılanmıştır. (Rönesans)
- Nesne yüzeylerinin ardına bakarak konuyu aynı anda değişik açılardan izleyiciye aktarmışlardır. (Kübizm)
- Daha yalın, içten ve doğal anlatım biçimi önemsenmiştir. (Romantizm)
- Figürlerde deformasyonu önemsemişlerdir. (Maniyerizm)
- Taş ve cam parçaları bir araya getirilerek kompozisyon oluşturulmuştur.

Hazırlık Çalışması:

- Görsel sanat dalları ile ilgili araştırma yaparak bulgularınızı dosyalayınız.

Görsel Sanatlar

Dikkat Çekme:

- Sanat;** duyguların, düşüncelerin ya da bir yaşantının renk, çizgi, ses, devinim ve sözcüklerle alıcıya aktarılması faaliyetidir.
- Sanatın biraz biçim, biraz bilim, biraz da özden meydana gelen bir değerler sistemi olduğunu biliyor musunuz?

Etkinlik:

- Görsel sanat dallarının bazılarıyla ilgili verilen görselleri inceleyiniz.
- Verilen görsellerin hangi sanat dalına ait olduğunu söyleyiniz.
- Hangilerinin yüzey sanatlarına, hangilerinin hacim sanatlarına, hangilerinin mekân sanatlarına ait olduğunu nedenleriyle söyleyiniz.
- Malzeme kullanımı ve uygulama süreçlerini göz önünde bulundurarak karşılaştırınız. Bulgularınızı arkadaşlarınızla paylaşınız.

Görsel 1.22. Parmak İzi Binası, 2010, Jose Perez, Tayland

Görsel 1.23. Şişman İnsanlar, 1980, Turhan Selçuk, İstanbul

Görsel 1.24. Gül koklayan Fatih portresi, 15.yy. Sinan Bey, Topkapı Sarayı, İstanbul

Görsel 1.25. Ara Güler, Fotoğraf

Görsel 1.26. Costanza Bonarelli'nin Büstü, 1635, Gian Lorenzo Bernini, Bargello Ulusal Müzesi, İtalya

Görsel 1.27. Tiyatro Sahnesinden Bir Oyun Karesi

Görsel 1.28. İstanbul Hanımefendisi, 1881, Osman Hamdi Bey, Özel Koleksiyon, İstanbul

Bilgi Notu:

Görsel sanatları biçimsel özelliklerine, kullandıkları yöntemlere, araç-gereç ve amaçlarına göre sınıflandırmak gerekir.

YÜZEY SANATLARI

Tüm iki boyutlu sanat çalışmalarına denir. Yani bir eni ve bir boyu olan kâğıt, tuval, duvar ya da kumaş üzerine uygulanan sanatlardır.

Resim ve Türleri: Yağlı boya, sulu boya, baskı sanatları, afiş, grafik, çizimler, duvar resmi, minyatür, karikatür, fotoğraf, batik, süsleme vb.

Resim: Gözlem, duygu ve düşüncelerimizi çizgi, açık-koyu renk gibi elemanlarla belli estetik kurallar çerçevesinde iki boyutlu bir yüzey biçimlendirme sanatıdır. Resimde hacim, mekân, hareket ve ışık etkileri yanılsamaya dayalı resimsel öğelerle elde edilir.

HACİM SANATLARI

Üç boyutlu sanat çalışmalarıdır. Heykel, seramik vb.

Heykel: Sanatsal bakış açısıyla oluşturulmuş üç boyutlu formlardır. Mekânda üç boyutlu estetik biçimler yaratmayı amaçlayan plastik sanatların bir dalıdır. Resimden farkı eni, boyu, yüksekliği yani hacmi olmasıdır. Değişik açılardan bakıldığında farklı görünüm verilir. Heykel kendisini izleyenle aynı ortamdadır. Bulunduğu çevrenin ışığını alır, aydınlık yerleri de gölgeleri de gerçektir.

MEKÂN SANATLARI

İç ya da dış mekânı içine alan ve düzenleyen sanat dallarıdır. En başta mimari (bahçe mimarisi, peyzaj mimarisi vb.) olmak üzere çevre düzenlemesi gibi mekâna ilişkin tüm tasarım çalışmalarını kapsamaktadır.

Mimari: Mekân tasarlama işidir. Başka bir tanımla mimari, yapıları ve fiziksel çevreyi uygun ölçülerde tasarlama, inşa etme sanatı ve bilimidir. İnsanların yaşamını kolaylaştırmak ve barınma, dinlenme, çalışma, eğlenme gibi eylemlerini sürdürebilmelerini sağlamak için gerekli mekânları, ekonomik ve teknik olanaklarla bağdaştırarak estetik yaratıcılıkla inşa etme sanatıdır.

DRAMATİK SANATLAR

İnsanın eyleme dönüşmüş ifadelerle kendini veya bir olayı, bir olguyu anlattığı sanatlardır. Tiyatro, opera, müzikal oyun, kukla gibi sahne sanatları, sinema, gölge oyunu vb. türler buna örnek gösterilebilir.

Sahne sanatları: Tiyatro, orta oyunu, opera, dans, bale ve performans gibi çeşitli sanatları içinde barındıran, yaratıcılığı ön plana çıkararak kültür ve sanat platformunda bireylerin veya grupların çalışmalarını sergiledikleri sanat türüdür.

HAREKET SANATLARI

İnsanın bedeniyle anlatım gücü kazandırdığı sanatlardır. Bale, halk oyunları, pandomim, dans türleri vb.

Pandomim: Gösteri sanatının bir dalı olan ve sanatçıların el, kol, beden ve yüz mimiklerini kullanarak sergiledikleri sözsüz tiyatrodur.

Etkinlik:

- Güzel sanat dallarından bazılarına ait verilen görselleri inceleyiniz.
- Uygulanma yöntemlerini dikkate alarak karşılaştırınız.
- Hangilerinin görsel sanat dallarına ait olduğunu ve nedenlerini söyleyiniz.
- Verilen görsellerin altındaki boşluklara hangi sanat dallarına ait olduğunu yazınız.
- Bulgularınızı arkadaşlarınızla paylaşınız.

NAFİLE

Simsiyah

Bembeyaz

Bomboşum

İster siyah tebeşirle çiz,

İster beyaz tebeşirle...

Nafile

Bedri Rahmi Eyüboğlu

Görsel 1.29. Şiir, Bedri Rahmi Eyüboğlu

Görsel 1.30. Kuşlar, 1967, Kuzgun Acar, İstanbul

Görsel 1.31. Nota

Görsel 1.32. Sümbüllü Yalı, Hoca Ali Rıza, Özel Koleksiyon

Resim ve Diğer Görsel Sanatlar

Hazırlık Çalışması:

- Resim, fotoğraf, sinema gibi görsel sanat dallarının birbirleriyle olan etkileşimini araştırınız.

Dikkat Çekme:

- Tabiat; resim, şiir, musiki ve mimarinin ortak esin kaynağıdır. İletişim var olduğu sürece etkileşim sürecektir.

Etkinlik:

- Verilen sinema filmine ait bir kareyi resmin öge ve ilkelerini dikkate alarak inceleyiniz.
- Tema ile ilgili neler söyleyebilirsiniz?
- Kompozisyon, renk, açık-koyu, figür-mekân ilişkisi, vurgu vb. unsurları plastik açıdan inceleyerek bulgularınızı söyleyiniz.
- Resim sanatının olanaklarının sinemaya olan etkisi ve katkısı ile ilgili düşüncelerinizi söyleyiniz.
- Bulgularınızı sınıf ortamında arkadaşlarınızla paylaşınız.

Görsel 1.33. Roman Polanski, Piyanist Filminden Bir Kare

Güzel Sanatların Birbirleriyle Etkileşimi

Bütün sanat dallarını ortak akımlar etkiler ve yönlendirir. Örneğin; romantizm edebiyatta olduğu gibi resimde ve müzikte de kendini hissettiren bir akımdır. Bu durumda ortak paydaları olan bütün sanat dallarının birbirini tanımaya ve anlamaya ihtiyaçları vardır. Sanat alanları birbirlerini etkileyip zenginleştirir.

Resim, heykel, mimari ve müzik eserlerinin kendine özgü dili vardır; ancak hepsinin ayrıca konuşma ve yazma dillerine ihtiyaç duydukları görülür. Bir sanat eserinin kendi diliyle anlattıklarının ayrıca anlatılması için yazı ve konuşma dillerinin aracılığına ihtiyaç duyulur. Dilin inceliklerini özümsemiş birinin ağzından anlatılan bir resim, heykel ve mimari eser layık olduğu yeri bulur. Diğer yandan bir şairin bir tablodan esinlenerek şiirler yazması, bir ressamın bir şiirin imgelerinden etkilenerek resim yapması, bir müzisyenin yazılı bir eserden yola çıkarak yeni bir eser vücuda getirmesi gibi durumlar hep olagelmıştır. Rodin'i, "Düşünen Adam" tasarlamasına götüren yol da düşünce kavramı ve insanla ilgili birikimleri olmalıydı. Denebilir ki sanatçının insan ve düşünce üzerine ufkunu açan gözlemler yapmış, eserler okumuş olması gerekir. Tersinden baktığımızda ise "Düşünen Adam" heykelinin fikir ve düşünce adamlarını, başka sanatçıları, bu arada edebiyatçıları da etkilediği söylenebilir. Edebiyat ve mimari etkileşiminin güzel bir örneği olan Yahya Kemal'in "Süleymaniye'de Bayram Sabahı" şiirini okuduğumuzda bu mimari eserin farklı yönlerini ve çağrıştırdıklarını yeniden keşfederiz. İfade biçimleri farklı olsa da beslendikleri kaynak aynı olan sanat dallarının birbirinden etkilenmemesi olanaksızdır.

Özellikle 20. yüzyıl sanat anlayışında yoğun olarak yaşanan ve birçok farklı açılımlarla etkili bir şekilde devam eden sanat disiplinleri arasındaki etkileşim, tarihsel açıdan değerlendirildiğinde tarih öncesi dönemden eski Mısır ve Yunan sanatına, daha sonraları da Rönesans sanatına kadar uzanmaktadır. Rönesans'la birlikte sanatın önemli evreler geçirmesi sanatçıların tarihçi, bilim adamı, müzisyen, mimar, aynı zamanda ressam ve heykeltıraş olması gibi hem sanat disiplinleri hem de bilimsel alanlara yönelik çalışmaları ile çok yakından ilgilidir. Leonardo da Vinci'nin birçok bilimin kurucusu olarak gösterilmesi bunun en güzel kanıtıdır. Rönesans sanatının önde gelen isimlerinden Michelangelo heykelleri ile ön plana çıkarken aynı zamanda ressam, mimar, şair ve mühendis olarak bilinmektedir. Rönesans; sanatçıların, tıp adamlarının, filozofların ve matematikçilerin yeni keşifler için birlikte çalıştıkları önemli bir dönem olmuştur.

Farklı disiplinleri bir arada uyum içinde görebildiğimiz yapılar ve birçok disipline hâkim sanatçılara Türk sanatında da sıkça rastlanır. Selçuklu veya Klasik Osmanlı eserlerinden herhangi birinde kalem işini, taş süsleme sanatını ahşap oymacılığını, çiniciliği, dokuma sanatını, maden sanatını müthiş bir uyum içinde görmek mümkündür. 19. yüzyılda yaşanan toplumsal olaylar, bilimsel gelişmeler sanat olgusunda da köklü değişimlerin yaşanmasına neden olmuştur. Dönemin sanatçıları sanat ve bilimsel disiplinlerle iç içe olmuştur. Marcel Duchamp'ın (Marsel Duşamp) estetik ve sanat arasındaki ilişkiyi ele alışı, kübist gelenek doğrultusunda dili sanatın temel bir malzemesi olarak ele alması, el işçiliğinin önemini azaltmak için hazır nesnelerden yararlanması ve sanatçının düşüncesini biçimden önemli tutması, disiplinler arası sanat eğiliminin yanı sıra sonraki tüm sanat anlayışlarına etki etmiştir. Müzik sanatından yazın sanatına, plastik sanatların tüm disiplinlerinden gösteri sanatlarına kadar birçok alan, bir başka disiplinle beraber sanatın üretim alanlarını genişletip sınırları ortadan kaldırarak disiplinler arası yanıtlar aramaktadır.

Günümüz sanatına baktığımızda video sanatı, dijital sanat, şehir sanatı ve birçokları isimlerinde disiplinlerarası bilgiyi barındırmaktadır. Çağın sanat anlayışı sanat alanı dışındaki tüm disiplinlerle etkileşim içerisinde olurken tüm sanat disiplinleri de birbirleri ile iç içe olmuş, bilimsel bilgiden, gelişen teknolojiye yararlanmış ve özellikle felsefe ile de derinden ilişkili olmuş ve sanat disiplinleri arasındaki katı sınırlar ortadan kalkmaya başlamıştır. Picasso, 1912’de resme farklı bir malzemeyi katmasıyla kolaj tekniğini kullanarak yaptığı resimleri ile ön plana çıkar. Burada, geleneksel malzemelerin dışında farklı malzemelerin resim sanatında kullanmasının yanı sıra deneysel çalışmalarla yaratma olanaklarının zenginleştiği ve bir disiplinin diğer sanat disiplinlerini etkilediği ve kullandığı görülmektedir.

Resim sanatının yazın sanatında olduğu gibi birçok sanat alanına ve gündelik yaşama kadar uzanan bir etki süreci ve alanı söz konusu olmuştur. Matisse (Matis) bunun dışında yaşamı boyunca resimlerinde müziğe ilişkin konuları ele almıştır. 1947’de “Caz” adlı bir kitap yayımlamıştır. Bu kitap sanatçının yazıları ve resimlerinden oluşmaktadır ve adını resim-yazı ilişkisindeki müziksel bağlandıktan almaktadır (Öztürk 2003: 54).

Fluxus (Fluksus) akımı, sanatçılarıyla ve ortaya koydukları çalışmalarla, çağımızın sanat anlayışına etki etmiş ve özellikle sanatçıların birçok sanat disiplinini kullanarak ürettikleri eserlerle sanatta disiplinlerarasılık kavramına da önemli bir örnek olmuştur. Müzik plastik sanatlarla olduğu gibi birçok sanat disiplini ile de etkileşim ve ilişki içerisinde olmuştur. Bunların başında da tiyatro ve sinema gelmektedir. Hemen hemen tüm tiyatro ve sinema eserlerinde müziğin kullanıldığı görülmektedir. Antik Çağ tragedyalarından günümüz tiyatro oyunlarına kadar geçen süreçte, duygunun izleyene daha güçlü aktarılması ve eserlerin daha etkili olabilmesi için müzik destekleyici bir güç olarak kullanılmıştır.

Sinemada önemli yapımlara imza atmış sanatçılara bakıldığında bu sanatçıların plastik sanatlarla ilişkili olduğu görülmektedir. Sinemanın usta yönetmenlerinden Stanley Kubrick (Stenli Kübrık), lise çağlarında fotoğrafla ilgilenmiş, Look (Luk) dergisinde bir süre foto muhabiri olarak çalışmıştır. Kubrick filmlerinde resimde olduğu gibi ışık ve kompozisyona önem vermiştir. “Piyanist” filmiyle Oscar kazanan Polonyalı yönetmen Roman Polanski, lise eğitimini tamamladıktan sonra resim, heykel ve grafik eğitimi almıştır. Türk sinema sanatına bakıldığında da plastik sanatlarla karşılıklı yoğun bir ilişki içerisinde olduğu görülmektedir. Plastik sanatların dışında sinema ile ilgilenen Abidin Dino, Fransa ve eski Sovyetler Birliği’nde film çalışmalarında bulunmuştur. Türk sinemasının en önemli yönetmenlerinden biri olan Atıf Yılmaz İstanbul’da hukuk eğitimi ve Güzel Sanatlar Akademisi Resim Bölümünde sanat eğitimi almıştır. Ressam Nevin Çokay, Süleyman Saim Tekcan, Süleyman Turan gibi isimler bu iki disiplinde çalışmalar yapmış sanatçılardır. Fransa’da sanat eğitimi alan ressam Bedri Baykam, öğrencilik döneminde aynı zamanda oyunculuk dersleri de almıştır. Sinemanın hep hayatının içinde olduğunu söyleyen Baykam sanatı ile ilgili şu ifadeleri kullanmaktadır: “Tuval resminin fotoğraf, video ve bunlarla bağıntılı mekân düzenlemelerine girdiği ortamlar tasarlamayı tercih ettim. Bana göre bunlar, birbirinin alternatifi ya da düşmanı değil... Sanata genel bir bakış getirip değişik çalışmaların ve değişik sanat dallarının birbirini beslediği ortamlar yaratmayı tercih ediyorum.”

Fotoğraf hem bir faaliyet hem bir kitle iletişim aracı olarak kendine özgü kuralları olan, toplumda ve sanat alanında geçerliliğini koruyabilen bir sanat olarak çağdaş sanatların içinde yerini almıştır. Sanatların birbirinden bağımsız olmadığı, sanatın artık tek başına ele alınmamaya başlandığı günümüzde fotoğraf sanatı da diğer sanatlarla birlikte kullanılmaktadır. Çünkü fotoğraf başlı başına bir materyaldir. Yani malzeme ve teknik olarak çeşitli biçimlerde kullanılabilme özelliğine sahiptir. İletişim var olduğu sürece etkileşim de sürecektir.

(Kaynak: *Sanat Dallarında Etkileşim ve Dil*, Gültekin AKENGİN

http://www.karam.org.tr/Makaleler/936201317_011%20akengin.pdf

Etkinlik:

- Aşağıda sanat tarihinin çeşitli dönemlerine ait verilen resim örneklerini mimari, heykel, sinema, fotoğraf ve minyatür örnekleriyle karşılaştırınız.
- Bu örneklerin birbirleriyle olan etkileşimlerini, resim sanatının öge ve ilkelerini (renk, kompozisyon, tema, açık-koyu vb.) dikkate alarak inceleyiniz.
- Resim sanatının diğer görsel sanat dallarıyla etkileşimi hakkında düşüncelerinizi söyleyiniz.
- Bulgularınızı sınıf ortamında arkadaşlarınızla paylaşınız.

Görsel 1.34. Horat'nın Yemini, 1784, Jacques-Louis David, Louvre Müzesi, Paris

Görsel 1.35. Harman, 1923, Namık İsmail, Resim Heykel Müzesi, İstanbul

Görsel 1.36. Atina-Okulu, 1509-1511, Raphael Sanzio, Apostolik Sarayı, Vatikan

Görsel 1.37. Bardaklı Kız, Jan Vermeer, 1632-1675, Rijik Müzesi, Hollanda

Görsel 1.38. Emmaus'ta Akşam Yemeği, 1601, Michelangelo Merisi da Caravaggio, Ulusal Galerî, Londra.

Görsel 1.39. Silah tacirleri, 1908, Osman Hamdi Bey, Resim Heykel Müzesi, Ankara

Görsel 1.40. Bereket Ana, 1990, İbrahim Balaban

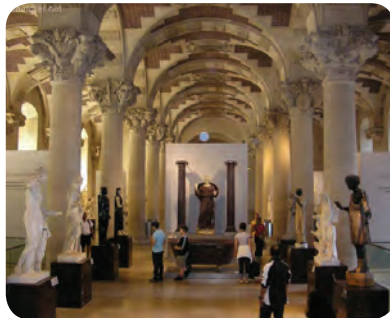
Görsel 1.41. Ali Fuat Altın, Fotoğraf

Görsel 1.42. İnci Kúpeli Kız Filminden Kare

Görsel 1.43. Mehter, 1703-1740, Levni, Surname-i Vehbi, Topkapı Saray Müzesi

Görsel 1.44. İç Mekan, Louvre Müzesi

Görsel 1.45. Kentsoylular, 1911, Auguste Rodin, Metropolitan Müzesi, New York

Aşağıdaki çoktan seçmeli soruları cevaplayınız.

1. En eski yazı dili aşağıdakilerden hangisidir?
A) nota B) heykel C) resim D) seramik E) edebiyat
2. Aşağıdaki medeniyetlerden hangisi Ege ve Ön Asya bölgelerine yayılmış ve tarihin ilk medeniyeti olarak kabul edilmiştir?
A) Mezopotamya B) Mısır C) Yunan D) Roma E) Bizans
3. Taşın ağırlığından kurtulma çabası olarak da tanımlanan , duvarların azalıp pencerelerin arttığı ve bu nedenle de vitray sanatının çokça uygulandığı dönem aşağıdakilerden hangisidir?
A) Roman sanatı B) Rönesans C) Gotik D) Erken Rönesans E) hiçbir
4. Bilimsel perspektifin ilk defa kullanıldığı dönem aşağıdakilerden hangisidir?
A) Roman sanatı B) Rönesans C) Gotik D) Erken Rönesans E) hiçbir
5. Leonardo da Vinci hangi dönemin önemli ustalarındandır?
A) Roman sanatı B) Rönesans C) Gotik D) Erken Rönesans E) hiçbir
6. Ressamların görünüşleri fotoğraf gerçekçiliğinde uygulamaya çalıştığı dönemdir.
A) Roman sanatı b) Rönesans c) Gotik d) Erken Rönesans e) Realizm

Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerlere uygun kelimeleri yazınız.

7.bir yüzey üzerine boya ve çizgi malzemeleri ile yapılan uygulamadır. Perspektif yöntemleri ile derinlik hissi yaratılır, oysa bu bir tür illüzyondur.
8.plastik, kil, ahşap, taş vb. malzemelerin şekillendirilmesi ile üç boyutlu formlar oluşturulması işidir.
9.insanların yaşamını kolaylaştıracığı; barınma, dinlenme, çalışma, eğlenme gibi eylemlerini sürdürebilecekleri mekânları tasarlayan sanattır.
10. Tüm iki boyutlu sanat çalışmalarınadenir.
11. İnsanın bedeniyle anlatım gücü kazandırdığı sanatlaradenir. Bale, dans, pantomim vb.
12. Heykel, seramik gibi üç boyutlu sanat çalışmalarınadenir.

10.2. Görsel Algı

10.2.1. Görsel Algı Farklılıkları

2. Ünite

Ünite

10.2. Görsel Algı

10.2.1. Görsel Algı Farklılıkları

Hazırlık Çalışması:

- Daha önce görmediğiniz bir nesne seçiniz. Bu nesnenin biçimi ve içeriği ile ilgili gözlemlerinizi yazınız.

Dikkat Çekme:

- İnsanın gözüyle değil beyniyle gördüğünü biliyor muydunuz?

Etkinlik:

- Verilen görseli inceleyiniz.
- Yüzeyde gördüğünüz ölü doğa elemanlarının isimlerini söyleyiniz.
- Ölü doğa elemanlarından daha önce görmediğiniz ve ismini bilmediğiniz var mı?
- Tanıdığınız ve tanımadığınız ölü doğa elemanlarının hafızanızda neleri çağrıştırdığını söyleyiniz.
- Bilgilerinizi arkadaşlarınızın bilgileriyle karşılaştırınız. Benzerlik ve farklılıkların nedenleriyle ilgili düşüncelerinizi söyleyiniz.

Görsel 2.1. Çiçekler ve Meyveler, 1590, Caravaggio (Karavaccio), Borghese (Borçis) Galerisi, Borghese

Algı

Yaşama dair bilginin kaynağını veren algı, beş duyu organımızın sinirler aracılığıyla beynimize ilettiği duyum sayesinde gerçekleşir.

Algı, duyu organlarımızı etkileyen tüm dış etkenlerin beyinde yorumlanıp depolanması ve bu birikimlerle yeni etkenlerin bileşkesinin hafızada bütünleşmesidir. Deneyimimiz olan bir olguyu çabuk algımlarken ilk defa karşılaştığımız durumu öncelikle hafızamızda var olan benzerleri ile ilişkilendirip daha sonra kendi algımızı gerçekleştiririz. Bu bir koku, tat ya da bir doku olabilir.

Bir şeyi ilk defa gören biri öncelikle korkacak ve onu anlamlandırmaya çalışacaktır. Aynı durumla tekrar karşılaştığında bir öncekiyle bağlantı kurarak soru işaretlerini yanıtlamaya başlayacaktır. Bu örnekte olduğu gibi duyularımız çevremizi tanımamızı sağlarken belleğimiz geçmiş deneyimlerimiz sayesinde algı farklılıkları yaratır.

İnsan gözüyle değil beyniyle görür. Beynimiz o anda bizim için önemli olana göre içeriye giren duyuşsal bilgi karmaşasından anlık değer yargılaması yapar ve çevremizdeki dünyanın mantıklı bir şekilde anlatılmasını sağlar.

Algının duyuşsal bilgiyi toplaması, seçmesi, yorumlaması ve düzenlemesi düşünüldüğünde aslında bu sürecin karmaşık olduğu görülür. Her şeyin duyum ile başlaması aslında algının gerçekleşmesi için bazı süreçlerden geçmesi gerektiğini göstermektedir. Duyum her bireyde aynıdır, yani objektiftir. Ancak algı göreceli olduğu için subjektif özelliğe sahiptir. Zaman, mekân, kültür, yaşamışlık gibi olgular algılamayı etkiler. Bununla birlikte bazı algılamalar dışında, ortak bölümler de bulunmaktadır. Bu “algıda değişmezlik kavramı” olarak isimlendirilir. Örneğin; kalemin ne olduğu öğrenilirken şekli, rengi, cinsi ne olursa olsun kalemin nesne olarak ne işe yaradığı, beyinde kalem olarak oluşan imgenin ortak amacı ve evrensel bilgisi idrak edilerek öğrenilir. Artık bellekte yer etmiş olan bu bilgiler, nesnenin yeri değişse de yaklaşık olarak tanımlanıp anlamlandırılır. Bu açıdan baktığımızda beynimizde oluşan imgeler algılama sürecinde etkilidir ve yönlendirici özelliğe sahiptir.

Görsel Algı

Plastik sanatlarla ilgilenen kişiler görme ve dokunma duyularını aktif olarak kullanırlar. Sanatçılar yaratıcılıklarında kendi algılarına dayanarak duyumsadıklarını özgürce kullanır. İşte bu nedenle Rönesans, romantizm, empresyonizm gibi akımlar birbirlerinden farklı renk kullanışları, biçim arayışları, fırça vuruşları ve malzeme uygulamaları gibi özellikleri içinde barındırır. Monet, Matisse gibi göremez ya da Seurat'ın (Söra) peyzajları Turner'ınkilerinden çok uzaktır. Tüm bu örnekledirmeler bizi doğru bir “görsel algı” tanımına götürür. Görsel algı, nesnelere ilişkin geçmişten gelen bilgi ve etkilerle gözlem anındaki duyguların birleşerek beyne kazandırdığı tanımlatıcı değerlerdir. Algının tek yönü olamayacağı gibi görsel algı da bulguları tek bir açıdan değerlendirmez. İhtiyaç duyduğu diğer algı mekanizmalarını da harekete geçirip bir analiz gerçekleştirir. Bu analiz sonucunda oluşan duyum, bireyde davranışa dönüşür. Yaratıcı özelliğiyle sanatçı ağacı kırmızı, yapraklarını mavi olarak betimler. Eserlerinde yanılsamayı kullanarak izleyenlerin algılarını şaşırtmaya çalışır, farklı boyut arayışlarına gider.

Etkinlik:

- Verilen görseli inceleyiniz.
- Atölyenizde, tek objeden oluşan bir natürmort düzenleyiniz.
- Çalışmaya başlamadan önce objeyi izleyerek objeyle ilgili hafızanızda ne tür bilgiler olduğunu düşünüp bir dosya kâğıdına bu bilgileri yazınız.
- Serbest teknikle çalışmanızı tamamlayınız.
- Dosya kâğıdına yazdığınız bilgiler eşliğinde çalışmanızı değerlendirerek bulgularınızı arkadaşlarınızla paylaşınız.

Görsel 2.2. Gaz Lambası

Biçimi Algılama ve Oluşturma

Hazırlık Çalışması:

- Çevrenizde bulunan obje ve nesnelerin biçimsel ve içeriksel özelliklerini gözlemleyiniz, bulgularınızı dosyalayınız.

Dikkat Çekme:

- Görsel alışkanlıklarımızın artmasının görsel biçimlerden daha fazla haz almamıza neden olduğunu biliyor muydunuz?

Etkinlik:

- Verilen görseli inceleyiniz.
- Görselde kullanılan natürmort elemanlarının isimlerini söyleyiniz.
- Kullanılan elemanların birbirleri ile ve mekânla olan mesafe ilişkileri hakkında düşüncelerinizi söyleyiniz.
- Sanatçının kullandığı natürmort elemanlarının hafızanızda ne gibi karşılıkları olduğunu söyleyiniz.
- Sizce bu elemanların sanatçının belleğindeki karşılığı neler olabilir.
- Sanatçının bu elemanları bir araya getirirken neler düşünmüş olabileceği ile ilgili fikirlerinizi söyleyiniz. Bulgularınızı sınıf ortamında arkadaşlarınızla paylaşınız.

Görsel 2.3. Ölü Doğa, 1763, Jean Baptiste Simeon Chardin (Jan Baptist Simon Şarden), Louvre Müzesi, Paris

Bilgi Notu:

Görme duyumuz bir nesneyi bazen doğru bazen yanlış içerikle algılar. Nesneler; ışık, renk, boyut, açı, uzaklıklar ve optik yanılsamaya sebep olan fizyolojik ve psikolojik etkenler ile algılanır. Birbiri ile ilişkili öğelerin kıyaslanmasında göz ve beyin yanılsama durumundadır. İnsan nesnelerin içeriksel bilgilerini zamanla algılar. Benzeyenleri ayırmak için uzun bir süreye ihtiyacı vardır. Biçimi algıladığımızda bilinçli ya da bilinçsiz olarak onun bir şeyi temsil ettiğini ve bir içeriğin formu olduğunu kabul ederiz. Her şeyin bir şekli vardır, her şekil de bir şeyin formudur, bilgisinden hareketle insan şeklini algılamakta zorlandığı nesneleri bilgisi ile tamamlamaya çalışır.

Bir nesnenin çizgilerle çalışılması, nesneyi daha iyi tanımamızı sağlar. Nesneyi ayrıntıları ile algılamak daha zordur. Nesneyi, biçimi belirleyen kenar çizgileri ile bütün olarak algılarız. Görme ve algılama becerisi hacim kazandırma olanağını getirir.

Denge, sanatta her şeyi aynı düzeye getirerek eşitleme anlamına gelir. Görsel anlatımda öğelerin dengeli bütünlüğü, uyumsuzluk, benzerlik, yöntem ve uygunluk ilişkileri ile sağlanır. Uyum, bir ya da daha çok yönden benzer öğelerin birleşmesidir. Denge üzerinde ağırlık ve yönün etkisi önemlidir.

Hatice Nevin GÜVEN'in doktora tezinden alınarak komisyon tarafından düzenlenmiştir.

Etkinlik:

- Jean Baptiste Simeon Chardin'e ait natürmort görselini ve nesnelerin yalnızca biçimlerinin gösterildiği düzenlemeyi inceleyiniz.
- Verilen görseldeki objelerin neler olduğunu söyleyiniz.
- Natürmortta kullanılan objelerin biçimsel görüntülerinin içerikleri ile ilgili ne tür bilgiler verdiğini söyleyiniz.
- Nesnelerin hacimli ve hacimsiz görüntüleri arasında onların içerikleri ile ilgili ne tür farklılıklar bulunduğunu söyleyiniz.
- Bulgularınızı sınıf ortamında arkadaşlarınızla paylaşınız.

Görsel 2.4. Ölü Doğa, Jean Baptiste Simeon Chardin, Özel Koleksiyon

Görsel 2.5. Verilen Görselin Açık-Orta-Koyu Ton Değerlerinin Yeniden Düzenlenmiş Hâli

Aşağıdaki çoktan seçmeli soruları cevaplayınız.

1. Algı ile ilgili verilen cümlelerden hangisi **yanlıştır**?

- A) Beş duyu organımızın sinirler aracılığı ile beyne ilettiği duyum sayesinde gerçekleşir.
- B) İnsan, gözüyle değil beyniyle görür.
- C) Bir nesneyi algılamak, o nesne ilgili daha önceki bilgilerimizle mümkündür.
- D) Doğru algı, nesnenin anlamının görüntüsüne yansımadır.
- E) Natüralist bir anlatımla ifade edilen her nesne doğru algıya örnek olabilir.

2. “Yaşama dair bilginin kaynağını veren algı, beş duyu organımızın sinirler aracılığı ile beynimize ilettiği duyum sayesinde gerçekleşir”.

Aşağıdakilerden hangisi verilen önergeye uygun bir davranış **değildir**?

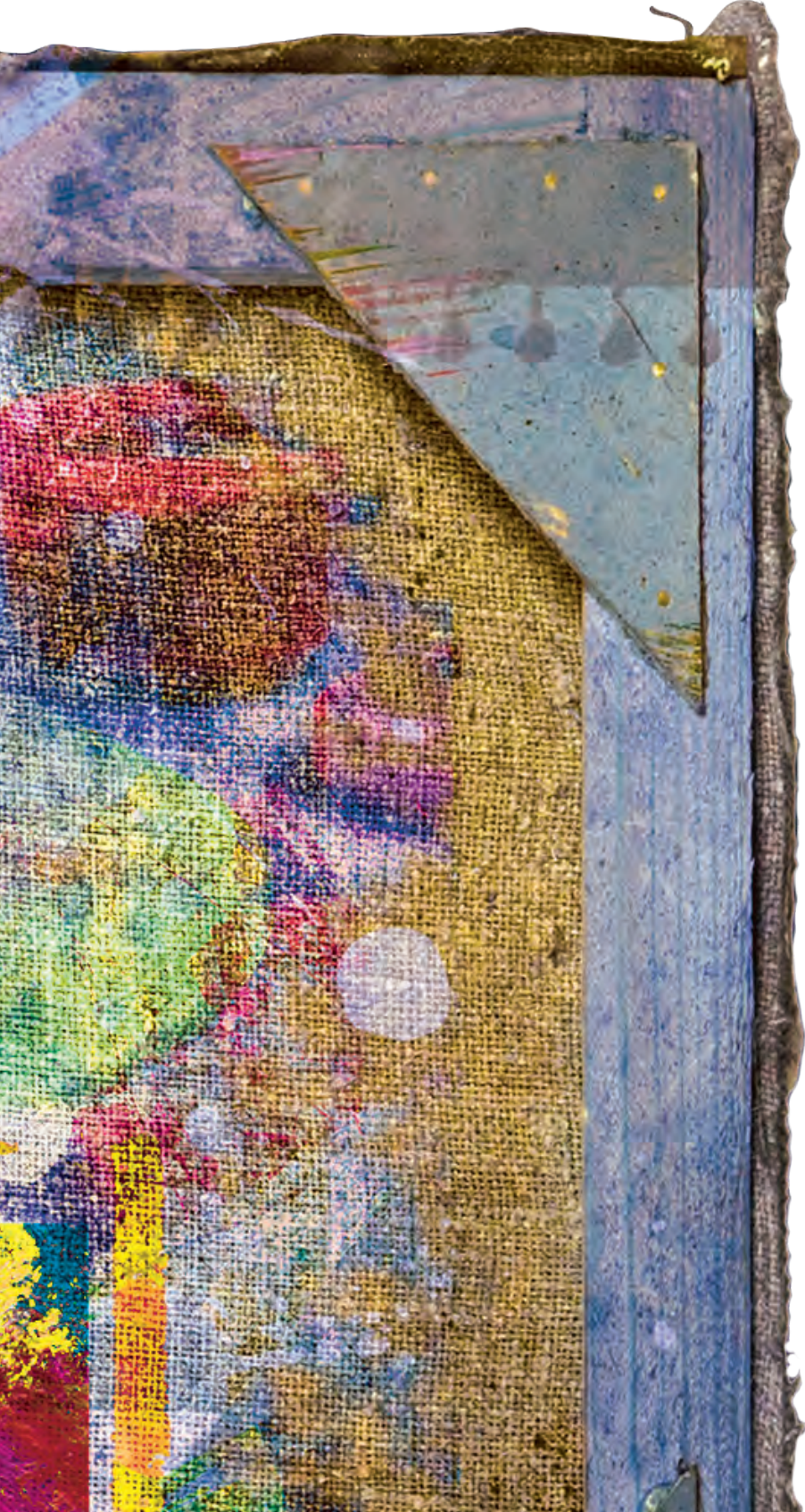
- A) Çocuk “ciss” kelimesi karşısında sıcak algısı yaşar.
- B) Bir deniz manzarası karşısında serinlik hissi yaşarız.
- C) Sıkılan bir limona bakarken ağızımız sulanır.
- D) Gri rengi siyah zeminde beyaz, beyaz zeminde ise siyah algılarız.
- E) Yağmur yağarken şemsiye açarız.

3. Aşağıda görsel algıyla ilgili verilen cümlelerden hangisi **yanlıştır**?

- A) Görsel anlatımda öğelerin dengeli bütünlüğü uyumsuzluk ile de sağlanabilir.
- B) Nesnelerin oranları birbirleri ile ve içinde bulundukları mekânla kıyaslanarak belirlenir.
- C) Bir kompozisyonda ön-arka ilişkisi renk şiddetiyle oluşturulabilir.
- D) Bir kompozisyonun dengeli olmasında açık-orta-koyu değerlerin varlığı önemlidir.
- E) Kompozisyon kurgusunda seçilen nesnelerin uyumlu olması, o nesnelerin biçimlerinin birbiri-ne benzemesiyle mümkündür.

10.3. Nesnenin Renkli Etüdü

10.3.1. Nesnenin Çevreyle İlişkisi

3. Ünite

3. Ünite

10.3. Nesnenin Renkli Etüdü

10.3.1. Nesnenin Çevreyle İlişkisi

Hazırlık Çalışması:

- Resim sanatı tarihinde natürmort türüne örnek olacak görseller toplayarak dosyalayınız.

Dikkat Çekme:

- Resim yüzeyinde obje ve nesnelerin birbirleriyle ve çevresiyle anlam ve biçim ilişkileri olduğunu biliyor muydunuz?

Etkinlik:

- Verilen görseli inceleyiniz.
- Görseldeki dolu ve boş alanların yerlerini söyleyiniz
- Görselde kullanılan ayva, lahana, salatalık gibi ölü doğa elemanlarının birbirleriyle ve mekânla olan mesafelerini söyleyiniz.
- Ölü doğa elemanlarının yüzey üzerindeki sıralanışının, birbirleriyle ve mekânla olan mesafe ilişkilerinin eserin geneline katkısı ile ilgili düşüncelerinizi söyleyiniz.

Görsel 3.1. Ayva, Lahana ve Salatalık, 1602, Juan Sanchez Cotán
(Van Sançez Kotan), San Diego Sanat Merkezi

Bilgi Notu:

Resim yüzeyinde estetik bütünlüğü resim sanatının öge ve ilkeleriyle sağlarız. Bu öğelerden doluluk (mas) ve boşluk (espas), obje ve nesnelerin birbirleriyle ve çevresiyle anlam ve biçim ilişkilerinin etkili kurgulanmasını sağlar.

Resim, heykel ve mimaride doluluk, boş alanın zıddını ifade eder. Doluluk aynı zamanda kompozisyonu oluşturan öğelerden biridir. Plastik sanatlarda doluluk, boşlukla birlikte kullanılır. Birbirini tamamlayan, birbirinin değerini ortaya çıkaran ve anlaşılmasını sağlayan iki öğedir. Resim yüzeyinde kompozisyonun dengesi oluşturulurken dolu ve boş alanların yüzeyde kaplayacağı miktarın dağılımı önemlidir. Boşluk içinde yer alan ve dolu alanları oluşturan biçimlerin birbirleriyle ilişkileri boşluk içinde değerlendirilirken biçimler arasındaki ön ve arka plan uygulamasına dikkat edilmelidir.

Etkinlik:

- Atölyenizde farklı obje ve nesnelerden oluşan bir natürmort hazırlayınız.
- Obje ve nesnelerin birbirleriyle ve mekânla mesafelerini anlamlı bir birliktelik olacak şekilde kurgulayınız.
- Tamamlanan çalışmalarda dolu ve boş alanları nasıl çözümlediğinizi sınıf ortamında arkadaşlarınızla paylaşınız.

Görsel 3.2. Ölü Doğa, 1602, Juan Sanchez Cotan, Prado Müzesi

Nesne ve Yüzeylerin Doku Özelliklerini Renkle İfade Etme

Hazırlık Çalışması:

- Farklı biçim ve renklerde doğal ve yapay nesne örnekleri toplayınız.

Etkinlik:

- Verilen görseli inceleyiniz.
- Nesnelerin isimlerini söyleyiniz.
- Nesnelerin dokusal özellikleriyle ilgili düşüncelerinizi söyleyiniz.
- Nesnelerin doku ve yüzeylerini renk kullanımı bakımından inceleyiniz.
- Bulgularınızı sınıf ortamında arkadaşlarınızla paylaşınız.

Görsel 3.3. Ayrıntı (Süt Döken Kadın), 1658-60, Vermeer, Rijk Müzesi, Hollanda

Bilgi Notu:

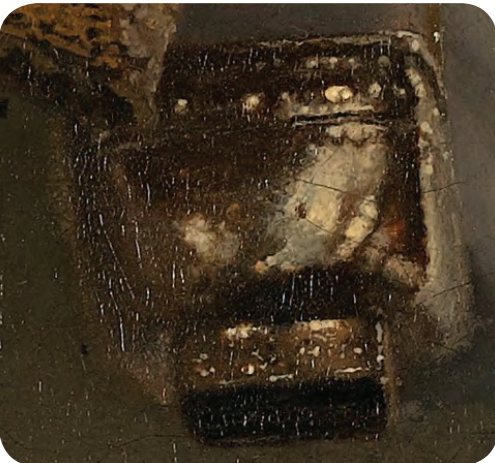
Tüm varlıkların yüzeyini örten doku, eşya ve yüzeyleri karakterize eder. Doku, görme ve dokunma duyuları ile kavranabilen homojen bir yapıdır. Tüm varlıkların dokusal özellikleri çeşitli boyama teknikleri ile ifade edilebilir. Hollandalı ressam Vermeer'in "Süt Döken Kadın" adlı eserinden seçilmiş olan ekmek, kumaş, ten, duvar, metal gibi ayrıntılarda yüzeylerin dokusal özellikleri rengin olanaklarıyla ustaca ifade edilmiştir.

Görsel 3.4. Ayrıntı (Süt Döken Kadın)

Görsel 3.5. Ayrıntı (Süt Döken Kadın)

Görsel 3.6. Ayrıntı (Süt Döken Kadın)

Görsel 3.7. Ayrıntı (Süt Döken Kadın), 1658-60, Vermeer, Rijk Müzesi, Hollanda

Etkinlik:

- Daha önceden hazırladığınız farklı doku ve yüzeylere sahip nesnelerden oluşan ölü doğa (natürmort) kompozisyonu hazırlayınız.
- Kompozisyonun desenini çiziniz.
- Nesnelerin dokusal özelliklerini dikkate alınız.
- Guaj boya tekniğini kullanarak kompozisyonu renklendiriniz.

Kullanılacak Malzemeler:

35x50 cm resim kâğıdı, guaj boyalar, su, su kabı, çeşitli fırçalar, temizlik bezi, palet.

Görsel 3.8. Portakallı ve Cevizli Ölü Doğa, 1772, Luis Melendez, Ulusal Galeri, Londra

Işık-Gölgenin Renge ve Hacme Etkisi

Hazırlık Çalışması:

- Yapay (lamba, mum vb.) ve doğal (güneş, ay) ışık kaynaklarının nesnelerin biçimlerine etkilerini gözlemleyiniz. Bulgularınızı dosyalayınız.

Işık-gölge, sanatta karanlık ve aydınlığın oluşturduğu zıtlık için kullanılan bir terimdir. Terim çoğunlukla tüm düzenlemeyi etkileyen vurgulanmış zıtlıklar için kullanılır. Işıkla başlayan görme olayı ışığın görsel nesneler üzerine yansımalarıyla oluşur. Doğada bulunan bir nesnenin görünmesi için o nesnenin ışık yayması ya da yansıtması gerekir. Bir cisme çarpan ışık, az ya da çok yansır. Işığı yansıtma derecesine göre cisimler, saydam yarı saydam veya opak (saydam olmayan) olarak adlandırılır. Işık, nesneleri görünür kılmasının yanında mekân, derinlik etkisi ve atmosfer yaratır.

Nesne ve yüzeylerin etüt edilmesindeki amaç; biçimlerin dokusal yapısının, planlarının, ışık değerlerinin nasıl bir düzenle yerlerini aldığını görmek ve kişisel yorumlarla bütünleştirmektir.

Nesnelerin rengini belirleyen etkenleri; lokal renk (öz renk), tonal renk (ışığa göre değişiklik gösteren renk), atmosferik renk (bir nesnenin etrafındaki nesnelerden yansıyan renkler) olarak sıralayabiliriz. Bunları etkileyen faktörler ise atmosfer, ışığın rengi ve yoğunluğu olarak sıralanır.

Tonal Renk: Nesnenin ışıkla ilk bulunduğu alanda meydana gelir. Işığın ve nesnenin rengine göre yeniden renklenen alandır.

Lokal Renk: Nesnenin öz rengidir. Işık-gölge ya da yansıyan renklerin etkisiyle değişmeyen alanda gözlenir.

Gölge Rengi: Işığın etkisinin en az olduğu alandır. Yüzeyi tanımlamak zorlaşır, renk soluklaşır ve soğuklaşır; aynı zamanda ikinci tonal renk olarak da adlandırılır. Atmosferik renk alanı ise nesnenin çevresiyle olan etkileşimiyle oluşur.

Francisco de Zurbarán'a (Françesko de Zurbaran) ait "Meyve ve Kavanozlu Ölü Doğa" isimli ölü doğa eserinde gördüğümüz elmaların ışıkla ilk buluşan alanlarında ve gölgeli alanlarında tonal rengi, ışığın ikinci derecede etkilediği alanlarında nesnenin lokal rengini (öz renk), nesnenin çevresiyle etkileşimi sonucu oluşan alanlarında ise atmosferik rengi görmekteyiz.

Görsel 3.9. Ayrıntı (Cam, Meyve ve Kavanozlu Ölü Doğa), 1650, Francisco de Zurbarán

Guaj, su bazlı opak (şeffaf olmayan, kapatıcı) bir boya cinsidir. Bunun yanında, tempera, poster colour gibi adlarla anılan boyalar, guaj boya kategorisinde yer alır. Su bazlı yani su ile karışabilen, mat, çabuk kuruyan ve kapatıcı özelliklere sahiptir.

Bir çeşit sulu boya olarak tanımlayabileceğimiz guaj boya, aynen sulu boyada olduğu gibi su ile inceltildikten sonra kullanılır. Örtücü bir boyadır.

Guaj boya afiş, amblem, logo, animasyon, karikatür, kitap-dergi resimlerinde ve dekoratif amaçlı birçok alanda kullanılmaktadır. Kapatıcı ve homojen yüzey oluşturma niteliklerinden dolayı grafik tasarım çalışmalarında en çok tercih edilen boya türüdür.

İçine beyaz boya katarak zengin ara renk tonları elde edilir. Kapatıcı özelliği, boyanın kıvamı ile ilgilidir. Homojen renkli bir yüzey oluşturmak için içine katılan su miktarı az olursa yüzeyde fırça izleri ve kabarık boya tabakalarından oluşan bir görünüm oluşur. Bu sebeple, boyaya katılan su miktarını iyi ayarlamak ve bir karıştırıcı ile boyayı iyice karıştırmak gerekir. Birinci kat boya sürüldükten sonra boyanın kuruması beklenmelidir. Daha sonra ikinci kat uygulanacak boya ilk uygulamada fırçanın kullanımına dik açı oluşturacak şekilde olmalıdır. (İlk kat boya yatay fırça hareketleriyle uygulandı ise ikinci kat dikey fırça hareketleriyle olmalıdır.) İstenilen rengi elde etmek için boyayı karıştırdıktan sonra kullanacağınız yüzeyin rengine başka bir kâğıt veya tahta üzerine fırçayla rengi sürmek ve kurumasını beklemek gerekir. Çünkü guaj boya ıslakken ve kuruduktan sonra farklı tonlara sahiptir. Bu yüzden boyayı kullanmadan önce denemeler yapmak gerekir.

Guaj boyanın bir diğer özelliği de boya kuruduktan sonra su ile temasından sonrada çözülmesidir. Yapılacak çalışmaya uygun boya kıvamını ayarlamak gereklidir. Eğer serbest fırça hareketleriyle yağlı boya etkisi verecek şekilde çalışmak istenirse su miktarının daha az olması gereklidir. Kullanılan iki rengin birbirine geçişli olmasını istiyorsak çalışırken hızlı olmak gerekir; çünkü içindeki su miktarı az olduğu zaman kuruma süresi daha hızlı olacaktır.

Etkinlik:

- Atölyenizde tek objeden oluşan bir kompozisyon hazırlayınız.
- Objeyi ışık kaynağıyla aydınlatınız.
- Işıklı ve gölgeli alanların şiddetli olmasına özen gösteriniz.
- Işığın nesnenin rengine ve hacmine etkisini dikkate alarak guaj boya tekniği ile çalışma yapınız.

Kullanılacak Malzemeler:

35x50 cm boyutlarında resim kâğıdı, guaj boyalar, su, su kabı, çeşitli fırçalar, temizlik bezi, palet.

Farklı Boyama Tekniklerinin Renkteki Fiziki Etkisi

Hazırlık Çalışması:

- Farklı tekniklerle (yağlı boya, akrilik boya, sulu boya, pastel boya, guaj boya vb.) yapılmış görsel örnekleri dosyalayınız.

Dikkat Çekme:

- Farklı malzeme kullanarak nesne ve yüzeylerin dokusal özelliklerini ifade edebileceğinizi biliyor musunuz?
- Sulu boyanın şeffaf yüzeyler elde etmek için sınırsız olanaklar sunduğunu biliyor musunuz?

Etkinlik:

- Verilen resim sanatı tarihinin çeşitli dönemlerine ait farklı boyama teknikleri ile yapılmış görsel örneklerini inceleyiniz.
- Eserlerin hangi tekniklerle yapılmış olabileceğini söyleyiniz.
- Kullanılan tekniklerin sunduğu olanaklar ile ilgili düşüncelerinizi söyleyiniz.
- Farklı tekniklerin nesne ve figür anlatımına olan katkıları ile ilgili neler söyleyebilirsiniz? Bulgularınızı sınıf ortamında arkadaşlarınızla paylaşınız.

Görse 3.10. Ölü Doğa, Francisco de Zurbaran, Ulusal Sanat Müzesi, Catalunya

Görse 3.11. Son Nikolas, 1619, Peter Paul Rubens (Pitir Pol Rubens)

Görse 3.12. Tavşan, 1502, Albrecht Dürer, Albertina Müzesi, Avusturya

Görse 3.13. Yeşilli Şarkıcı, 1890-93, Edgar Degas (Edgar Döğa), Norton Simon Müzesi, Amerika

Farklı teknikler için üretilen boyaların kimyasal ve fiziksel yapıları gereği sürüş, doku etkisi, saydamlık, yarı saydamlık, kapaticılık, renk ve ton farklılığı gibi özellikleri vardır.

Sanatçılar kullandıkları tekniklerin olanaklarıyla yeni eklemeler yaparak bu olanakların sınırlarını genişletmişlerdir. Her teknik tek kullanılabileceği gibi birkaç teknik bir arada uyum içinde kullanılabilir. Bu teknikler yağlı, akrilik, kuru, pastel, guaj, sulu boya vb. olarak sıralanabilir.

Yağlı boya ile resim yapımının Jan van Eyck (Yan van Eyk) tarafından bulunduğu söylenir; fakat yağlı boyanın bu büyük ressamdan önce de kullanıldığını biliyoruz. Jan van Eyck bu tekniği olağanüstü bir mükemmelliğe ulaştırmıştır.

Yağlı boyalar, içlerinde bulunan dolgu, pigment yoğunlukları ve incelticilerle (terebentin, keten ve haşhaş yağları, stant oil, Venedik terebentini, damar verniği vb.) birlikte, kullanım miktarına göre değişen şeffaf, yarı şeffaf olmak üzere kapaticı olanaklar sunar. Diğer tekniklere göre daha kalıcı ve uzun ömürlüdür.

Görsel 3.14. Türbanlı Erkek Portresi, 1433, Jan van Eyck, Ulusal Galerî, Londra

Akrilik her türlü doğa koşullarına dayanıklı bir boyadır. Sanatsal bir madde olarak kullanımı, Meksikalı sanatçıların sosyal gereksinimlerinden ortaya çıkmış ve geliştirilmiştir.

1920'lerde başta Orozco (1883-1967) olmak üzere bir grup ressam büyük yüzeyleri ve dış mekânları boyamak istemişlerdi. Yağlı boyanın bu koşullarda dayanıklı olmadığı, freskonun da kullanışsız olduğu biliniyordu. 1930'lu yıllarda New York'taki Sigiures atölyesi mensupları, bilim adamlarıyla iş birliği yaparak bu yeni ve dayanıklı boyayı buldular. Bu boya tekniği yağlı boya kıvamında sulu boya parlaklığında su bazlı bir boya türüdür. Kokusuz ve çabuk kuruyan, tuval yüzeyi dışında kullanılabilen oldukça uzun ömürlü bir boya tekniğidir.

Görsel 3.15. Baba, 1949, Ose Clemente Orozco (Hose Klemente Orozko), Meksika

Kuru boyanın yapısı ise kurşun kaleme benzer. Bu boya ile renkli çizgiler ve izler bırakılabilir. Çizginin olanakları sonuna kadar kullanılabilceğı gibi daha sık örgüler oluşturarak tonal geçişler elde edilebilir. Var olan olanaklar bu boyanın sınırları değildir. Sanatsal üretimler ve ihtiyaçlar bu olanakları arttırabilir.

Görsel 3.16. Kadın Portresi ve Sağ Eli, 1610-14, Paul Rubens, Metropolitan Müzesi, New York

Pastel boya toz boyaların katı hamur olana kadar karıştırılmasıyla oluşturulur. Bu karışım su ve tebeşir tozuyla yapıldığında su bazlı, yağlarla karıştırıldığında yağlı pastel kalemler elde edilir. Bu özelliklerine göre akrilik, sulu boya, guaj boya, yağlı boya teknikleriyle birlikte kullanılabilir. Kapatıcı özelliği olan bu teknikte çizginin ve tonun olanakları sınırsızdır. Daha çok kâğıt vb. yüzeylere uygulandığı gibi istenilen etkiye göre tuval yüzeyinde de uygulanabilir.

Görsel 3.17. Öz Portre, 1771, Jean Baptiste Simeon Chardin, Louvre Müzesi, Paris

Guaj boya su ile inceltilerek kullanılan saydam olmayan bir boya tekniğidir. Guaj boya, pigment zamlı karıştırıldığı için kâğıdın dokusuna işlemez ve yüzeyinde bir kat oluşturmasının yanında ışığın geçmesini de engeller. Islakken parlak, kurduğunda matlaşan bir özelliği vardır. Eski Mısır'dan günümüze uygulanarak gelmiştir. Türk resim sanatının önemli isimlerinden Fikret Muallâ'nın bu teknikle yaptığı çalışmalar önemli örnekler arasındadır.

Görsel 3.18, Ziyafet, Fikret Mualla

Görsel 3.19. İsimsiz, 1966, Fikret Mualla

Sulu boya tekniğinde boyalar, kuru ve yaş olarak iki şekilde bulunur. Kuru boyalar tabletler hâlinde, sıvı boyalar ise havası alınmış, madeni tüpler içinde bulunur.

Tekniğin Olanakları: Islatılmış fırça ile boya bir palette karıştırılır, kâğıt ya da başka bir yüzey üzerinde uygulanır. Açık ve koyu tonlar, fırça az ya da çok ıslatılarak elde edilir. Kâğıt yüzeyi ıslatılarak efektler elde edilebilir. Tekniğin bilinen olanakları dışında sanatçının üretim süreci, beklentileri bu olanakların sınırlarını zorlayabilir. Rönesans'ın Almanya'daki önemli temsilcilerinden "Albrecht Dürer" bu duruma örnek verilebilir.

Görsel 3.20. Mavi Taklacı Kuşun Sol Kanadı, 1500-1512, Albrecht Dürer, Albertina, Vienna

Etkinlik:

Aşağıda sanat tarihinin farklı dönemlerinden farklı tekniklerle üretilmiş sanat eserlerinden ayrıntılar görmektesiniz. İnceleyiniz.

- Sanat eserlerinde kullanılan teknikleri nedenleriyle söyleyiniz.
- Tekniklerin nesne ve figürlerin ifadesine katkılarını söyleyiniz.
- Sanatçıların eserlerini üretirken boya tekniklerinin olanaklarını ne şekilde kullandıklarını nedenleriyle söyleyiniz. Bulgularınızı sınıf ortamında arkadaşlarınızla paylaşınız.

Görsel 3.20. Ayrıntı

Görsel 3.16. Ayrıntı

Görsel 3.09. Ayrıntı

Görsel 3.17. Ayrıntı

Görsel 3.18. Ayrıntı

Hazırlık Çalışması:

- Realizm Dönemi temsilcilerinden Jean Francois Millet'ye ait örnek görseller toplayarak dosyalayınız.

Dikkat Çekme:

- Kompozisyonda tanımlı biçimler kadar renk, ton, pasaj gibi elemanların da önemli olduğunu biliyor musunuz?

Etkinlik:

- Aşağıda verilen Jean Francois Millet'nin "Çoban" isimli eserinin orijinal ve açık-koyu ton değerlerinin öne çıkartılarak yeniden düzenlendiği görselleri inceleyiniz.
- Görselde açık-orta-koyu alanların yerlerini yüzeyde kapladıkları alanları ve bu alanların birbirleriyle olan oran ilişkilerini inceleyerek bulgularınızı söyleyiniz.
- Açık-orta-koyu alanların yerleri ve sınırlarının eserin kompozisyon örgüsüne etkisi ve katkısıyla ilgili düşüncelerinizi söyleyiniz.
- Açık-orta-koyu alanların boyutları, yerleri, simetrik olup olmadıkları, eşit olup olmadıkları ve yönlerini inceleyerek bu durumun kompozisyona katkısı ile ilgili düşüncelerinizi söyleyiniz. Bulgularınızı sınıf ortamında arkadaşlarınızla paylaşınız.

Görsel 3.21. Çoban İsimli Eserin Düzenlenmiş Hâli

Görsel 3.22. Çoban, Joan Francois Millet, Orsay Müzesi

Bilgi Notu:

Bir yüzeyin uyumlu bölünüşünün sırları ve sayılarla anlatım yolları, çok eski zamanlardan beri bilinmektedir. Bu yönde geometriciler, estetikçiler ve sanatçılar, uyumun sayılarla olan ilişkisini çözmek için tabiatı derinlemesine inceleyerek geometriyi, geometriyle de bir yüzeyin uyumlu bölünmesinin sırlarını buldular. Rönesans'ın filozof sanatçıları, tablolarını matematiğin ve geometrinin bulunduğu uyumlu bölünmeler üzerine inşa ettiler.

Sanatçı figüratif veya soyut kompozisyon kurgusunda bütünde ve ayrıntıda oluşan açık-orta-koyu ton alanlarını matematiksel bir altyapı üstüne inşa ederek izleyicinin yüzey üzerindeki seyrini kontrol altına alır. Açık-orta- koyu alanların sınır çizgileri ile diyagonaller, çemberler, dikeyler ve yataylar elde eder. Bu geometrik ve soyut algı ile yüzeyin uyumlu bölünmesi hedeflenir (Şeref Bigalı, Resim Sanatı, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları s. 363, 364).

Etkinlik:

- Verilen görseli inceleyiniz.
- Yüzeyde gördüğünüz tanımlı biçimleri soyutlaştırarak tanımsız hâle dönüştürünüz.
- Açık-orta-koyu alanların yerlerini, birbirleriyle oran ilişkilerini, yönlerini, sınırlarının hangi geometrik şekillere benzediğini söyleyiniz.
- Açık-orta-koyu alanların yerlerini değiştirerek sonuca ne gibi etkisi olduğunu söyleyiniz.
- Bulgularınızı sınıf ortamında arkadaşlarınızla paylaşınız.

Görse 3.23. İsa'nın Gümülmesi, Tiziano Vecellio [Tiziano Veçelyo (Titian)], Louvre Müzesi, Paris

Hazırlık Çalışması:

- Renkli bir nesnenin doğal (gün ışığı, ay ışığı, mum ışığı, fener ışığı vb.) ve yapay ışık altındaki görüntülerini, ışığın renk üzerindeki etkilerini dikkate alarak inceleyiniz. Bulgularınızı sınıf ortamında arkadaşlarınızla paylaşınız.

Dikkat Çekme:

- Figür ve nesnelerin renklerinin ışığın kaynağına, rengine ve yoğunluğuna göre değiştiğini biliyor musunuz?

Etkinlik:

- Aşağıda doğal ve yapay ışık kaynakları kullanılarak oluşturulmuş iki farklı görsel verilmiştir. İnceleyiniz.
- Işıklı ve gölgeli alanlarda kullanılan renk tercihlerini ve ışık kaynaklarını dikkate alarak inceleyiniz.
- Kullanılan ışık kaynaklarının figür ve nesnelerin renklerine olan etkileri ile ilgili düşüncelerinizi söyleyiniz.
- Doğal ve yapay ışık kaynaklarının tanımlı biçimlere (obje, figür vb.), açık-orta-koyu ton ve renk değerlerine etkileriyle ilgili düşüncelerinizi söyleyiniz.
- Doğal ve yapay ışık kaynaklarının temanın aktarılmasına katkılarıyla ilgili düşüncelerinizi söyleyiniz.
- Bulgularınızı arkadaşlarınızla paylaşınız.

Görsel 3.24. Manet Bahçe İçinde, 1870, Manet, Shelburne (Şelbörn) Müzesi

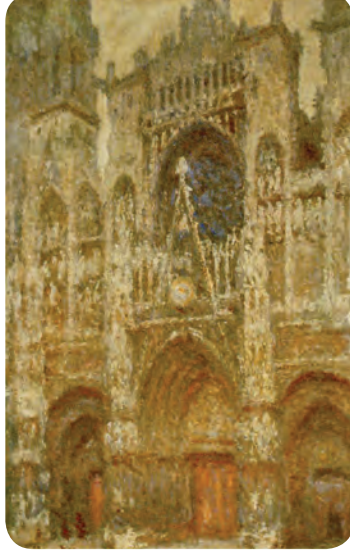
Görsel 3.25. Mary Magdalene (Mari Magdelen), Georges de La Tour (Corcs de La Tur), 1642-1644, Louvre Müzesi

Etkinlik:

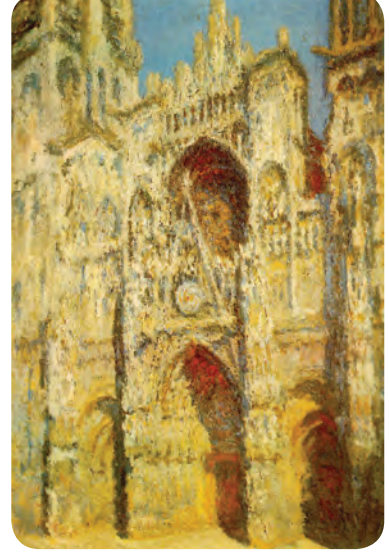
- Verilen Claude Monet'nin "Rouen Catedrali (Ruen Katedrali)" isimli eserlerinin görsellerini inceleyiniz.
- Görüntülerin günün hangi saat aralığına ait olduğunu söyleyiniz.
- Işık kaynağının ışıklı ve gölgeli alanlardaki renk tercihine ne gibi etkisi olduğunu söyleyiniz.
- Aynı görüntünün ifade edilmesinde ışık kaynağının renk tercihinin nasıl etkilendiğini söyleyiniz. Bulgularınızı sınıf ortamında arkadaşlarınızla paylaşınız.

GörSEL 3.26. Rouen Catedral Claude Monet, D'orsay Müzesi Paris

GörSEL 3.27. Rouen Catedral Claude Monet, D'orsay Müzesi Paris

GörSEL 3.28. Rouen Catedral Claude Monet, D'orsay Müzesi Paris

Etkinlik:

- Verilen görseli inceleyiniz.
- Farklı biçim ve renklerden oluşan ve doğal ışık kaynağı ile aydınlatılan bir kompozisyon hazırlayınız.
- Doğal ışığın nesneler üzerindeki yoğunluğunu ve renklere etkisini dikkate alarak guaj boya tekniği ile uygulama yapınız.
- Aynı kompozisyonu yapay ışık kaynağı ve guaj boya tekniğini kullanarak yeniden uygulayınız.
- Tamamlanan iki çalışmayı farklı ışık kaynaklarının nesnelerin renklerine etkileri bakımından karşılaştırınız. Bulgularınızı sınıf ortamında arkadaşlarınızla paylaşınız.

GörSEL 3.29. Ölü Doğa, Caravaggio, Borghese Galerisi, Roma

Kullanılacak Malzemeler:

35x50 cm resim kâğıdı, guaj boyalar, su, su kabı, çeşitli fırçalar, temizlik bezi, palet.

Hazırlık Çalışması:

- Modle ve modülasyon ile ilgili teorik bilgi edinip örnek görseller toplayınız. Materyalleri dosyalayınız.

Dikkat Çekme:

- “Tabloda renk zenginliği, formun dolgunluğunu oluşturur.” Paul Cezanne

Etkinlik:

- Aşağıda sanat tarihinin farklı iki dönemine ait verilen görselleri inceleyiniz.
- Görsellerden hangisinde karşıt renk kullanımıyla hacimlendirme sağlanmış olabilir? Düşüncelerinizi söyleyiniz.
- Görsellerden hangisinde hacimlendirme rengin açık-orta-koyu ton değerleri kullanılarak oluşturulmuştur? Düşüncelerinizi söyleyiniz.
- Görsellerin hangisinin modleye hangisinin modülasyona ait olabileceği hakkındaki fikirlerinizi söyleyiniz.
- Görselleri renk kullanımı açısından inceleyerek düşüncelerinizi söyleyiniz.
- Renk kullanımının hacimlendirmeye etkisi ile ilgili düşüncelerinizi söyleyiniz.
- Bulgularınızı arkadaşlarınızla paylaşınız.

Görsel 3.30. Oturan Köylü, 1892-96, Paul Cezanne,
Özel Koleksiyon

Görsel 3.31. Broglie Prensesi, 1851-53, Jean Auguste
Dominique Ingres (Jan Ögüst Dominik Ingre),
Özel Koleksiyon

Modle; Üç boyutlu nesnelerin iki boyutlu yüzey üzerinde girinti ve çıkıntılarının üç boyut yanılsaması verecek biçimde resmedilmesidir. Her türden teknikle uygulanabilir. Formu oluşturan açık-koyu karşıtlıkları renk çeşitliği ile değil, ton çeşitliği ile sağlanır. Aşağıda verilen görselde ışığın etkisiyle açık-orta-koyu değerlerin olduğu, bu değerlerin uygun ton çeşitliliği ile nesnelerin hacim kazandığı görülmektedir.

Görsel 3.32. Ayva Tabaklı Ölü Doğa, Francisco de Zurbarán, Catalunya Ulusal Sanat Müzesi, Barcelona

Modülasyon ise ilk olarak müzikte kullanılan sonradan resim diline geçen bir terimdir. Modülasyonda formu oluşturan açık-koyu değerler renk karşıtlıklarıyla sağlanır. Örneğin; ışıklı alanlarda turuncu, sarı, pembe; ikinci derecede ışık alan bölgelerde yeşil, gölgeli alanlarda ise mavi renklerin hâkimiyeti gibi... Sıcak ve soğuk renklerin karşıtlığı ile formun hacim kazanması sağlanır. Aşağıda verilen görselde ışık ve gölgenin etkisi renk çeşitliliği ve karşıtlığı ile sağlanmıştır.

Görsel 3.33. Elmalar, Şeftali, Armutlar ve Üzümler, 1879-80, Paul Cézanne, Hermitage, Petersburg (Ermitaj, Petersburg)

Etkinlik:

- Verilen görselleri inceleyiniz.
- Birinci görselde bulunan ton değerlerini yanında verilen renk çubuğu içinden uygun olan renk değerleri ile eşleştiriniz.
- İkinci görselde bulunan renk değerlerini yanında verilen ton değerleriyle eşleştiriniz.
- Renk ve ton değerlerinin hacim kazandırmadaki rollerini söyleyiniz.
- Modle ve modülasyonda ton ve rengin hacim kazandırmaya etki ve katkılarını söyleyiniz. Bulgularınızı arkadaşlarınızla paylaşınız.

Görsel 3.32. Ayva Tabaklı Ölü Doğa, Francisco de Zurbarán, Catalunya Ulusal Sanat Müzesi, Barcelona

Görsel 3.34. Renk Çubuğu

Görsel 3.33. Elmalar, Şeftali, Armutlar ve Üzümler, 1879-80, Paul Cézanne, Hermitage, Petersburg (Ermitaj, Petersburg)

Görsel 3.35. Ton Değerleri

Etkinlik:

- Aşağıda modülasyon ve modleye örnek olarak verilen görselleri inceleyiniz.
- Atölyenizde farklı renk ve biçimlerden oluşan bir natürmort hazırlayınız.
- Edindiğiniz bilgilerden hareketle hacimlendirmede modle ve modülasyonu kullanarak guaj boya tekniğiyle iki farklı çalışma yapınız.
- Kazanımlarınızı arkadaşlarınızla paylaşınız.

Kullanılacak Malzemeler:

35x50 cm resim kağıdı, guaj boyalar, su, su kabı, çeşitli fırçalar, temizlik bezi, palet.

Görsel 3.36. Manolyalı Ölü Doğa, 1941, Henri Matisse, Ulusal Sanat Merkezi, Paris

Görsel 3.37. Ölü Doğa, Chardin

Aşağıdaki çoktan seçmeli soruları yanıtlayınız.

1. Aşağıdaki görselde rakam ile adlandırılan renk alanları, seçeneklerden hangisinde doğru olarak verilmiştir?

Görsel 3.09. Ayrıntı

- A) 1. Lokal renk 2. Yansıyan renk 3. Tonal renk
B) 1. Tonal renk 2. Lokal renk 3. Yansıyan renk
C) 1. Yansıyan renk 2. Lokal renk 3. Tonal renk
D) 1. Yansıyan renk 2. Tonal renk 3. Lokal renk
E) 1. Lokal renk 2. Tonal renk 3. Yansıyan renk
2. Aşağıdakilerden hangisi guaj boya tekniğinin bir özelliğidir?
- A) Örtücü boyadır.
B) Renkler canlıdır ve kadife gibi yumuşak bir etki bırakır.
C) Çalışma tekniği kara kaleme çok benzer.
D) Renkler şeffaftır.
E) Yağla karıştırılır.

10. 4. Ölü Doğa (Natürmort)

10.4.1. Ölü Doğa Çalışmaları

4. Ünite

4

Ünite

10. 4. Ölü Doğa (Natürmort)

10.4.1. Ölü Doğa Çalışmaları

Hazırlık Çalışması:

- Sanat tarihinin Barok ve Rokoko Dönemleri'ne ait natürmort örneklerini toplayarak dosyalayınız.

Dikkat Çekme:

- Natürmortun portre, manzara gibi bir resim türü olduğunu biliyor muydunuz?

Etkinlik:

- Verilen görselleri inceleyiniz.
- Görsellerde kullanılan nesnelerin resimlerin geneline olan katkıları ile ilgili neler söyleyebilirsiniz?
- Görsellerin hangi resim türüne ait olabileceği ile ilgili düşüncelerinizi söyleyiniz.
- Bulgularınızı arkadaşlarınızla paylaşınız.

Görsel 4.01. Yumurta Pişiren Yaşlı Kadın, 1618, Diego Velazquez, Ulusal Müze, İskoçya

Görsel 4.02. İki Satyr, 1618-1619, Peter Paul Rubens, Alte Pinakothek Müzesi, Almanya

Görsel 4.03. Süt Döken Kadın, 1658-60, Vermeer, Rijk Müzesi, Hollanda

Görsel 4.04. Cam Şişe ve Meyveler, 1728, Jean Baptiste Simeon Chardin, Ulusal Galeri, Ottawa

Natürmort (Ölü Doğa)

Basit anlamıyla konusu cansız varlıklar (ölü hayvanlar) veya nesneler (meyveler, çiçekler, vazolar vb.) olan bir resim türüdür. Bu terim sanat alanında 17. yüzyılın sonlarına doğru kullanılmaya başlanmıştır. Natürmort; manzara, figürlü kompozisyon ve portre resimlerinin dışında, çeşitli nesnelerin bir araya getirilerek bir kompozisyon oluşturmalarıdır.

İlk Çağ'dan günümüze kadar uzanan süreçte "natürmort" biçim ve anlam açısından değişik görünümelerde karşımıza çıkar.

Natürmort elemanları, sanat tarihinde yer alan diğer resim türleri ile bağlantılı olarak ilk önce görüntünün dışında bir takım sembolleri işaret etmek için kullanılmıştır.

17. yüzyıla kadar kompozisyonların içerisinde ayrıntılar olarak karşımıza çıkar. Pompei (Pompey) ve Herculaneum (Herkulaneyum) evlerinin duvarlarında yer alan resimlerde görülen natürmortlar bu türe verilecek ilk örneklerdir.

17. ve 18. yüzyıl natürmort resimlerinde vanitas kavramına dayandırılarak nesneler dünyasının resmedilmesi bu dönemlerin tipik özelliklerindendir.

Ancak, bu dönem natürmort resimlerinin konusu sadece vanitasla sınırlı kalmamıştır. Mezkûr dönemde gelişen sosyal, ekonomik ve kültürel özellikler doğrultusunda bilimsel olarak türleri sınıflandırmaya yarayan, ekonomik yapıya değinen, yemek kültürü ve avcılıkla ilgili görüntülerin yer aldığı ve bilimsel keşiflerin işaret edildiği natürmort resimleri de oldukça önemlidir.

Görsel 4.05. Meyve Kâsesi, Kavanoz, Kuru Üzüm, MS 79, İmzasız, Napoli Millî Arkeoloji Müzesi

Görsel 4.06. 1596-97, Kuru Kafalı Ölü Doğa, 1628, Pieter Claesz (Pitiir Klays)

Etkinlik:

- Verilen görseli inceleyiniz.
- Sanat eserinde kullanılan tanımlı biçimlerin neler olduğunu söyleyiniz.
- Sanat eserinde kullanılan natürmort elemanlarının neler olduğunu söyleyiniz.
- Natürmortla ilgili bilgilerinizden hareketle verilen sanat eseri bu tür resme örnek gösterilebilir mi? Nedenleriyle açıklayınız. Bulgularınızı sınıf ortamında arkadaşlarınızla paylaşınız.

Görsel 4.07. Şalgam Temizleyen Kadın, Jean Baptiste Simeon Chardin, Zweibrücken (Zvaybrüken) Galerisi, Almanya

Natürmortta Kompozisyonun Geometrik Kurgusu

Hazırlık Çalışması:

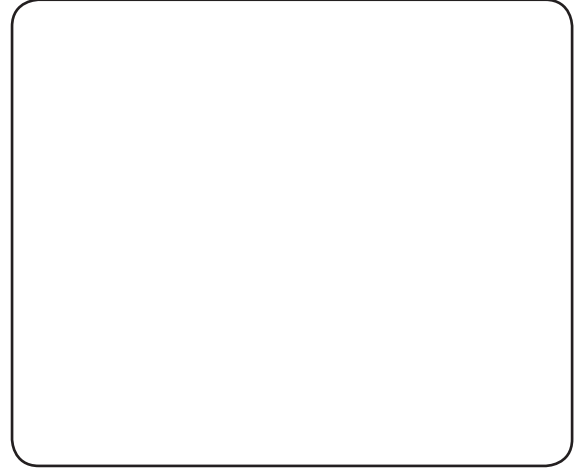
- Altın oran ile ilgili araştırma yapınız, edindiğiniz bilgileri dosyalayınız.

Dikkat Çekme:

- Doğada gördüğünüz tüm varlıkları basit geometrik formlara dönüştürebileceğinizi biliyor muydunuz?

Etkinlik:

- Verilen görseli inceleyiniz.
- Sanat eserinde kullanılan natürmort elemanlarının neler olduğunu söyleyiniz.
- Sizce yüzeyde gördüğünüz tanımlı biçimler hangi geometrik şekillere benzemektedir? Düşüncelerinizi söyleyiniz.
- Yüzeyde gördüğünüz açık-orta-koyu alanların (ayrıntılarda ve daha büyük parçalarda) yerlerini tespit ederek bu alanların hangi geometrik şekillere benzediğini söyleyiniz.
- Yüzeydeki tanımlı ve tanımsız biçimleri ve açık-orta koyu ton değerlerinin sınırlarını (bütünde ve ayrıntılarda) tespit ederek kompozisyonun basit bir geometrik kurgusunu yanda verilen boş çerçeve içine çizmeye çalışınız. Bulgularınızı sınıf ortamında arkadaşlarınızla paylaşınız.

Görsel 4.08. Ölü Doğa, 1877, Paul Cezanne, Özel Koleksiyon

Sanatçının bilgisi, sezgisi, yeteneği ve çalışkanlığı üreteceği eserlerin niteliğini belirler. Sanat tarihi boyunca birbirine eklenerek gelen bilgiler, sanatçının yaşadığı dönemin koşullarıyla birlikte sorgulanarak yeniden tarif edilir. Kuşkusuz bunların en önemlilerinden biri yüzeyin geometrik kurgusudur. Bilim adamları, filozoflar, sanatçılar etkili estetik formlara ulaşmak için araştırmalar yapmışlardır. (Altın oran ile ilgili 62. sayfada verilen okuma parçasını okuyunuz.)

Yatay, dikey ve eğik çizgilerin yanında kare dikdörtgen, silindir, daire gibi geometrik şekillerle altyapısı oluşturulan resim yüzeyi; bu altyapı üzerine tanımlı biçimlerle (figür, obje, nesne) ve açık-orta-koyu ton ve renk değerlerinin sistemli kurgusu ile meydana getirilir. Bu şekilde hazırlığı yapılan bir kompozisyondan herhangi bir biçimi çıkarmak veya eklemek zordur. Sanat tarihinde önemli eserler üreten sanatçıların eserlerinin temelinde sağlam geometrik kurgular vardır.

Etkinlik:

- Verilen görseli inceleyiniz.
- Sanat eserinde kullanılan natürmort elemanlarının neler olduğunu söyleyiniz.
- Yüzeyde gördüğünüz tanımlı biçimler (karpuz, elma, kumaş vb.) ile açık-orta-koyu renk ve ton değerlerinin ayrıntılarda ve bütünde kapladığı alanları tespit ediniz.
- Ayrıntılarda ve bütünde tanımlı biçimler ile renk ve ton alanlarını yanda gördüğünüz geometrik şekillerle eşleştiriniz.
- Verilen sanat eserinin basit geometrik kurgusunu yanda verilen boş çerçeve içine çiziniz.
- Geometrik altyapı kurgusunun sanat eserine katkılarını söyleyiniz. Bulgularınızı arkadaşlarınızla paylaşınız.

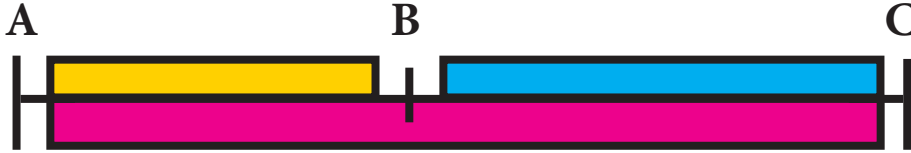
Görsel 4.09. Zencefil Kavanozu ve Patlıcanlı Ölü Doğa, 1894,
Paul Cezanne, Metropolitan Müzesi, New York

Altın Oran

Altın oran, matematik ve sanatta bir bütünün parçaları arasında gözlemlenen geometrik ve sayısal oran bağıntısıdır. Kimler tarafından keşfedildiği hakkında net bir bilgi olamasa da Mısırlıların ve Yunanlıların bu konu üzerinde çalışmalar yaptığı bilinmektedir. Mısırlıların Keops Piramidi'nde, Leonardo da Vinci'nin İlahi Oran adlı çalışmasında ve ürettiği diğer eserlerde kullandığı bilinen "altın oran", Fibonacci sayıları olarak da bilinmektedir. Orta Çağ'ın en ünlü matematikçisi olan İtalyan kökenli Leonardo Fibonacci, birbiri arasında ardışık ilişki ve olağanüstü bir oran bulunduğunu iddia ettiği sayıları keşfetmiştir. Diğer bir görüşe göre Fibonacci bu sayıları Hint-Arap medeniyetinden öğrenmiş ve Avrupa'ya taşımıştır. Evrendeki muhteşem düzenle birebir örtüşen bu sayıları keşfetmesi nedeniyle, altın orana adının ilk iki harfi verilmiş ve "Fi" (Φ) sayısı denilmiştir.

Bir yapı ya da sanat eserinin altın orana yakınlığı onun aynı zamanda estetik güzelliğinin bir ölçüsü olarak kabul görmüştür.

Bir doğru parçasının (AC) "altın orana" uygun biçimde iki parçaya bölünmesi gerektiğinde bu doğru öyle bir noktadan (B) bölünmelidir ki küçük parçanın (AB) büyük parçaya (BC) oranı, büyük parçanın (BC) bütün doğruya (AC) oranına eşit olsun.

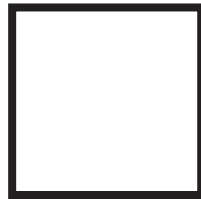

$$|AB| / |BC| = |BC| / |AC|$$

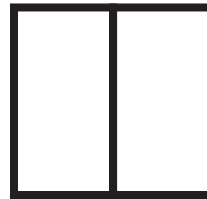
Altın Oran (Fi, Φ)

Görsel 4.10. Altın Oran

Bildiğiniz gibi matematikte 3,14 sayısına karşılık gelen ve bir dairenin çevresinin çapına bölünmesiyle elde edilen sayıya pi (π) sayısı denir. Pi sayısı gibi altın oran da matematikte 1,618'e eşit olan sayıya denir ve Fi (φ) simgesiyle gösterilir. Ondalık sistemde yazılışı; 1,618033988749894...'tür. Şimdi, bu kareyi iki eşit dikdörtgen olacak şekilde tam ortadan ikiye bölelim.

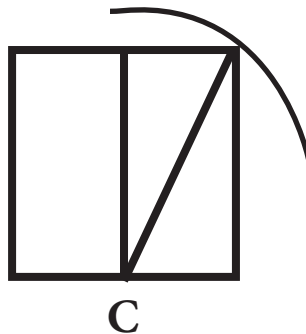

Görsel 4.11. Şekil

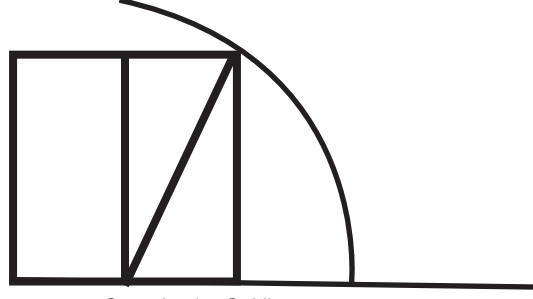
Görsel 4.12 Şekil

Dikdörtgenlerin ortak kenarının karenin tabanını kestiği noktaya (C noktasına) pergelimizi koyalım. Pergelimizi öyle açalım ki çizeceğimiz daire, karenin karşı köşesine değsin; yani dairemizin yarıçapı, bir dikdörtgenin köşegeni olsun.

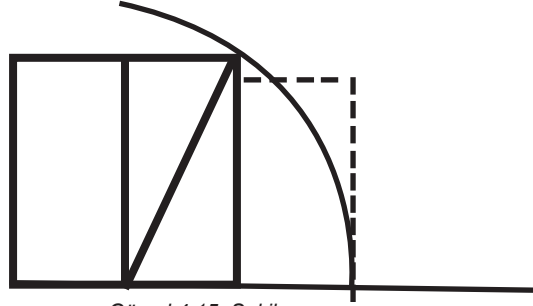
Görsel 4.13 Şekil

Sonra, karenin tabanını, çizdiğimiz daireyle kesişene kadar uzatalım.

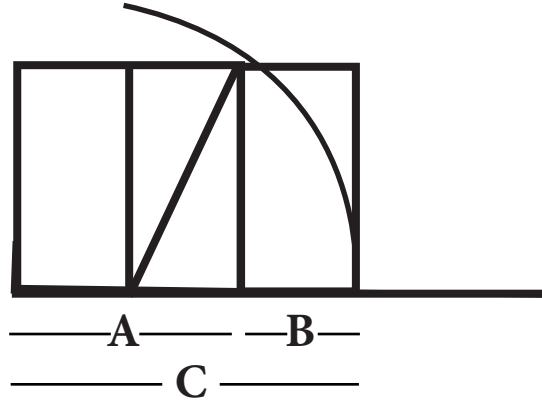
Görsel 4.14. Şekil

Yeni çıkan şekli bir dikdörtgene tamamladığımızda karenin yanında yeni bir dikdörtgen elde etmiş olacağız.

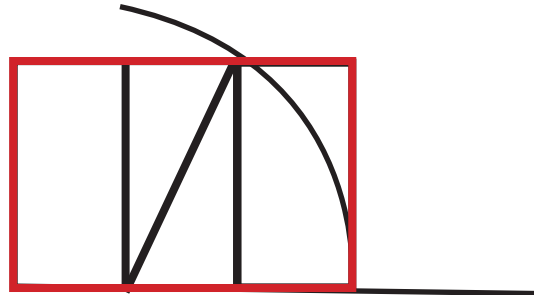
Görsel 4.15. Şekil

İşte, bu yeni dikdörtgenin taban uzunluğunun (B) karenin taban uzunluğuna oranı altın orandır. Karenin taban uzunluğunun (A) büyük dikdörtgenin taban uzunluğuna (C) oranı da altın orandır. $A/B = 1,6180339 = \text{Altın oran}$ $C/A = 1,6180339 = \text{Altın oran}$

Görsel 4.16. Şekil

Elde ettiğimiz bu dikdörtgen ise bir altın dikdörtgendir. Çünkü uzun kenarının kısa kenarına oranı 1,618'dir, yani altın orandır.

Görsel 4.17. Şekil

Bu dikdörtgenden her defasında bir kare çıkardığımızda elimizde kalan, hep bir altın dikdörtgen olacaktır.

Görsel 4.18. Şekil

Görsel 4.22. Şekil

Görsel 4.19. Şekil

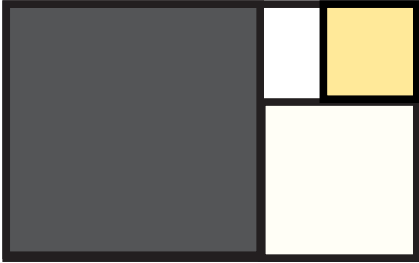
Görsel 4.23. Şekil

Görsel 4.20. Şekil

Görsel 4.24. Şekil

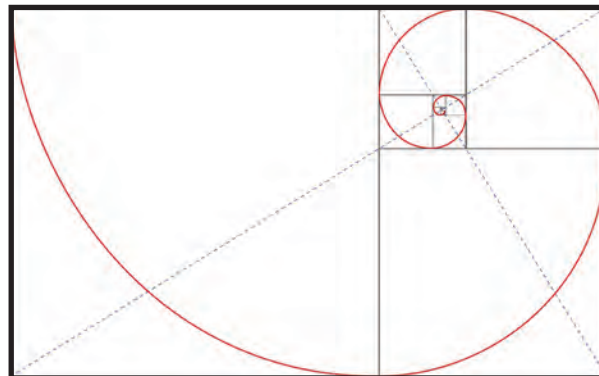

Görsel 4.21. Şekil

Görsel 4.25. Şekil

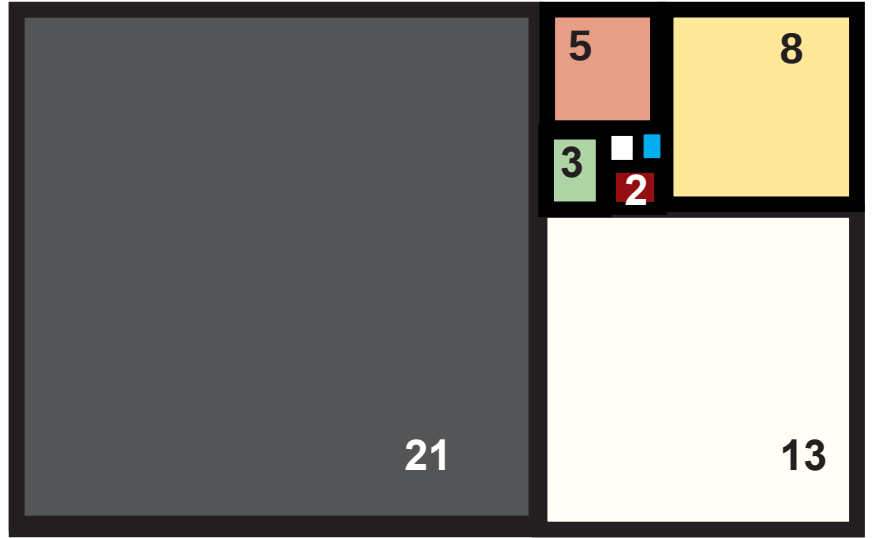
İçinden defalarca kareler çıkardığımız bu altın dikdörtgenin karelerinin kenar uzunluklarını yarıçap alan bir çember parçasını her karenin içine çizersek bir altın spiral elde ederiz. Altın spiral, birçok canlı ve cansız varlığın biçimini ve yapı taşını oluşturur. Buna örnek olarak ayçiçeği bitkisini gösterebiliriz. Ayçiçeğinin çekirdekleri altın oranı takip eden bir spiral oluşturacak şekilde dizilir. Altın oran sadece dörtgenlerde değil, üçgen, beşgen ve altıgenlerde de geçerlidir.

Görsel 4.26. Şekil

Bu karelerin kenar uzunlukları, sırasıyla Fibonacci sayılarını verir.

Fibonacci dizisi, her sayının kendinden önceki sayıyla toplanması sonucu oluşan bir sayı dizisidir. Bu şekilde devam eden dizide sayılar birbirleriyle orandığında altın oran ortaya çıkar. Bir sayı kendisinden önceki sayıya bölündüğünde altın orana gittikçe yaklaşan bir dizi elde edilir. Altın oran veya Fibonacci sayıları, bugüne kadar birçok çalışmada kullanılmıştır. Bunun yanında doğada var olan nesnelerin birçoğunda altın oranın var olduğu keşfedilmiştir.

Görsel 4.27. Şekil

Natürmortta Büyük Küçük Dengesi

Hazırlık Çalışması:

- Evinizde bulunan nesnelerden farklı büyüklükte olanlarını bir araya getirerek kompozisyonlar oluşturunuz. Eskiz defterinize oluşturduğunuz kompozisyonlardan kısa etütler çiziniz.

Dikkat Çekme:

- En etkili uyumlara zıtlıklarla ulaşılabilildiğini biliyor muydunuz?

Etkinlik:

- Verilen görseli inceleyiniz.
- Sanat eserinde kullanılan natürmort elemanlarının neler olduğunu söyleyiniz.
- Yüzeyde kullanılan elemanların biçimlerinin birbirleriyle olan oran ilişkilerini kıyaslayınız.
- Yüzeyde kullanılan açık-orta-koyu ton alanlarının ayrıntılarda ve bütünde kapladığı alanları tespit ederek birbirleriyle olan oran ilişkisini kıyaslayınız.
- Tanımlı biçimlerde (ekmek, domates, kâse vb.) açık-orta-koyu ton alanlarındaki büyük-küçük karşıtlığının sanat eserinin bütününe katkıları ile ilgili düşüncelerinizi söyleyiniz. Bulgularınızı arkadaşlarınızla paylaşınız.

Görsel 4.28. Ölü Doğa, Luis Melendez (Lui Melendez)

Tanımlı biçimlerin açık-orta-koyu ton ve renk alanları ile dolu ve boş yerlerin kapladığı alanların hesaplanması kompozisyonda büyük-küçük dengesini oluşturur. Birbirine benzer biçim alanlarının tekrar edilmesi kompozisyonda monoton bir anlatıma sebep olur.

Luis Melendez'e ait natürmort çalışmasında tanımlı biçimlerin açık-orta-koyu ton ve renk alanlarının yanında dolu ve boş yerlerin kapladığı alanların etkili biçimde hesaplandığını görmekteyiz.

Görse 4.29. Kavun ve Armutlu Ölü Doğa, Luis Melendez, Güzel Sanatlar Müzesi, Boston

Görse 4.30. Kavun ve Armutlu Ölü Doğa
Görse 4.29'nin Düzenlenmiş Hali

Etkinlik:

- Verilen görseli inceleyiniz.
- Atölyenizde farklı biçimlerden oluşan objelerden bir natürmort hazırlayınız.
- Kompozisyonu hazırlarken objelerin, dolu ve boş alanların kaplayacağı alanların ve açık-orta-koyu ton alanlarının hacimsel zıtlık ilişkisine dikkat ediniz.
- Çalışmalarınızı yağlı boya tekniğini kullanarak tamamlayınız.
- Bilgilerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

Kullanılacak Malzemeler:

Yağlı boyalar, 50x70 cm tuval, palet, çeşitli fırçalar, terebentin, temizlik bezi, keten ya da haşhaş yağı.

Görse 4.31. Şişe ve Meyveli Ölü Doğa, Jean Baptiste Simeon Chardin

Özellikleri:

- Çini mürekkebi ya da bir rengin ton değerleriyle yapılır.
- Yalnız fırçayla fırça sürülüş olanaklarından (tekstür) oluşacak açık-koyu değer farklılıkları niteliğinde olabilir.
- Fırça ile hacim etkisi verecek biçimde olabilir.
- Hem leke hem çizgi olanakları bir arada değerlendirilebilir.
- Tonlamada açıktan koyuya doğru bir yol izlenmelidir.
- Asıl çalışmaya geçmeden önce alıştırma yapılmalıdır.
- Lavi resim, sulu boyanın ilk adımıdır.

Lavi çalışmalarının en güzel örnekleri Çin ve Japon sanatında Barok Dönem'de görülür. Barok dönemi sanatçıları, lavi tekniğiyle ilgili oldukça zengin ve kaliteli örnekler vermiştir. O devrin lavi çalışmaları sanat eseri olarak düşünülmemiştir. Sanatçılar daha çok yapacakları kompozisyonlar için bir ön araştırma amacıyla bu tekniğe başvurmuştur. Çünkü lavi çalışmaları kompozisyon için oldukça pratik ve olanaklı bir tekniktir. Çağımızda ise lavi çalışmaları, yalnız taslak olarak kabul edilmez, iyi bir lavi kendi anlatım olanaklarıyla kendi başına sanat eseri niteliğini taşımaktadır.

Tekniğin Uygulanma Basamakları:

- Çalışacağınız mürekkebi ya da sulu boyayı koyudan açığa doğru farklı değerler elde edene kadar sulandırın. Hazırlayacağınız renk koyu kahverengi ya da siyah olabilir.
- Fırça ile desen çizer gibi yalnızca ışık-gölge ve lekeyi düşünerek çalışmaya başlayın.
- Modelinizin açık-koyu değerlerini fırça ile belirleyin. Daha açık değer elde etmek istiyorsanız mürekkebi o kısımlar için biraz sulandırın.
- Bu tür çalışmalarda rastlantıların olumlu ya da olumsuz etkisi fazla olacağından birden fazla çalışma yapmanız yerinde olacaktır.

Natürmortta Aralık Mesafe İlişkisi**Hazırlık Çalışması:**

- Evinizde farklı biçimlerden oluşan objeleri bir araya getiriniz. Objelerin birbirleriyle ve mekânla olan mesafelerini değiştirerek eskiz defterinize çizimler yapınız.

Etkinlik:

- Verilen görseli inceleyiniz.
- Natürmortta kullanılan elamanların isimlerini söyleyiniz.
- Yüzeyde bulunan tanımlı biçimlerin (keman, kitap, masa vb.), açık-orta-koyu ton değerlerinin ayrıntılarda ve bütünde kapladıkları alanların, dolu ve boş alanların birbirleri ile mesafe ilişkileri nasıl kurgulanmıştır? Düşüncelerinizi söyleyiniz.
- Bulgularınızı arkadaşlarınızla paylaşınız.

Görsel 4.32. Kompozisyon, 1628,
Jan Davidsz de Heem (Yan Deyvids de Heyem)

Bilgi Notu:

İki boyutlu bir bütünü oluşturan elemanlar (tanımlı biçimler, açık-orta-koyu ton ve renk değerleri) arasındaki aralık ve mesafe ilişkileri, bütünde ve ayrıntılarda oluşturulacak dengenin sağlanmasında önemli roller üstlenir. Biçim, renk veya ton önce kendine en yakın olan biçim, ton veya renkle ilişkiye girer ve uzağında kalanlara karşı bütünleşerek görsel ağırlık oluşturur. Aralarındaki boşluklar arttıkça biçim, ton ve renkler bağımsızlaşır. Aralık ve mesafelerin azalıp artması biçim, renk ve tonlar arasındaki etkileşimlerin de azalıp artmasına neden olur. Böylece düzenlemedeki bütünlük bozulabilir. Dengeli oluşturulan aralık ve mesafeler; biçim, renk ve tonların belirgin hâle gelip bütünleşmesini sağlar.

Biçim, renk ve tonlar arası ilişkide herhangi birinin diğeri üzerinde etkisini artırmak, azaltmak veya dengeyi sağlamak; biçim farklılığı, renk şiddeti, ton zıtlığı ile temin edilebileceği gibi aralık-mesafe ilişkisiyle de sağlanabilir. Genellikle büyük biçimlerin büyük aralık ve mesafelere ihtiyacı vardır. Anlam birlikteliği ve zıtlıklarının yüzeyde kullanılan elemanların aralık ve mesafelerinin belirlenmesindeki önemi unutulmamalıdır.

Etkinlik:

- Verilen görseli inceleyiniz.
- Sanatçının natürmortta tanımlı biçimleri (yumurta, balık vb.), açık-orta-koyu ton ve renk değerlerini yüzeye nasıl yerleştirdiğini söyleyiniz.
- Natürmorttaki tanımlı biçimlerin, anlam birlikteliği ve zıtlıklarının aralık ve mesafe ilişkisine ne gibi katkısı olduğunu söyleyiniz.
- Bu bilgilerden hareketle atölyenizde farklı biçimlerden oluşan nesnelerle bir natürmort hazırlayınız.
- Aralık ve mesafeleri belirlerken nesnelerin anlam birlikteliği ve zıtlıklarına, tanımlı biçimlerin kapladıkları alanlara, dolu ve boş alanların birbiriyle olan oran ilişkilerine dikkat ediniz.
- Yağlı boya tekniği kullanarak çalışmanızı tamamlayınız. Deneyimlerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

Kullanılacak Malzemeler:

Yağlı boyalar, 50x70 cm tuval, palet, çeşitli fırçalar, terebentin, temizlik bezi, keten ya da haşhaş yağı.

Görsel 4.33. Ölü Doğa, 1728, Jean Simeon Chardin, Ashmolean (Aşmoliyn) Müzesi

İlk olarak MÖ 2000'de Mısır'ın "Ölümler Kitabı"nda sulu boya resimler görülmüştür. Orta Çağ'daki din kitaplarının minyatürlerinde sulu boya kullanılmıştır. İlk sulu boya manzara resmi, 15. yüzyılda Albrecht Dürer (Albrecht Dürer) tarafından yapılmıştır. 18. yüzyılda İngiltere'de Turner, sulu boya resimler yapmıştır. 19. yüzyıldan bu yana sulu boya resim sanatında önemli bir yere sahiptir (Sanat Terimleri Sözlüğü, Adnan TURANİ, 1998).

Sulu boya; tutkal, su ve toz boyanın karışımından oluşan saydam renkli bir resim boyasıdır. Karışımındaki tutkal, boyayı resim kâğıdına yapıştırmaya yarar. Boyada yağ olmadığından bozulmadan, canlı ve kalıcı özelliğini sürdürür. Suyla karıştırarak fırçayla kâğıt üzerine çalışılır.

Etkinlik sürecinde gerekli araç ve gereçler amaca uygun kullanılmalıdır. Sulu boya, su kabı, fırça, bez ya da sünger mutlaka bulundurulmalıdır. Ayrıca kirlenen suyun değiştirilmesi için bir lavabo veya kova ya ihtiyaç vardır.

Görsel 4.34. Çimenler, 1503, Albrecht Dürer, Ulusal Galerî, Londra

Uygulama sırasında tekniğe uygun bir sıranın izlenmesi gerekir. Önce geniş, açık planlardan boyamaya başlanmalıdır. Arka plandan ön plana doğru öncelikle açık renkler kullanarak işleme devam edilmelidir (Sanat Eğitimi Kuramları ve Yöntemleri, Kazım ARTUT, Ankara, 2001).

Sulu boya tekniğinde kâğıt, ıslak ya da kuru kullanılabilir. Sulu boya tekniği, diğer boyama teknikleriyle birlikte kullanılarak zenginleştirilebilir.

Natürmortta Nesne Mekân İlişkisi

Hazırlık Çalışması:

- Mekânın sanattaki anlamıyla ilgili teorik bilgi toplayınız ve bilgilerinizi dosyalayınız.

Dikkat Çekme:

- Bir nesnenin tek başına taşıdığı anlamın nesnenin bir mekâna dâhil olduktan sonra değişebileceğini biliyor muydunuz?

Etkinlik:

- Verilen görseli inceleyiniz.
- Yüzeyde bulunan nesnelerin bulunduğu mekânı tarif ediniz.
- Yüzeyde bulunan nesnelerin hangi amaçla bir araya getirildiği ve bu birlikteliğin mekânla nasıl bir ilişki kurduğu ile ilgili düşüncelerinizi söyleyiniz.
- Yüzeyde gördüğünüz tanımlı nesnelerin (palet, sıkılmış boyalar, fırçalar heykel vb.) mekânla bağının kurulmasında sanatçının kullandığı öge ve ilkelerin etkisi üzerine düşüncelerinizi söyleyiniz.
- Nesnelerin ayrı ayrı ve bir arada kullanılmalarının sizde bıraktığı anlam izlenimleri ve kullanılan mekânın bu duruma katkıları ile ilgili düşüncelerinizi söyleyiniz.

Görsel 4.35. Ölü Doğa, 1766, Jean Baptiste Simeon Chardin, Hermitage Müzesi, Petersburg

Bilgi Notu:

Mekân, uzayın sınırlanmış parçasıdır. Aynı zamanda bir mimari ürünü var eden temel unsurdur. İç, dış, kentsel mekân gibi çeşitleri vardır.

Mekân algısını sağlayan temel unsur boş yapılardan ziyade mekânın insan ve nesne ile olan münasebetidir. Bir cismin dış yüzeyinin bir başka cismin dış yüzeyiyle temas hâlinde olması cismin bulunduğu yani temas hâlinde olduğu yeri mekân olarak tanımlamamızı sağlar. Nesnenin mekânla, mekânın nesneyle ve bu ikisinin izleyiciyle olan ilişkisi bir dil oluşmasını sağlar. Nesnenin mekânla olan bu etkileşimi bir iletişim yaratır. Nesneler, resim yüzeyinde güncel yaşamdaki sıradanlıklardan kurtularak bulundukları mekânla birlikte yeni anlamlar kazanır. Bir nesneyi sanat yapıtı tanımına alan mekân, o nesne üzerinden yeni ifadeler sunar. Nesne kendi öyküsünü, geçmişini, içinde var olduğu çevreyi de beraberinde taşımaktadır. O nedenle nesneyle başlayan kurgulama kaçınılmaz bir biçimde mekânı da kendi içine dâhil eder. Neticede sanat yapıtı mekânla dolaylı ya da direkt bir etkileşime girer.

Nesnenin mekân ile yeni bir bağ kurması mekânın nesneye, nesnenin de mekâna bir anlam yükleme sonucunu ortaya çıkarır. Nesneler mekânla algılanırken biçimler ve boşluk birbirini tamamlar. Nesnelerin varlığı mekânı, mekânın varlığı da nesneleri sınırlamış olur.

Etkinlik:

- Verilen görseli inceleyiniz.
- Yüzeydeki tanımlı nesnelerin neler olduğunu söyleyiniz.
- Nesnelerin ayrı ayrı sizde oluşturduğu anlam çağrışımları ile bir mekân içerisinde bir araya getirildikten sonraki anlam çağrışımlarını kıyaslayınız. Mekânın bu anlam değişimine ne tür katkısı olduğunu söyleyiniz.
- Yüzeydeki açık-orta-koyu ton ve renk değerlerinin obje-mekân ilişkisine katkılarını söyleyiniz. Bulgularınızı arkadaşlarınızla paylaşınız.
- Siz de atölyenizde farklı biçimlerden oluşan nesnelerden bir natürmort hazırlayınız.
- Bilgilerinizden hareketle çalışmanızı yağlı boya tekniği kullanarak tamamlayınız.
- Kazanımlarınızı arkadaşlarınızla paylaşınız.

Kullanılacak Malzemeler:

Yağlı boyalar, 50x70 cm tuval, palet, çeşitli fırçalar, terebentin, temizlik bezi, keten ya da haşhaş yağı.

Görsel 4.36. Ölü Doğa, 1873, Henri Fantin Latour (Hanri Fontan Latuğ), D'orsay Müzesi, Paris.

Tek Renk ile Objenin Dokusal Yapısını İfade Etme

Hazırlık Çalışması:

- Çevrenizde gördüğünüz farklı doku özelliklerine sahip nesnelerin dokusal özelliklerini dikkate alarak eskiz defterinize çizimler yapınız. Çizimlerinizi dosyalayınız.

Dikkat Çekme:

- Doğada gördüğünüz tüm nesnelerin iç yapılarının işlevsel özelliklerini yüzeylerinde görebileceğinizi biliyor muydunuz?

Etkinlik:

- Verilen görseli inceleyiniz.
- Yüzeyde kullanılan nesnelerin neler olduğunu söyleyiniz.
- Nesnelerin dokusal özellikleri ile ilgili neler söyleyebilirsiniz.
- Bu doku özelliklerinin ifade edilmesinde hangi öge ve ilkelerin kullanılmış olabileceği ile ilgili düşüncelerinizi söyleyiniz.
- Bulgularınızı sınıf ortamında arkadaşlarınızla paylaşınız.

Görsel 4.37. Ölü Doğa, Francisco de Zurbarán, Ulusal Müze, Catalunya

Doğadaki tüm nesnelerin iç yapılarının işlevsel özelliklerini dışa vuran yüzeysel etkilerine doku denir. Nesnelerin dokusal özellikleri görme ve dokunma duygularıyla hissedilir. Her nesnenin karakteristik bir yüzey dokusu vardır. Hayvanların derileri, ağaç gövdelerindeki kabuklar, çizgili, pürüzlü, pürüzsüz yüzeyler aynı zamanda nesnelerin yapısal özellikleridir. Bu yüzey özellikleri; çizgi, açık-orta-koyu ton ve renk değerleriyle ifade edilebilir.

Tek renk armonisi bir rengin koyudan açığa doğru çoğaltılan tonlarıyla yapılır. Açıklık ve koyuluk dereceleri rengin karakterini bozmadan az miktarda başka renklerin katkısıyla sağlanabilir.

Etkinlik:

- Yanda verilen görseli inceleyiniz.
- Kullanılan nesnenin ne olduğunu söyleyiniz.
- Nesnenin dokusal özelliğini tarif ediniz.
- Nesnenin dokusal özelliklerinin ifade edilmesinde açık-orta- koyu ton ve renk kullanımının katkılarını söyleyiniz.
- Bulgularınızı arkadaşlarınızla paylaşınız.
- Siz de atölyenizde doku özelliklerinin öne çıktığı, tek objeden oluşan bir kompozisyon hazırlayınız.
- Tek renk armonisi kullanarak çalışmanızı tamamlayınız.
- Kazanımlarınızı arkadaşlarınızla paylaşınız.

Kullanılacak Malzemeler:

Yağlı boyalar, 50x70 cm tuval, palet, çeşitli fırçalar, terebentin, temizlik bezi, keten ya da haşhaş yağı.

Görsel 4.37. Ayrıntı

Natürmortta İlgi Merkezi (Vurgu)

Hazırlık Çalışması:

- Resimde ilgi merkezi ile ilgili teorik bilgileri araştırarak dosyalayınız.

Dikkat Çekme:

- Tüm sanat eserlerinde bir ilgi merkezi olduğunu biliyor muydunuz?

Etkinlik:

- Verilen görseli inceleyiniz.
- Yüzeyde bulunan tanımlı biçimlerin neler olduğunu söyleyiniz.
- Tanımlı biçimlerin anlam birlikteliğinin nesnelerin algılanma sıralamasındaki rolü ile ilgili neler söyleyebilirsiniz?
- Tanımlı biçimlerin, açık-orta-koyu ton ve renk değerlerinin izleyicinin nesneleri algılama sıralamasındaki rolü ile ilgili neler söyleyebilirsiniz?
- Sanatçının nesnelerin kurgulanmasında vurgu alanını nerede ve ne şekilde yaptığı ile ilgili düşüncelerinizi söyleyiniz. Bulgularınızı arkadaşlarınızla paylaşınız.

Görsel 4.38. Ölü Doğa, 1863, Blaise Alexandre Desgoffe (Bleyz Aleksandır Disgof), Dahesh (Dehiş) Sanat Müzesi

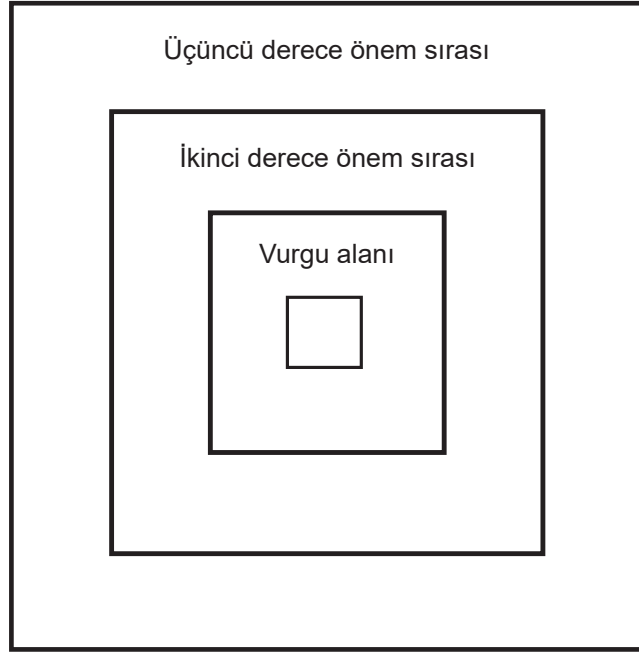
Kullanılacak Malzemeler:

Yağlı boyalar, 50x70 cm tuval, palet, çeşitli fırçalar, terebentin, temizlik bezi, keten ya da haşhaş yağı.

Bilgi Notu:

Her düzenlemenin bir ana görüş noktasının bulunması ve bu noktaya da vurgu ile dikkat çekilmesi gerekmektedir. Bu noktadan itibaren bütün detaylar önem sırasına göre dizilmelidir. Yüzeyde vurgu; form, hacim, çizgi, doku, ton, renk değerleri ve anlam zıtlıkları ile sağlanır.

Örneğin; küçük elemanlar arasındaki büküm eleman, mat renkler arasındaki parlak renk, benzer biçimler arasındaki farklı biçim, yakın ton ve renk değerleri arasında şiddetli ton ve renk değerleri gibi... Yüzey üzerinde nesnelerin önem sırasına göre istiflenmesinde bu nesnelerin yüzeyin hangi alanına yerleştirildikleri de vurgu açısından önemlidir. Bir yüzeyin izleyiciyle ilk temas kuran alanı merkezin hemen etrafındaki alandır. Bu alanın dışında kalan alanlar önem sırası açısından ikinci derecededir. Üçüncü derece önem sırasında ondan sonraki alan gelir.

Görsel 4.39. Vurgu Şematik Çizim

Etkinlik:

- Verilen görseli inceleyiniz.
 - Yüzeyde bulunan tanımlı biçimleri, açık-orta-koyu ton ve renk alanlarının yerlerini söyleyiniz.
 - Tanımlı biçimlerin anlam birlikleri ve zıtlıklarının vurgu alanına etki ve katkısını söyleyiniz.
 - Açık-orta-koyu ton ve renk alanlarının birliği ve zıtlığının vurgu alanına etki ve katkısının neler olduğunu söyleyiniz.
 - Kompozisyondaki elemanların yüzey üzerine hangi önem sırasına göre yerleştirildiğini ve bu elemanların yüzey üzerindeki yerlerini söyleyiniz.
 - Kazanımlarınızı arkadaşlarınızla paylaşınız.
 - Atölyenizde farklı biçim ve renklerden oluşan vurguyu ne şekilde yapacağınızın kararını vererek bir natürmort düzenleyiniz.
 - Yağlı boya tekniği kullanarak çalışmanızı tamamlayınız. Deneyimlerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

Görsel 4.40. Kuru Kafalı Ölü Doğa, 1630, Pieter Claesz, Mauritshuis (Moritsuis) Sanat Müzesi, Hollanda

Aşağıdaki çoktan seçmeli soruları yanıtlayınız.

1. Resim yüzeyinde kare, dikdörtgen, daire, silindir ve yatay-dikey diagonal çizgiler ile oluşturulan düzenlemeye verilen ad aşağıdakilerden hangisidir?
A) Armoni B) Mekân C) Geometrik kurgu D) Ritim E) Denge
2. “Bir kompozisyonda nesnelerin birbirleriyle ilişkilerini, belirginliği ya da belirsizliği ortaya çıkarır.” Yukarıda verilen tanım aşağıdakilerden hangisine aittir?
A) Doluluk–boşluk B) Yakın plan–arka plan C) Aralık–mesafe
D) Büyüklük–küçüklük E) Açıklık-koyuluk
3. “Resim yüzeyinde çizgi, leke, renk gibi plastik değerler ile oluşturulan dokudur.” Yukarıda verilen tanım aşağıdakilerden hangisine aittir?
A) Dinamik dokular B) Mekânsal dokular C) Organik dokular
D) Görsel dokular E) Optik dokular
4. Seçeneklerden hangisi sulu boya tekniğiyle ilintilidir?
A) Çini mürekkebi ya da bir rengin ton değerleri ile yapılır.
B) Tutkal, su ve toz boyanın karışımından oluşan saydam renkli bir resim boyasıdır.
C) Su ile inceltilebilen kapatıcı boya tekniğidir.
D) Konusu cansız varlıklar veya nesneler olan bir resim türüdür.
E) Yağ ile inceltilebilen saydam boya tekniğidir.
5. Seçeneklerden hangisi lavi tekniğiyle ilintilidir?
A) Çini mürekkebi ya da bir rengin ton değerleri ile yapılır.
B) Tutkal, su ve toz boyanın karışımından oluşan saydam renkli bir resim boyasıdır.
C) Su ile inceltilebilen kapatıcı boya tekniğidir.
D) Konusu cansız varlıklar veya nesneler olan bir resim türüdür.
E) Yağ ile inceltilebilen saydam boya tekniğidir.
6. Seçeneklerden hangisi ölü doğa (natürmort) ile ilintilidir?
A) Çini mürekkebi ya da bir rengin ton değerleri ile yapılır.
B) Tutkal, su ve toz boyanın karışımından oluşan saydam renkli bir resim boyasıdır.
C) Su ile inceltilebilen kapatıcı boya tekniğidir.
D) Konusu cansız varlıklar veya nesneler olan bir resim türüdür.
E) Yağ ile inceltilebilen saydam boya tekniğidir.

10.5. Doğa (Peyzaj)

10.5.1. Peyzaj alışmaları

5. Ünite

5

ünite

10.5. Doğa (Peyzaj)

10.5.1. Peyzaj Çalışmaları

Hazırlık Çalışması:

- **Resimde Kompozisyon:** Sanat yapıtında parçaların bütünlük içerisinde düzenli bir şekilde yerleştirilmesi. Resimde renk, çizgi ve yüzeylerin dengeli ve uyumlu bir şekilde bir araya getirilmesi.
- **Resimde Konstrüksiyon:** Parçaları ve öğeleri arasında uygunluk, durağan bağlar ve karşılıklı ilişkiler bulunan dizge veya bütün, strüktür.
- **Resimde Denge:** Kullanılan öğelerin birbirlerini tartacak biçimde düzenlenmiş hâli. Karşıt etkilerin birbirine eşdeğer olduğu durum.
- **Resimde Biçim:** Bir nesnenin dış çizgileri bakımından niteliği, dıştan görünüşü, şekil.

Görsel 5.1. Maine'de Gelgit, Winslow Homer, Ulusal Galerî, Washington

- Verilen bilgilerden hareketle görseli inceleyerek soruları cevaplayınız. Cevaplarınızı, arkadaşlarınızın cevapları ile tartışarak karşılaştırınız.
- Resimde neler görüyorsunuz? Söyleyiniz.
- Resimde neler oluyor? Anlatınız.
- Resimde çoğunlukla hangi renk ve tonları kullanılmıştır?
- Resimdeki renk, çizgi ve yüzeylerin dengeli ve uyumlu olduğunu söyleyebilir miyiz? Neden?
- Resimin bütününi oluşturan parçaları söyleyiniz. Parçaların bütünü oluştururken uyumlu olduklarını söyleyebilir miyiz? Neden?
- Resimde kullanılan biçimlerin ne olduğunu söyleyiniz. Kullanılan biçimlerin geometrik olarak benzerlik ve farklılıklarını söyleyiniz.
- Resimi oluşturan biçimlerin maddesel özelliklerini, benzerlik ve farklılıklarını söyleyiniz.
- Resimde kullanılan renklerin uyumlu ve uygun olduğu söylenebilir mi? Neden?
- Sizce ressam neden bu görünümü resimlemiştir? Siz olsaydınız nasıl bir görünüm tercih ederdiniz?

Dikkat Çekme:

- Avrupalı ressamların yaşadıkları dünyayı fark edip resimlemelerinin 15. yy.ı bulduğu, o zamana dek gördükleri dünyayı değil, inandıkları dünyayı resimledikleri bilinmektedir.

Bilgi Notu:

Manzara Resmi (Peyzaj): Kırsal (ovalar, tepeler,dağ-taş, ağaçlar, nehirler, ormanlar vs.) ya da diğer doğal yaşam alanlarını (köyler, şehirler, sokaklar, caddeler, parklar, bahçeler vs.) konu alan resimlerdir. Resim sanatı tarihinin her evresinde doğa görüntüleri sanatçının vazgeçilmezi olmuştur. Fakat bu doğa görünümünün resimde kullanılış şekli dönem ve ekollere göre farklılıklar göstermiştir. Bazen bir hikâyeye mekân olmuş bazen kompozisyonadaki figürlerin vurgusunu arttıran fon, bazen de konunun kendisi olmuştur.

Doğu (özellikle Çin) sanatında manzara, başlangıcından beri kendi başına bir konu olurken Avrupa sanatında manzara, 15. yy.dan sonra önem kazanmıştır. Manzara resmi önem kazandıkça bir sonraki yüzyılda kendi başına konu olarak seçilir hâle gelmiştir. Sanatçılar, yaşadıkları dünyayı tanımak için çizimler yapmışlardır.

19. yy.a gelindiğinde manzara, İngiliz realist ressam Counstable (Kanstıblı) öncülüğünde başlı başına bir tema hâline gelmiş ve 19. yy.a kadar doğa görünümüne sadık kalınarak betimlenen manzara resimleri empresyonist akımın gelişmesiyle yeni ve farklı bir görünüm kazanmıştır.

Türlerine göre manzara resmini altı ana başlık altında gruplayabiliriz: 1) Bulut ya da gökyüzü manzaraları, 2) Ay ışığı ya da mehtap manzaraları, 3) Deniz, marin ya da kıyı manzaraları, 4) Akarsu yatağı ya da nehir manzaraları, 5) Şehir manzaraları, 6) Kuş bakışı manzaralar.

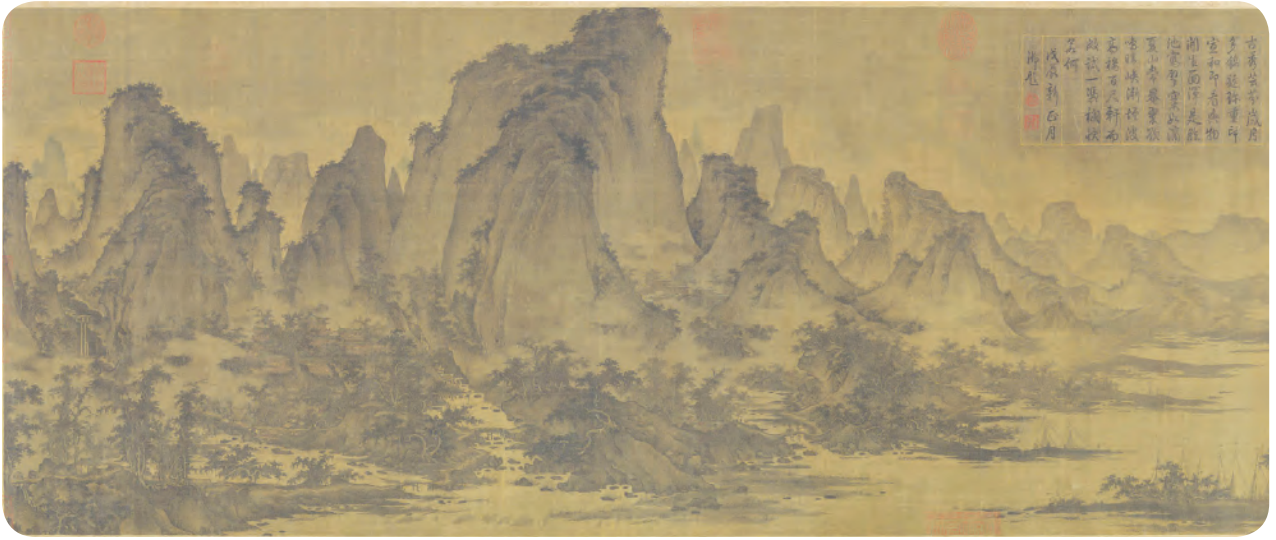
Manzara Resiminde Ekoller (Okullar): Shan-Shui (Şeynşui) ekolü, Barbizon ekolü, Veduta ekolü, Hudson Nehri ekolü, White Mountain Resmi ekolü.

Manzara resmini Doğu (Çin) sanatı ve Batı sanatı olarak iki ana geleneğin tarihsel sürecinde incelediğimizde Türk resminin Çin geleneğinden beslenerek geldiğini söylemek mümkündür.

Çin sanatı Taoizm ve diğer felsefi geleneklerden etkilenmiştir. Manzara resmi ekollerinden sayılan Shan-Shui, Çin mürekkep resmi olarak da bilinir. Bu dönemde sanatçı, figürü kadraja bakan kişi olarak alır. Manzara resmi geleneğinin oluşmaya başladığı bu dönemde konular genellikle dağlar, şelaleler gibi doğa unsurlarıdır. Bu tarz, Çin resim sanatının geleneğini oluşturmuştur. (Bu gelenekte kompozisyonlarda oluşabilecek boşluklar, sis ve benzeri doğa olayları ile değerlendirilir.)

Görsel 5.2. Ching Hanedanı Dönemi, MS 1000. Yıl

Görsel 5.3. Yaz Dağları, Song Hanedanı, 1050

Uygurlar, Türk tarihinde kültür sanat alanındaki faaliyetleri ile müstesna bir yere sahiptir. Çinliler gibi Mani dini mensubu olan Uygurlar komşu uygarlıkların eserlerinden yararlanmayı bilmişlerdir. Sanskritçe ve Çince'den birçok Budist metni Türkçeye çeviren Uygurlar aynı zamanda Farsçadan da metin tercümeleri yapmışlardır. Hem Çin hem de Fars medeniyetlerinden faydalanan Uygurlar Dönemi, Türklerde kültürel zenginliğin oluşmaya başladığı bir dönemdir.

Uygurlar aynı zamanda sanatsever bir millettir. Bunda altın ve gümüş kaplama gibi zanaat alanlarındaki ustalıklarının da etkisi vardır. Resim, musiki gibi farklı sanat alanlarında eser üreten Uygurlar, Türk resim sanatı geleneğinin atası sayılırlar. Yaptıkları resimlerde (minyatür ve duvar resimleri) kabul ettikleri Mani dininin etkileri görülür. Eski Uygur şehir harabelerinde bulunan 8. ve 9. yy.lardan kalma Budizm ve Manihaizm ağırlıklı duvar resimleri ile çeşitli minyatürler Türk resim sanatının bugüne kadar bilinen en eski örnekleridir.

Uygur minyatürleri genellikle gerçekçi bir üslupla işlenmiş figürlerin bulunduğu figüratif kompozisyonlardır. Tapınaklardaki duvar resimlerinde ise başrahibin yolculukları ve maceraları dile getirilmektedir.

Uygur Türkleri renk olarak parlak renkleri, özellikle koyu mavi ve kırmızı renkleri kullanmışlardır.

Uygurlardan başlayıp Türklerin İslamiyet'i kabulü sonrasında da içine alan zaman diliminde Türk resim sanatının örnekleri Selçuklu seramikleri ile duvar resimlerinde görülmektedir. Bununla birlikte Selçuklu sultanlarının katiplerinin bilim ve sanatta maharetli Uygur Türkleri oldukları ve o döneme ait resimlerinin çoğunu da bu katiplerin yaptıkları bilinir.

Görsel 5.4. Bağışçı Uygur Prensesleri, 9. yy., Berlin Devlet Müzesi

Kıvrık uçlu serviler, çiçekli bahçeler, savaş alanları, aşk hikâyeleri gibi konuların gerçekçi bir yaklaşımla resimlendiği minyatürler, Osmanlılarda tamamen sarayın himayesinde, kitap resimleri ve belge niteliğindeki çalışmalar olarak gelişimini sürdürmüştür.

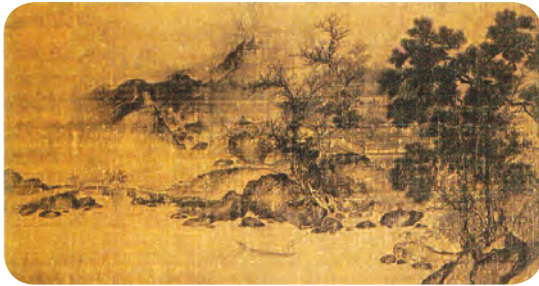
Uygurlar Dönemi'nde Çin sanatından etkilenen Türk resminin İslamiyet'in kabulünden sonra özellikle Fatih Sultan Mehmet Dönemi'nde saraya davet edilen İtalyan ressamların etkisiyle Avrupa resim sanatından etkilendiği görülür.

Avrupa resim sanatı ise başlangıçta tam olarak dinsel metinlerin ya da mitolojik konuların resimlendiği bir anlayışa sahipti. Bu resimlerde manzara ise boşluğu dolduran ya da figürü destekleyen unsur olarak kullanıldı. Bu durumu 14. yy.da Giotto di Bondone ve çağdaşlarının resimlerinde rahatlıkla görebilmekteyiz.

15. yy.a gelindiğinde bilimsel perspektifin keşfi ile kompozisyonlardaki manzaralarda çizgi ve hava perspektifinin etkili bir biçimde kullanılması sonucu oluşan derinlik etkisini görebilmekteyiz. Leonardo da Vinci'nin buluşu kabul edilebilecek "sfumato" tekniğinin hava perspektifinin uygulanışı için avantajlar oluşturduğu fark edilmektedir. Ayrıca Leonardo da Vinci'nin çizimlerine bakıldığında sanatçının artık doğayı etüt etmeye başladığı, hayal edilenin değil reel dünyanın görünümünü çözümlene kaygısına düştüğü gözlemlenebilir. Rönesans'la birlikte daha derinlikli, daha gerçekçi, daha etkili manzaralar resmedilmeye başlar.

Etkinlik:

- Verilen görsellerde manzara resminden ekoller birer örnekle özetlenmiştir.
- Verilen görsellerin yanlarındaki kutucuklara, verilen ekole örnek teşkil edecek fotoğraf çekerek ekleyiniz.
- **SHAN-SHUI EKOLÜ:** Erken dönem Çin sanatı tarzıdır. Dönem sanatçılarından "Jinbi Shan-Shui"nin adı ile anılır. Çok zengin dekoratif öğeler içerir. İnsan figürü gözlem noktası olarak tercih edilip izleyicinin kompozisyonun içine çekilmesi hedeflenir. Dağlar, nehirler, denizler, ağaçlar, bulutlar ve sisli görünümleler çokça tercih edilen konulardır.

Görsel 5.5. Kuzey Sung Hanedanı, Anonim

- **BARBİZON EKOLÜ:** 19. yy.da Fransa'da bir grup ressam Barbizon köyüne yerleşir ve doğayı resimler. Ekol ismini buradan alır. Romantizmin hakim olduğu bir dönemde "hayatın gerçekliğini" resimlemek isteyen bu ressam grubu uygulanan bu manzara resmine köyün adını verdiler. Dramatik olaylar yerine doğa manzaralarını konu edinen ressamlar kendilerinden sonraki birçok genç ressamı da etkilemişlerdir.

Görsel 5.6. 1867, Jean Baptiste Camille Corot, Ulusal Galerî, Washington

- **VEDUTA EKOLÜ:** İtalyanca bir kelime olup “görünüm” anlamına gelir. Büyük ölçülerde ve ayrıntılı, hayali, düşsel kent resimlerini konu edinirler. Son derece detaycıdırlar. 17. ve 18. yy.da etkin bir şekilde görülmeye başladılar.

Görsel 5.7. Venedik, San Marco İskelesi, 1747-50, Giovanni Antonio Canaletto (Covanni Antonyo Kanaletto)

- **HUDSON (HADSIN) NEHRİ EKOLÜ:** Thomas Cole önderliğinde bir grup romantik ressam 19. yy.da Hudson Nehri çevresinin görsel manzarasını keşfetti ve burada uçsuz bucaksız doğa resimleri yaptılar. İlk kuşak yalnızca Hudson Nehri çevresini resimlerken daha sonraki kuşak Amerika’nın farklı bölgelerindeki büyüleyici manzaraları tuvallerinde görsel birer şölene çevirmeyi hedeflediler.

Görsel 5.8. Connecticut (Konektikıt), 1877, Frederic Edwin Church (Frederik Edvin Çörç), Metropolitan Müzesi, New York

- **BEYAZ DAĞ RESMİ EKOLÜ:** 19.yy.ın başlarında Amerika’nın New Hampshire (Niv Hemşayr) eyaletinin beyaz dağlarında (Catskill Dağları) kroki çizip resim boyamak amacı ile bir araya gelen sanatçıların oluşturduğu ekoldür. Bu sanatçıların çalışmaları aynı zamanda bu eyaletin tanınmasını da sağlamıştır. Zorlu doğa şartlarında çalışan ressamlardan birçoğu toprak kayması gibi doğal kazalar sonucu hayatlarını yitirmişlerdir. Thomas Cole en çok tanınan temsilcisidir.

Görsel 5.9. Beyaz Dağlardan Görünüm, 1827, Thomas Cole (Tomas Kol), Wadsworth Atheneum Sanat Müzesi, ABD

Avrupa Resminde Peyzaj-Türk Resminde Peyzaj

Hazırlık Çalışması:

- Erken dönem Avrupa resminde ustalar, sipariş resimleri yapmaya giderken yanlarında “işlik” adını verdikleri çantayı mutlaka götürürlerdi. İşlik adını verdikleri bu çantada neler bulunurdu? Araştırınız. Mantiğini tartışınız.

Dikkat Çekme:

- Hava renksiz değildir, mavidir. Bu nedenle herhangi bir rengi yanımızda farklı, uzakta farklı algılarız. Örneğin; uzaktaki bir kırmızı uzaklık derecesinde mora dönük bir kırmızıya dönüşür. Havanın bu katmanı “hava perspektifi”ni oluşturan en önemli etmendir.

Okuma Parçası:

CLAUDE LORAIN

Manzara konusunda usta bir isim olan Claude Lorain’in (Klod Loreyn) lavi tekniğinde yapmış olduğu manzara çalışmaları doğayı nasıl resmedebileceğimiz konusunda bize ders vermektedir. İzleyiciye duygusal dışavurumların aksettirildiği bu manzaralarda, çok fazla olmamakla birlikte etkisini hissettiğimiz çizgiler fırça ile yapılmıştır. Bu tür uygulamalarda yumuşak uçlu kıl fırçalar en uygun malzemelerdir. Lorain’in manzara resmindeki uygulamaya benzer bir resim yapmak istersek; çizgiler için ince bir fırçaya (1 ya da 2), tuşeler için (fırça vuruşları) orta boy fırçaya (5 ya da 6), geniş leke alanları için daha kalın bir fırçaya (10 ya da 12) ihtiyacımız olacaktır. Benzer saydam boya tekniklerinde açıktan koyuya doğru giden bir yol izlenir. Önce açık yerleri, sonra orta tonları, en son olarak koyu tonları boyamak gerekir.

Claude Lorain bir ağaç etüdünde yaprakları birer birer tanımlamaz. Bunun yerine yaprakların oluşturduğu öbeklerin lekesele etkilerinin üzerinde daha ince fırçayla gelişigüzelmiş gibi görünen fakat oldukça ustalıkla yapılan fırça hareketlerinin ritimsel etkileriyle yaprakları ifade eder.

Gölge yerleri çok detaylandırmadan bir koyu tonla, daha karanlık alanları ise en koyu tonlarla boyayarak hacimsel etkileri ustalıkla ifade eder.

Görsel 5.10. Aziz Angelo Klisesi Önünde Tiber Görünümü, Claude Lorrain

Etkinlik:

- Aşağıda Batı sanatında resim ile Türk sanatında resim, dönemlerine göre örneklerle verilmiştir. Bu örnekleri karşılaştırınız. Benzerlik ve farklılıklarını ilgili boşluğa kısaca yazınız.

Fatih Sultan Mehmet

Dönemi (1451-1481):

Bu dönemde sultanın daveti ile İstanbul'a gelen İtalyan ressamlar; Gentile Bellini (Centile Bellini), Constanzo de Ferrera (Kostanzo de Ferera), Mastori Pavli bir süre İstanbul saray çevresinde resimler yapmışlardır. Bu ressamlardan Gentile Bellini, Fatih Sultan Mehmet portresi ile bilinir. Dönemin Türk ressamlarının bu ressamlardan etkilenip portre ressamlığına rağbet ettikleri bilinir. Bu özeliği ile Sinan bey ve öğrencisi Bursalı Şiblizade Ahmet öne çıkan ressamlardır.

15. yy Avrupa Resmi:

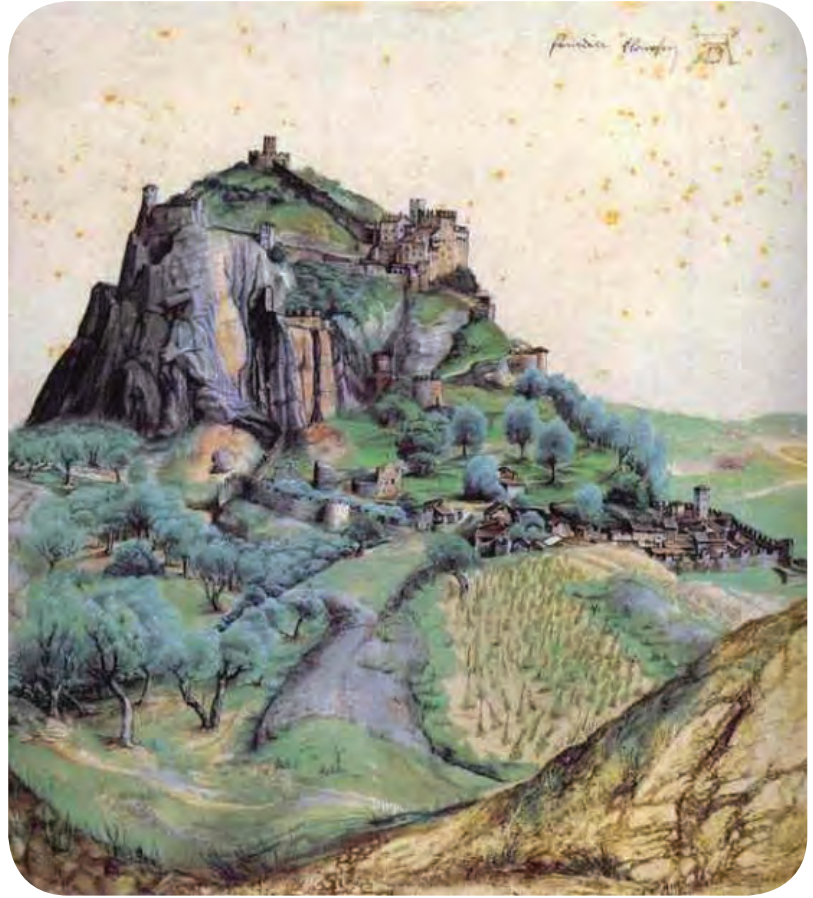
15. yy.ın sonlarına doğru Leonardo da Vinci, Albrecht Dürer, Fra Bartolomeo gibi ressamların saf peyzaj etütleri yaptıkları ve bu çalışmalarda çok defa sulu boya kullandıkları bilinir. Artık Türk resim sanatında üçüncü boyut dönemleri ve ışık-gölge çalışmaları başladı.

Görsel 5.11. Fatih Portresi, 1479-80, Gentile Bellini, Londra Ulusal Galerisi

Görsel 5.12. Gül Koklayan Fatih Portresi, Sinan Bey, Topkapı Sarayı

Görsel 5.13. Arco Görünümü, 1495, Albrecht Dürer

Görsel 5.14. Ayrıntı (İkarus'un Düşüşü Sırasında Bir Manzara, 1558, Pieter Bruegel

2. Bayezid Dönemi (1481-1512):

“Hümayun-Name” adı ile Ali Çelebi tarafından Türkçeye çevrilen “Kelile ve Dimne”nin resimlemeleri (1495), Emir Hüsrev Dehlevî’ye ait “Hamse” (1498), Şeyhî’ye ait Hüsrev ile Şirin’in resimlemeleri (1499) bu dönemde öne çıkan resim örnekleridir.

1. Selim (Yavuz Sultan Selim) Dönemi 1512-1520:

Bu dönem, Tebriz’in fethinden sonra sultanın Safevi sanatçıları saraya getirmesiyle resimde İran-Safevi etkilerinin görüldüğü dönemdir.

Kanuni Dönemi (1520-1566):

Bu dönemde Ali Şir Nevâî’nin iki divanı ve hamsesi, Şahî’nin divanı resimlenmiştir. Dönemin en önemli ressamı Matrakçı Nasuh’tur. Matrakçı Nasuh’un; Mecmûa-i Menâzil, Tarih-i Sultan

Bayezid ve farklı ressamların resimlediği Süleymanname önemli eserlerin bulunduğu albümlerdir.

16. yy Avrupa Resmi: 16. yy.a gelindiğinde Giorgione (Corcione) ve Titian (Tişin) gibi ressamalarda pastoral yaklaşımlar görülmektedir.

Görsel 5.15. Beyan-ı Menazil-i Sefer-i Irakeyn, 1534, Matrakçı Nasuh, İstanbul Ü. Kütüphanesi

Görsel 5.16. Beyan-ı Menazil-i Sefer-i Irakeyn, 1534, Matrakçı Nasuh, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi

Görsel 5.17. Beyan-ı Menazil-i Sefer-i Irakeyn, 1534, Matrakçı Nasuh, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi

Görsel 5.18. Mohaç Savaşı Öncesi Elçiyile Görüşme, Minyatür

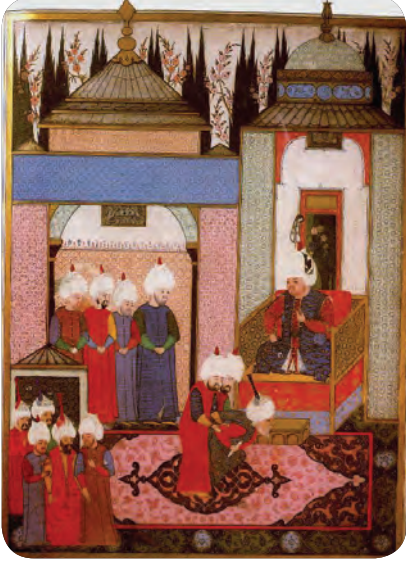
Görsel 5.19. Gün Batımı, Giorgione, Hacia Ulusal Galerisi, Londra

Görsel 5.20. Tavşanlı Meryem, 1525-30, Titian

Kanuni ve Kanuni'den 17. yy.a kadar olan tarih aralığı (2. Selim, 3. Murat, 3. Mehmet Dönemleri) Osmanlı'da resim sanatının klasisizmini oluşturur.

Bu çağ, sanat açısından verimli bir dönemdir. Orta Asya, Balkanlar, Kuzey Afrika ve Mezopotamya'dan birçok sanatçı İstanbul'da bir araya gelmişlerdi. O dönemde birçok resim, senaryo ve topoğrafya baskısı üretilmişti. Bu sayfalardaki resimler Süleymanname, Avcılık, Şehinşahname, Surname ve sultanlara ait kahramanca eylemlerin diğer bireysel senaryolarından tasvir edilmiştir. Matrakçı Nasuh, Nakkaş Osman, Nakkaş Hasan, Ali Amir Bey, Şirvanî isimleri kayıtlara geçmiş olan önemli ressamlardır.

Görsel 5.21. II. Selim Edirne Sarayında Minyatürü, Topkapı Sarayı Arşivi

Görsel 5.22. Süleyman ve Barbaros Minyatürü

Görsel 5.23. Şahname Minyatürü, 1592, Nakkaş Osman

16. yy.ın önemli ressamlarından biri de Hollandalı Pieter Bruegel'dir. Pieter Bruegel; çoğunlukla, sıradan halkı ve köylüleri gündelik yaşamları içinde resimlediği için köylü Brügel olarak da bilinir.

Görsel 5.24. Karda Kuş Tuzakları, 1601, Pieter Bruegel, Sanat Eserleri Müzesi, Almanya

Görsel 5.25. Biçerdöver, 1565, Pieter Bruegel, Metropolitan Müzesi, New York

17. ve 18. Yüzyıllar: Batı'nın sanatsal etkileri, 17. yüzyıldan sonra Osmanlı ressamlarının tarzlarını etkilemiş, Batılı düşünce ve resim tarzlarını yansıtan resimler görülmeye başlamıştır. Bu arada, sürekli savaşlar ve askerî kampanyalar ile dinî etkiler sanatın ana unsurları olmaya devam etmiştir.

Görsel 5.26. Surname-i Vehbi, 1720, Levnî, Topkapı Sarayı Müzesi

Görsel 5.27. Surname-i Vehbi, 1720, Levnî, Topkapı Sarayı Müzesi

Görsel 5.28. Surname-i Vehbi, 1720, Levnî, Topkapı Sarayı Müzesi

17. yy.da resimde, altın çağını yaşayan Hollanda'da birçok sanatçı manzara resimlerinde uzmanlaşmıştır. Cornelis de Man (Kornelis de Men), Peter Paul Rubens, Rembrandt, Hercules Seghers (Herkül Sigırs), Jacob van Ruisdael (Jakob van Ruzdayl) gibi isimler de Hollanda sanatında öne çıkan ressamlardan bazılarıdır.

17. yy.da Fransız ressamlardan; Poussin (Pussin), Claude Lorrain, İtalyan Salvator Rosa gibi ressamlar da manzaraya olan ilgileriyle dikkat çeken isimlerdendir.

Görsel 5. 29. Dağlar, Hercules Segers, Rijk Müzesi, Hollanda

Görsel 5. 30. Üç Ağaç, 1643, Rembrandt (Rembrandt van Rijn), Özel Koleksiyon

19. Yüzyıl: Türk resminde barok ve rokoko mimarisinin etkisi ile Batı etkisinde manzara resimlerinin görüldüğü dönemdir. Eğitim amacıyla Avrupa'ya gönderilen ressamların da buna katkısı oldukça fazladır. Fakat daha öncesinde askerî okullardaki topoğrafik ve teknik eğitim manzaraya olan ilgiyi arttırmıştır ki, sonuçlarını Halil Paşa gibi asker kökenli ressamalarda görmekteyiz. Usulütersim adı ile askerî okulların müfredatına konulan perspektif dersinin de etkisi ile perspektif, keza açık hava önem kazanır. Ortaya çıkan yeni manzara geleneği perspektif, ışık-gölge ve tonal renk ilişkilerine dayanır.

Görsel 5.31. Görünüm, Halil Paşa

19. yy.ın sonlarında devlet tarafından eğitim için Fransa'ya gönderilen Şeker Ahmet Paşa, Halil Paşa, Süleyman Seyyid ile hukuk eğitimi için kendi imkânları ile Fransa'ya giden, fakat orda resim eğitimi alan Osman Hamdi Bey daha sonra "Kurucu Dört Büyükler" ismi ile anılabilecek çalışmalarla Avrupalılaştan Türk resminin ilk temsilcileri olarak kabul edilirler.

Görsel 5.32. Portakallı Ölü Doğa, Süleyman Seyyid

Görsel 5.33. Görünüm, Şeker Ahmet Paşa

18. ve 19. Yüzyıl: Avrupa'da romantizm yaşanırken dinî konulu resimlere olan rağbet azalmıştır. 18. yy.da önce İngiltere'de sonra Fransa'da sulu boyanın yaygınlaşmaya başladığı görülür. Alexander Cozens (Aleksandır Kazıns), John Robert Cozens (Can Rabirt Kazıns) sulu boya çalışmaları ile dikkat çeken İngiliz ressamlardır.

Görsel 5.34. Selvili Dağ Görünümü, 1770-80, Alexander Cozens, Tate Galerisi, İngiltere

Görsel 5.35. Oyuklu Dağlar, Alexander Cozens, Ulusal Galerisi, Washington

Görsel 5.36. Vico Gölü, 1783, John Robert Cozens

19. ve 20. Yüzyıl: Bu dönemde Hoca Ali Rıza (1858-1930), Türk manzara resminin ilk ve en önemli temsilcilerindendir. Hiç Avrupa'da bulunmamış, o dönemlerde Avrupa'da popüler olan empresyonizmi yakından tanımamış olmasına rağmen tam bir empresyonisttir ve resimlerinde Batılı bir ressam üslubu mevcuttur. Batılı anlayışla resim yapan ressamlarımızdan biri de Avrupa'da eğitim almış ressamların yapıtlarını inceleyerek eser üreten Hüseyin Zekai Paşa'dır (1860–1919).

Görsel 5.37. Görünüm, Hoca Ali Rıza

Görsel 5.38. Görünüm, Hüseyin Zekai Paşa

1789 Fransız İhtilali sonrasındaki toplumsal, siyasal ve düşünsel yapının etkileri romantizm akımını doğurmuş ve etkilerini Avrupa'da 19. yy.da göstermeye başlamıştır. John Constable, William Turner, John Ruskin, Samuel Palmer, Caspar Friedrich David ve uzun hayatının önemli bir döneminde İstanbul'da da çalışmalarını sürdüren Ivan Aivazovski de bu dönemde öne çıkan manzara ressamlarından bazılarıdır.

Görsel 5.39. Watzmann Dağı, 1824, Caspar David Friedrich

Görsel 5.40. Daryal Geçidi, 1862, Ivan Aivazovsky, Devlet Müzesi, Rusya

Porselen üzerine yaptığı manzara resimleri ile tanınan Halid Naci (1875-1927), Sultan 2. Abdülhamid tarafından Paris'te bir porselen fabrikasına gönderilmiş, orda eğitim görmüştür. Daha sonra Yıldız Çini Fabrikasının baş ressamlığına getirilmiştir.

Görsel 5. 41. Göl Kenarı, Hoca Ali Rıza

Görsel 5. 42. Ormanda Karacalar, Halid Naci

1830'larda Fransa Barbizon kasabasına atölyelerini taşıyan Camille Corot (Kamil Koro) ve arkadaşları [Théodore Rousseau (Teodor Russo), Jean-François Millet ve Charles François Daubigny (Çarls Fransua Davbigi)] görsel sanatların baskın olduğu dönemde realizm akımının öncülüğünü yapmışlardır.

Empresyonist ve postempresyonist dönemi ressamlarının Corot, Rousseau, Millet gibi realizm temsilcilerinden olan ressamlardan etkilendiklerini söylemek mümkündür.

Görsel 5. 43. Ville-d'Avray, Camille Corot, 1870, Metropolitan Müzesi, New York

Görsel 5. 44. Ville-d'Avray, Camille Corot, 1870, Metropolitan Müzesi, New York

Görsel 5. 45. Sonbaharda Samanlık, 1874, Francois Millet, Metropolitan Müzesi, New York

Türk resim sanatının önemli ressamlarından biri olan Sami Yetik (1878–1945), 1914 Kuşluğu'nın temsilcilerindendir. Asker kökenli olan ressam uzun yıllar cephede kalmıştır. Bu nedenle askerlik ve kahramanlık konulu resimleriyle bilinir.

Türk resim sanatında empresyonizmin en önemli uygulayıcılarından kabul edilen Nazmi Ziya Güran (1881–1937), resimde İstanbul insanının bu doğal ve kentsel ortam içinde akıp giden yaşamını ele almıştır. Resimlerinde değişken ışık anlayışını vurgulamıştır.

Görse 5.46. Sokak Görünümü, Nazmi Ziya Güran

Görse 5.47. Anadolu'da Köylüler, Sami Yetik

19. yy. sonu 20. yy. başı doğanın değişkenliğini yansıtan empresyonist ve postempresyonist ressamların etkin olduğu dönemdir. Bu dönem Avrupa resminde modern sanata giden yolu açan dönem olarak da bilinir. Işık ve renkten kaynaklanan görse izlenimlerin yansıtılması hedeflenir. Resmedilen nesnelere veya olaydan çok günün belirli bir zamanına özgü ışığın gözde yarattığı izlenimlere önem verilir. Claude Monet ve Camille Pissarro akımın önemli temsilcilerinden kabul edilir.

Görse 5.48. Argenteuil köprüsü, 1874, Claude Monet, D'orsay Müzesi, Paris

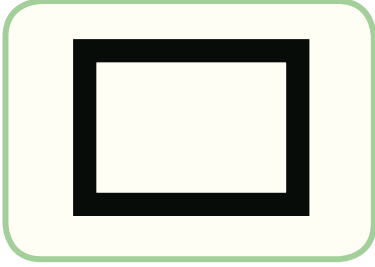
Görse 5.49. Gün Batımı, Vincent van Gogh

Görse 5.50. Çoban ve Koyunlar, 1886, Camille Pissarro, Oklahoma Üniversitesi

Hazırlık Çalışması:

- Yaklaşık A4 ebadında siyah bir fon kartonunu 5.51 numaralı görselde gördüğünüz gibi çerçeve şeklinde kesiniz.
- Etrafınızdan seçtiğiniz bir manzara görünümüne tutunuz. Bu alan sizin seçtiğiniz alandır, fon kartonu ile oluşturduğunuz bu bakaç da vizördür.
- Vizörle seçtiğiniz bu alanı 5.52 numaralı görselde gördüğünüz gibi eskiz defterinize kabataslak olarak çiziniz. Çizmiş olduğunuz bu desendeki görünümün leke değerlerini mürekkep yardımı ile 5.53 numaralı görseldeki gibi tespit ediniz .

Görsel 5.51.

Görsel 5.52.

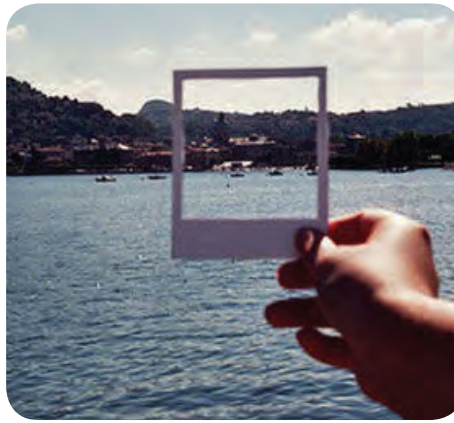
Görsel 5.53. Köprü, Claude Lorrain

Etkinlik:

- Görsel sanatların hemen her alanında sanatçıların çoğunun kompozisyonlarını seçmek için kullandıkları “bakaç” için “vizör” denildiğini, aynı zamanda fotoğraf makinasındaki bakacın adının “vizör”, seçerek gördüğünüz her şeyin de “kadraj” olduğunu biliyor muydunuz?

Görsel 5.54.

Görsel 5.55.

Görsel 5.56.

Vizör bir fotoğrafçılık terimidir. Dikkat çekme bölümünde değindiğimiz gibi vizör, sanatçıların görmeyi hedefledikleri yere bakmalarına yarayan bölümdür. Vizörden bakarak seçilen kareye **‘Kadraj’** denir. Yani hedeflenen ve çerçeveye alınan görüntü fotoğrafını çekmek istediğiniz konudan seçerek aldığınız detaydır. Konuyu doğru çerçevelemek ve konu üzerindeki detayları değerlendirmek için konumuza parmaklarımızı kullanarak ya da kağıt benzeri materyallerden oluşturduğumuz dörtgen çerçevelerle bakarız. Amaçlanan en doğru görüntüyü seçmektir.

Görüntüyü seçmeye çalışırken oluşturmak istediğimiz kompozisyonda bir uyum ve bütünlük sağlamak için nokta, çizgi, düzlem, hacim, renk, doku, biçim, boyut, yüzey gibi kavramların düzenli birliğini görmek isteriz. Vizör; bizim bu isteğimize cevap veren, görmek istediklerimizi seçip görmek istemediklerimizi ayıklamamızı sağlayan faydalı bir araçtır. Doğru seçilmemiş bir kadrardan iyi bir fotoğraf ya da resim çıkması mümkün değildir.

Etkinlik:

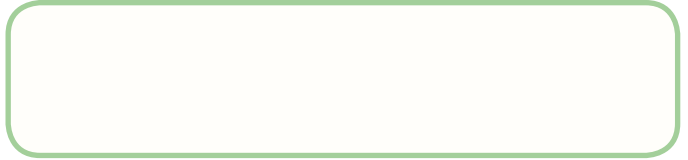
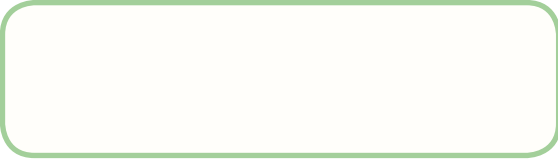
- Aşağıda verilen görsellerin kadrajlarını inceleyiniz. Alınan kadrajların doğru olup olmadıklarını nedenleri ile verilen boşluğa açıklayınız.

Görsel 5. 57. Fotoğraf

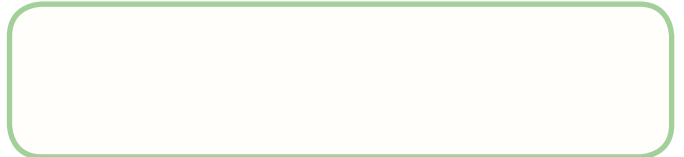
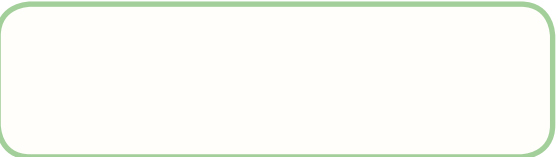
Görsel 5. 58. Fotoğraf

Görsel 5. 59. Fotoğraf

Görsel 5. 60. Fotoğraf

Lavi ve Sulu Boya (Saydam Boya) Tekniği ile Peyzaj Çalışmaları

Etkinlik:

- Verilen görselleri ilişkilendirerek karşılaştırınız.

Görse 5. 61. Müzik Zamanı, 1635, Nicolas Poussin

Görse 5. 62. Müzik Zamanı, 1635, Nicolas Poussin

Görse 5. 63. Güneşli Bir Liman Görünümü,
1639, Claude Lorrain

Görse 5. 64. Claude Lorrain

- Verilen görsellerden 5.61 numaralı görsel, 5.62 numaralı görselin mürekkep ile yapılmış taslağıdır. Bu şekilde taslaklar yapmak birçok ressamın başvurduğu yöntemdir. Verilen örnek resimlerdeki benzerliklerden yola çıkarak 5.63 ve 5.64 numaralı görsellerdeki sıralamada olduğu gibi sevdiğiniz bir ressamın bir manzara resmini seçiniz. Seçtiğiniz manzara resminin siyah ya da koyu kahverenginde sulu boya yahut mürekkep ile taslağını çıkarınız.
- En koyu ton sizin ana renginiz olmalı ve rengi açmak için yalnızca su kullanmalısınız.

Dikkat Çekme:

- Mürekkep:** Fırça ya da kalem yardımıyla yazı yazmak, desen çizmek veya basmak için kullanılan türlü renklerde sıvı maddeye denir. Yaklaşık MÖ 2500 yıllarında Çin ve Mısırlıların eşit zaman diliminde bulduğu düşünülmektedir. Çin resim sanatının geleneğini oluşturan Shan-Shui ekolünün mürekkeple uygulanan bir teknik olması da bunu kanıtlayan bir durumdur.
- Çini Mürekkebi:** Genellikle resim ve desende kullanılan bir maddedir. Hint mürekkebi olarak da bilinir. Resim sanatında "lavi" uygulamalarında en çok kullanılan malzemedir.

Lavi Nedir ?

Sulandırılmış tek renkle veya mürekkeple yapılan çalışmalara denir. Temel maddesi çini mürekkebi, is mürekkebi, sepya veya su katılmış başka boyadır. Yalnız fırça ile fırça sürülüş olanaklarından (tekstür) oluşacak açık-koyu değer farklılıkları niteliğinde, fırça ile hacim etkisi verecek biçimde olabilir. Hem leke hem çizgi olanakları bir arada değerlendirilebilir. Tonlamada açıktan koyuya doğru bir yol izlenmelidir. Asıl çalışmaya geçmeden önce alıştırmalar yapılmalıdır. Lavi resim, sulu boyanın ilk adımıdır ve manzara resmi için uygunluğu kabul edilir.

Sandro Botticelli ve Leonardo da Vinci gibi 15. yüzyıl İtalyan ressamı da lavi tekniğini kullanmışlardır. Dürer de sulu boya, desen çizgilerine daha fazla güç ve duyarlılık katmıştır. 16. yüzyılda Venedikli ressamlar, 17. yüzyılda Poussin, Claude Lorrain, Rembrandt, Rubens ve 18. yüzyılda Fragonard lavi tekniğinin ustaları arasındadır.

Lavi çalışmalarının en güzel örnekleri Çin ve Japon sanatında Barok Dönem’de görülür. Barok sanatçılar lavi tekniğiyle ilgili oldukça zengin ve kaliteli örnekler vermiştir. O devrin lavi çalışmaları sanat eseri olarak düşünülmemiştir. Sanatçılar daha çok yapacakları kompozisyonlar için bir ön araştırma amacıyla bu tekniğe başvurmuştur. Çünkü lavi çalışmaları kompozisyon için oldukça pratik ve olanaklı bir tekniktir. Çağımızda ise lavi çalışmaları yalnız taslak olarak kabul edilmez. İyi bir lavi, kendi anlatım olanaklarıyla kendi başına sanat eseri niteliği taşımaktadır.

Görsele 5. 65. Claude Lorrain

Görsele 5. 66. Claude Lorrain

Görsele 5. 67. Tiber Vadisi, 1643, Claude Lorrain

Görsele 5. 68. Claude Lorrain

John Varley (İngiliz Sulu Boya Ressamı)

1778 yılında Londra’da doğdu. Anne ve babasının ölümünden sonra bir portre ressamından resim dersleri alan Varley on altı yaşındayken topoğrafya ressamı olan bir mimarla tanıştı. Bu sıralarda Turner ile de tanışan Varley, onunla çalışma fırsatı buldu. 1798 yılında ilk defa Kraliyet Akademisinde “Peterborough Katedrali Görünümü” adlı eserini sergiledi. 1804 yılında Sulu Boyacılar Derneğinin kurucu üyeleri arasında yer aldı. Varley’in manzaraları; titizlikle yapılmış, çok zarif ve duygu yüklü eserlerdi. Genellikle dağ ve göl manzaraları ile bilinen ressam 1842 yılında Londra’da hayatını kaybetti.

<http://www.studylight.org/encyclopedias/bri/j/john-varley.html> adlı siteden alınarak komisyon tarafından düzenlenmiştir (30.01.2017, 02:16).

Görsel 5. 69, Görünüm, 1835, John Varley

Görsel 5. 70. Görünüm, 1804, John Varley

Görsel 5. 71. Görünüm, 1804, John Varley

Görsel 5. 72. Nehir Üzerinde Kale, John Varley

Etkinlik:

- 80. ve 81. sayfada, manzara resminde ekoller için örnek teşkil edecek manzara fotoğrafları çekmişsiniz.
- Çekmiş olduğunuz bu manzara görünümlerinden birini seçiniz ve siyah-beyaz fotokopisini alınız. Nicolas Poussin'e ait görselleri inceledikten sonra verilen uygulama basamaklarını da dikkate alarak "lavi" tekniğinde resimleyiniz.

Görsel 5.73. Portico Görünümü, 1642-45, Nicolas Poussin, Hermitage Müzesi

Görsel 5.74. Görünüm, Nicolas Poussin, Paul Getty Müzesi, Los Angeles

Görsel 5.75. Albertina'da Fransız Çizimleri, Nicolas Poussin, Albertina, Viyana

Uygulama aşamaları:

- Resmedeceğiniz manzarayı resim kâğıdına resim kalemi ile koyu olmayacak tonlarda ve silüet hâlinde çiziniz.
- Çalışacağınız mürekkebi ya da sulu boyayı, koyudan açığa doğru farklı değerler elde edene kadar sulandırınız. (Hazırlayacağınız renk koyu kahverengi ya da siyah olabilir.)
- Fırça ile desen çizer gibi yalnızca ışık-gölge ve lekeyi düşünerek çalışmaya başlayın. İlk önce ışıklı alanları boyayın. Açıktan koyuya doğru bir sıra takip ederek leke değerlerini fırça ile belirleyiniz.
- Daha açık değer elde etmek istiyorsanız mürekkebi o kısımlar için biraz sulandırınız.
- Bu tür çalışmalarda rastlantıların olumlu ya da olumsuz etkisi fazla olacağından birden fazla çalışma yapmanız yerinde olacaktır.

Hazırlık Çalışması:

- Öğrenci çalışmalarına ilişkin verilen görselleri inceleyiniz. Verilen bu görsellerde herhangi bir boya türü kullanılmamış, onun yerine renklendirmek için çay, kırmızı havuç suyu, kahve, portakal kabuğu suyu, şekerli suda eritilmiş is ya da kurum, ıspanak suyu gibi sizin de kolayca bulabileceğiniz doğal malzemeler kullanılmıştır. Buradan hareketle benzeri renklendiricilerden bir palet oluşturunuz ve yaşadığınız çevreden seçeceğiniz manzara kesitlerinden hızlı etütler yapınız.

Görsel 5.76.
Öğrenci Çalışması

Görsel 5.77.
Öğrenci Çalışması

Görsel 5.78.
Öğrenci Çalışması

Görsel 5.79.
Öğrenci Çalışması

Görsel 5.80.
Öğrenci Çalışması

Bilgi Notu

Sulu Boya

İlk olarak MÖ 2000'de Mısır'ın "Ölümler Kitabı"nda sulu boya resimler görülmüştür. Orta Çağ'daki din kitaplarının minyatürlerinde sulu boya kullanılmıştır. İlk sulu boya manzara resmi, 15. yüzyılda Albrecht Dürer (Albireh Dürer) tarafından yapılmıştır. 18. yüzyılda İngiltere'de TURNER, sulu boya resimler yapmıştır. 19. yüzyıldan bu yana sulu boya resim sanatında önemli bir yere sahiptir. (Sanat Terimleri Sözlüğü, Adnan TURANİ, 1998)

Su ile inceltilebilen bir boya türü olduğu için bu adı almıştır. Suyla inceltilebilir guaj ve akrilik boya gibi diğer boyalardan en büyük farkı şeffaf olmasıdır. Şeffaf olduğu için resim yüzeyine yapacağınız çizim kendini gösterecektir. Bu nedenle deseni hafif çizmek gerekir. Hatta direkt fırça ile de çizimi, boyayı kapatmayacak, görünecektir. Yan yana sürülen iki renk suyun yardımı ile kaynaşarak renkler arasında tesadüfi geçişler elde edilebilir. Renklerin açıktan koyuya doğru değerleri, boyanın istenilen derecede sulandırılması ile sağlanır. Boyanın şeffaf özelliğinden faydalanılarak kâğıdın beyazlığı, renk tonunu açmak için kullanılır. Rengi koyulaştırmak için boya yoğun kullanılır. İhtiyaç doğrultusunda sürülen boya kuruduktan sonra aynı tonun üst üste sürülmesi hâlinde de renk daha koyu değer kazanacaktır. Anlaşılacağı gibi beyaz kullanılmaz, açık tonlarda kâğıdın beyazlığından yararlanılır, diğer tonlar boya sulandırılarak bulunur. Sürülen boyanın üzerinden tekrar geçmek gerekirse boyanın kurumaması beklenmelidir. Uygulama için uygun olan fırça türü yumuşak kıl fırçalardır.

Çabuk kuruyan ve hızlı çalışmayı gerektiren bir tekniktir. Bu yüzden alıştırımlarla teknik tanınmalı ve pratiklik kazanılmalıdır. Malzemenin taşınması, her yerde çalışabilme gibi kolaylıklarının yanı sıra hataların kolay telafi edilememesi, tekniğin doğru uygulanabilmesi gibi dikkat gerektiren yanları da vardır.

Sulu boya çalışmalarında açıktan koyuya doğru çalışılır, açık bir zeminin üstünden tekrar geçilebilir; ancak koyu bir zemini düzeltmek mümkün değildir.

Sulu boya tekniği birkaç şekilde uygulanabilir:

- 1- Kâğıt suya batırılır, biraz çektikten sonra üzerine boyalarla çalışılır.
- 2- Kâğıt bir sünger parçasıyla zaman zaman ıslatılır.
- 3- Çalışırken tekniğe uygun olarak sulu çalışılır.
- 4- Kuru zemin üzerine de çalışılabilir (Kuru teknik).

ÖNERİLEN UYGULAMA BASAMAKLARI:

- Konu, resim kâğıdı üzerine ana hatları ile hafif bir şekilde çizilir. Bilgi notunda da açıklandığı gibi çizgilerin koyu olması hâlinde boya kapatmayacak ve istenmedik sonuçlar ortaya çıkabilecektir. Bu nedenle koyu çizmemeniz doğru olacaktır.
- Çizim esnasında mümkün olduğu kadar silgi kullanmamaya çalışın. Silinen yerlerde kâğıdınız yıpranacak, yıpranan yerlere sürülen renkler canlılığını kaybederek kirlenecektir.
- Atölye öğretmeninizle birlikte kuru ya da ıslak teknik arasında tercih yapınız. Eğer tercihiniz ıslak teknik ise çizim yaptığınız kâğıdı, bir havuz ya da küvete doldurulmuş su içinde on saniye kadar bekletiniz. Su küvetinden çıkardığınız kâğıdınızın yüzeydeki ıslaklığını kuru bir bez veya süngerle alınız. [Renklerin birbirleri ile kaynaşarak yumuşamasını istiyorsanız ıslak, renklerin birbirleri ile kaynaşmasını istemiyorsanız ve fırça vuruşları ile sürdürdüğünüz boyanın aynı kalmasını istiyorsanız kuru teknik seçmelisiniz. (Kuru teknik; sulu boya uygulamalarında empresyonist yaklaşımlar için ideal tekniktir.)]
- Eğer kâğıt üzerindeki fazla ıslaklığı kuru bir bezle almamışsanız sürdürdüğünüz boya istenilenden fazla dağılacak, şekiller birbirine girecektir. Zira sulu boyada uygun olan ıslaklık kâğıdın nemli olmasıdır.
- Çalışma sırasında kuruyan kısımlar olursa sünger ya da fırça ile tekrar ıslatılabilir.
- Çalışmaya başlamadan önce renklerin üzerini fırça ile ıslatınız.
- Paletin yanı sıra renkleri denemek için ikinci bir kâğıt bulundurun. Bu şekilde istediğimiz rengi ve renk tonunu bulmuş oluruz.
- Resmi boyamaya en açık leke değerlere sahip yerlerden başlayıp açıktan koyuya doğru bir yol izleyiniz.
- Mümkün olduğu kadar renkleri üst üste sürmekten kaçının. Eğer rengi bir ton daha koyulaştırmak amacı ile renk üstüne aynı renkten tekrar sürmek zorunda kalırsanız bir önceki sürdürdüğünüz rengin iyice kurumasını bekleyiniz.
- Fırçayı aynı yerde tekrar tekrar sürmeniz durumunda resim yaptığınız yüzey yıpranarak, renklerin kirlenecektir. Böyle bir işlemden kaçınınız.

Ölçme ve Değerlendirme:

Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerlere uygun kelimeleri yazınız.

1. Sanat yapıtında parçaların bir bütün içinde düzenli olmalarına; renk, çizgi ve yüzeylerin dengeli ve uyumlu biçimde bir araya getirilmesine denir.
2. Resimde; kompozisyonun parçaları ve öğeleri arasındaki uygunluk, durağan bağlar ve karşılıklı ilişkiler bulunan dizge veya bütün, strüktürdür.
3. Kullanılan öğelerin birbirlerini tartacak biçimde düzenlenmiş hâline ve karşıt etkilerin birbirine eşdeğer olduğu duruma denir.
4. Resimde bir nesnenin dış çizgileri bakımından niteliği, dıştan görünüşü ve şeklidir.
5. Doğu (özellikle Çin) sanatında manzara, en baştan beri kendi başına bir konuyken Avrupa sanatında manzaranın önem kazanması itibaren başlamıştır.
6. Türk resim geleneğinin ataları Türkleridir.
7. 15. yy.da bilimsel keşfinin de etkisi ile kompozisyonlardaki manzaralarda çizgi ve havaetkili bir biçimde kullanılması sonucu oluşan derinlik etkisini görebilmekteyiz.
8.: Erken dönem Çin sanatı tarzıdır ve yine bu dönem sanatçılarından “Jinbi Shan-Shui”nin adı ile anılır. Çok zengin dekoratif öğeler içerir.
9.: Fransa’da bir grup ressam 19. yy.da, köyüne yerleşir ve oranın doğasını resimler; ekol ismini buradan alır.
10.: İtalyanca bir kelime olup “görünüm” demektir. Büyük ölçülerde ve ayrıntılı, hayalî, düşsel kent resimlerini konu edinirler. Son derece detaycı olan ekol mensupları 17. ve 18. yy.larda etkin bir şekilde görülmeye başladılar.
11.: Sanatçıların bakmayı hedefledikleri yeri çerçeveleme işidir.

Aşağıdaki çoktan seçmeli soruyu yanıtlayınız.

12. Fatih Sultan Mehmet Dönemi’nde sultanın daveti ile İstanbul’a gelen İtalyan ressamlar hangileridir?
A) Leonardo da Vinci, Mastori Pavli, Consantzo de Ferrara
B) Gentile Bellini, Constanzo de Ferrera, Mastori Pavli
C) Gentile Bellini, Leonardo da Vinci, Mastori Pavli
D) Leonardo da Vinci, Gentile Bellini, Consantzo de Ferrara
E) Vincent van Gogh, Mastori Pavli, Gentile Bellini, Leonardo da Vinci

10.6. Figüratif Çalışma

10.6.1. Figüratif Çalışma Etkinlikleri

6. Ünite

10.6. Figüratif Çalışma

10.6.1. Figüratif Çalışma Etkinlikleri

Hazırlık Çalışması:

- Verilen görseli inceleyiniz.
- Figürlerin mekâna yerleştirilmesinde kompozisyonun hangi öge ve ilkeleri öne çıkmaktadır? Açıklayınız.
- Görseldeki figürleri farklı imgesel mekânlarda lekesele formlar olarak tasarlayınız.
- Tasarımlarınızdan birini akrilik boya tekniğini kullanarak renklendiriniz.

Görsel 6.01. Karşılaşma, 1854, Gustave Courbet, Ulusal Galerî, Avusturalya

Kullanılacak Malzemeler:

35x50 cm boyutlarında resim kâğıdı, resim kalemi, akrilik boya, fırçalar, su kabı, bez veya sünger altlık, kâğıt bant.

Akrilik Tekniğinin ve Figür Anatomisinin Farklı Özellikleri

Mısır sanatında sanatçının görevi, her şeyi en açık ve kalıcı bir şekilde belgelemektir. Anlatımı güçlendirmek için insan figüründe önemli sayılan her ayrıntı en iyi görünen açıdan betimlenmiştir.

Arkaik Yunan figüründe ise vücut yapısı üzerinde durularak kasların kendini göstermesi sağlanmıştır. Yunanlılar, Mısırlılardan öğrendiklerini geliştirerek eski kuralları izlemek yerine doğa gözlemi-ne dayalı çalışmalar yapmışlardır.

İdeal güzelliği arayan Yunanlı sanatçılar kemiklerin ve kasların iç yapısını (anatomisini) incelemeye, giysi kıvrımlarının altında bile inandırıcı bir insan figürü kurmaya çalışmışlardır. Antik Yunan'da beden, yedi buçuk kafa olarak formüle edilmiştir. Bu durum biçimin bilinmesine ne denli önem verildiğini gösterir. Sonraki yüzyıllara esin kaynağı oluşturacak eserler bu dönemlerde yapılmıştır.

Romalılar, Yunan'daki ideal güzellik yerine doğacı (natüralist) anlayışta figürler yapmışlardır. Bu nedenle Romalılar kendi portrelerini ya da krallarını biçimlendirirken normal, günlük hallerini yansıtmışlardır.

Görsel 6.02. Augustus heykeli (Roma)

Görsel 6.03. İki Delikanlı, Polimedes (Yunan)

Görsel 6.04. Hesire'nin Portresi (Mısır)

Görsel 6.05. Laokoon ve Oğulları, Hagesandros

Görsel 6.6. Kariye Cami, İstanbul

“Yeniden doğuş” anlamına gelen Rönesans’ta bu dünyanın keşfine yönelik çalışmalar (bilim, toplum hayatı, eğitim, askerlik, politika vb.), resim sanatına da yansımıştır. Bu dönemde sanatın yalnızca kutsal bir öyküyü anlatmak yerine gerçek dünyanın bir parçasını da yansıtabileceği fikri doğmuştur. Bu da figürün optik gözlemlerle algılanmasına olanak sağlamıştır.

Modern sanatın temelleri, sanatçıların dünyayı gördükleri gibi temsil etmeyi bırakmalarıyla atılmıştır. Temsil; temel sorun olmaktan çıkmış, sanat kendi kendini konu hâline getirmeye başlamıştır. İzlenimci Monet, figürü daima gün ışığı altında renk zenginliği ve ışık titreşimlerinin bıraktığı yansımalarla algılamıştır.

Cezanne doğayı küpler, koniler ve silindirler hâlinde görmüştür. Böylece doğadaki görüntülerin taklidi yavaş yavaş bırakılarak temsil ikinci plana atılmıştır.

Picasso’nun kübist döneminde ise figür ve doğa görünüşleri, geometrik bir parçalanmaya tabi tutulmuştur. Bu, figürün geometrik parçalara bölünmesi veya figürün parçalanarak her taraftan görünüşü anlamına gelmektedir. Modern sanatta sanatçının özgün kimliğine bağlı olarak figürü algılama biçimi, üslup farklılıkları ile günümüzde de devam etmektedir.

Görsel 6.7. Ayrıntı (Dante Alighieri), 1335, Giotto di Bondone, Bargello Müzesi, İtalya

Görsel 6.8. Kumaş Tacirleri, Hans Holbein (Holbeyn), Ulusal Galerî, Londra

Akrilik Boya ve Yağlı Boya ile Resim

Akrilik boyalar, 1920'lerde Meksika'da yapılan duvar resimlerinde ve fresk çalışmalarında yağlı boyaların istenen sonucu vermemesi üzerine gerçekleştirilen çeşitli denemeler sonucu bulunmuştur. Duvar gibi yüzeylere yapılan çalışmalarda çabuk kuruyabilen ve fırça ile sürüldüğü yerde durabilen, akmayan, değişik hava koşullarına dayanıklı boyalara ihtiyaç duyulduğu için bu boyalar geliştirilmiştir.

Akrilik boyaları sanatta özellikle duvar resimlerinde kullanan öncü sanatçılar Jose Clemente Orozco, Diego Rivera gibi Meksikalı ressamlardır. Akrilik boyalar 1950'lerde Amerika'da satılmaya ve geniş bir sanatçı kesimince kullanılmaya başlanmıştır. Jakson Pollock (Ceksin Palok), Mark Rothko, Kenneth Noland (Kenit Noland), Robert Motherwell (Rabirt Matirvel) gibi sanatçılar soyut ve pop anlayıştaki resimlerinde bu malzemeden yararlanmışlardır. Pollock, yere koyduğu tuvali üzerine akrilik boyaları dökerek ve serperek; Noland ise geniş alanları boyayarak malzemeyi uygulamıştır.

Görse 6.09. İsimsiz, 1969, Rothko, Ulusal Galerisi, Washington

Görse 6.10. Şeker Kamışı, 1931, Diego Rivera, Philadelphia Sanat Müzesi

Görse 6.11. Opere, Kenneth Noland, Milano, İtalya

Görse 6.12. Mavi Kutuplar, 1952, Jackson Pollock, Kraliyet Sanat Akademisi, Londra

Akrilik boyalar 1960'lardan itibaren İngiltere'de David Hockney (Deyvid Hakniy), Leonard Roseman (Rozmın), Bridget Riley (Bricit Rayli), Peter Blake (Pitir Bleyk), Tom Philips (Filips) gibi önemli sanatçılar tarafından kullanılmaya başlanmıştır. Ülkemizde de pek çok sanatçı bu boyayı kullanmaktadır.

Görsel 6.13. Kompozisyon,
Sabri Berkel, Özel Koleksiyon

Görsel 6.14. Kompozisyon,
1974, Burhan Doğançay

Akrilikler; sulu boya, guaj boya ve temperaya ana madde ve boya maddesi olarak benzer. İnceltilmesi için özel medyumlar üretilmekle beraber genellikle medyum yerine su kullanılmakta ve temizliği de su ile yapılmaktadır. Akrilikler su ve özel incelticileri ile saydam hâle getirilebilir. Birkaç dakika içinde kurur, rengi ve boya dokusu bozulmadan kalır. Akrilik boyalar yapıldıkları yüzeye iyi yapışma özelliğine sahiptir. Kuruduktan sonra ışıktaki yansıma, parlama yapmaz. Akrilikle yapılan modle ve hacimlendirme çalışmalarında boyanın geç kurumasını sağlamak için içine mutlaka geciktirici medyum veya saf gliserin katılmalıdır.

Akrilik resim ile yağlı boya resim arasında birinin yağ diğerinin su bazlı olması dışında pek büyük bir fark yoktur. Her iki türde de renk isimleri, saydam ve örtücü renklerin boyar maddeleri (pigmentleri) aynıdır. Yağlı boyada bağlayıcı olarak, keten yağı veya haşhaş yağı, reçine, balmumu ve terebentin gibi maddeler kullanılmaktadır.

Bütün bu teknik olgular ve malzeme bilgisinin dışında aşağıdaki kurallar da önemli sayılır:

- Yağlı boya resimde ana renkler belli bir sıra ile paletle sıkılır. Her rengin palet üzerinde alan ve miktarı aşağı yukarı değişmez. İnceltici olarak genellikle terebentin kullanılır.
- Bazı sanatçılar inceltici içine hızlandırıcı olarak birkaç damla vernik karıştırırlar.
- Matlık ve parlaklık etkileri, resim bittikten altı ay sonra uygulanması gereken koruyucu verniklerle de sağlanabilir.
- Yağlı boya resim tekniklerinde selülozik inceltici (tiner) kullanılmaz.
- Doğal kıl fırçalar, sentetik tiner ve sabunla temizlenir.
- Yağlı boya ve akrilik resim yapılırken inceltici maddeler, paletle iliştilmiş metal (çinko veya paslanmaz çelik) kaplar içinde bulunmalıdır.
- Fırça temizliğinde kullanılan kaplar ise genellikle süzgeçli olup fırçalardan çıkan boya tortusunu dibinde biriktirir.

<http://www.hasanpekmezci.com/akrilik-boya-ile-resim/> adlı internet sitesinden alınarak komisyon tarafından düzenlenmiştir (24.02.2017, 05.39).

Etkinlik:

Monokrom Resim

- Verilen görselleri inceleyiniz.
- Leonardo da Vinci canlı modelden gözlem yaparak gerçekleştirdiği bu resimlerde renkli olarak algıladığı kurguyu monokrom olarak yorumlamıştır. Renk ögesinin ortadan kalktığı bu çalışmalarda rengin karşılığı olan ton değerleri kullanılmıştır.
- Atölyenizde içinde antik büst ya da tors bulunan kumaşlı bir kurgu hazırlayınız.
- Paletinizde beyaz ve siyah boya ile bunların karışımlarından elde ettiğiniz ara değerlerde gri tonlar oluşturunuz.
- Atölyede hazırlanmış olan kurguda bulunan nesnelerin öz renkleri ne olursa olsun, bu renklerin karşılığı olan ton değerini paletinizdeki boyaları karıştırmak suretiyle elde ediniz.
- Edindiğiniz bilgiler eşliğinde ve yönergeyi takip ederek atölyenizde hazırlamış olduğunuz kurguyu akrilik boya tekniği ile boyayarak yorumlayınız.

Kullanılacak Malzemeler:

35x 50 cm boyutlarında resim kâğıdı, resim kalem, akrilik boya, fırçalar, su kabı, bez veya sünger altlık, kâğıt bant.

GörSEL 6.15. Diz Çökmüş Figür, 1475-80, Leonardo da Vinci, British Müzesi, Fransa

GörSEL 6.16. Ayakta Figür Önden Görünüş, 1478-80, Leonardo da Vinci, Uffizi Müzesi, İtalya

GörSEL 6.17. Ayakta Figür Sağ Profilden, 1475-80, Leonardo da Vinci, Louvre Müzesi, Fransa

GörSEL 6.18. Oturan Figür, 1475-80, Leonardo da Vinci, Louvre Müzesi, Fransa

NATÜRALİST SANATTA RENK KULLANIMI

Resmin temel öğelerinden biri olan renk, sanatın duysal izlenim taşıyan doğaya öykünme, doğayı idealize etme ve soyutlaştırma temelli pratiklerine eşlik etmiştir. Sanat ve bilim alanında renk hakkında üretilen bilgi alışverişi, resimde rengin bu işlevini değiştirmese de kullanımına ve resmin içeriğine yön vermiştir.

Sanatın yansıtmaya dayalı naturalist döneminde renk ve ışık iki ayrı kavram olarak ele alınmıştır. Bu dönemde resimde üç boyutlu bir görünüm elde etmek amacıyla biçimleri modle etme yoluna başvurulmuştur.

Biçimleri modle etmek, resmin başlıca araçlarından biri olan ışık-gölge zıtlıklarından yararlanmak ya da rengi bu amaç uğrunda kullanmak anlamına gelir. Nesneler bu yolla hem biçimsellik hem de gerçeklik izlenimi veren bir nitelik kazanır. Sanatçılar rengi nesnenin bir özelliği saydıkları için nesneyi aydınlatan ışığın izini sürmüşlerdir.

Işık, estetik bakımdan nesnenin varlığına ait olarak düşünülen rengin (lokal renk) açık-koyu değerleri ile elde edilip yüzey üzerinde hacmi ortaya çıkarmaya yarar. Resimde en üst düzeyde gerçeklik yanılsamasına ulaşmak için renk ilişkilerinde ışık ve derinlik etkisine başvurulur. Bu uğurda görmeyi rasyonelleştiren çeşitli gözlem teknikleri ve araçlar geliştirilmiştir.

Optik deneyler sırasında ışığın kırılarak rengi meydana getirdiğini keşfeden Isaac Newton (İzak Nivtin), ışığı rengin kaynağı olarak tanımlamış, böylece sanatla bilimin yolu renk konusunda kesişmiştir. Renkle ilgili bilimsel çalışmalar 17. yüzyılda başladığı hâlde bu konudaki bilgilerin sanata aktarılması gecikmeli olmuştur. Nedeni, dönemin sanat anlayışının böylesi bir estetik yenilenmeye henüz hazır olmamasıdır. Bu yüzden, ressamlar doğayı tasvir etseler de görüngü imgeleme dayalıdır ve resimler loş atölye ortamında üretilir. Renkten yararlanma biçimleri bu dönemde açık-koyu tonlamayla keskin çizgi oluşturmak, hacim yakalamak ve sağlam biçimler yaratmak şeklinde olduğundan ressamlar gözlemlerinde doğa muhalefeti ile karşılaşmışlardır.

Derleme: Bilimsel Renk Bilgisinin Resim Sanatındaki Yansımaları Sevgi AVCI <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/203746>

Sezer Tansuğ, Resim Sanatının Tarihi <http://www.istanbulsanatevi.com/sanat-terimleri-kavramlar/resimde-perspektif-ve-modle/>

Görsele 6.19. Çingene Kampında Gün Batışı, 1778-80, Thomas Gainsborough (Tomas Geysbro), Tate Müzesi, İngiltere

Görsele 6.20. Masumiyet Çağı, 1788, Sir Joshua (Sör Caşhua) Reynolds, Tate Müzesi, İngiltere

İkili Renk Kombinasyonu

- 108. ve 109. sayfalardaki verilen görselleri inceleyiniz.
- Atölyenizde canlı modelden figürlü bir kurgu hazırlayınız.
- Edindiğiniz bilgiler eşliğinde ve yönergeyi takip ederek atölyenizde hazırlamış olduğunuz kurguyu akrilik boya tekniği ile ikili renk kombinasyonu uygulayarak boyayınız.

Yönerge:

- Paletinizde herhangi bir sarı, kahverengi, beyaz ve siyah boya ile bunların karışımlarından elde ettiğiniz ara değerlerde bir gri oluşturunuz.
- Bu renkleri resim yüzeyine uygularken hiçbirini saf hâlde kullanmamaya özen gösteriniz. (Sarıya en çok yaklaştığınızda bile karışımın içinde bir miktar kahverengi, kahverengiye en yaklaştığınız anda dahi içinde bir miktar sarı bulunması gerektiğini unutmayınız.)
- Palette karıştırmak suretiyle elde ettiğiniz rengin açık değerlerini oluşturmak için beyaz, koyu değerlerini oluşturmak için ise siyah kullanınız.
- Geriye gitmesini (arkada algılanmasını) istediğiniz alanlarda karışıma bir miktar gri karıştırarak rengin kroma değerini (şiddetini) azaltınız. Öne çıkartmak istediğiniz alanlarda ise renk karışımındaki grinin miktarını azaltarak rengin kroma değerini arttırınız.

Kullanılacak Malzemeler:

35x50 cm boyutlarında resim kâğıdı, resim kalemi, akrilik boya, fırçalar, su kabı, bez veya sünger altlık, kâğıt bant.

Görsel 6.21. Sahnede Bale Provası, 1874, Edgar Degas, Orsay Müzesi, Fransa

Görsel 6.22. Anziano Seduta, Ferdinand Hodler

MODERN SANATTA RENK KULLANIMI

19. yüzyıl başlarında John Constable, hassas renk dereceleri ve renkler arası ilişkiler üzerinde yoğunlaşarak resimlerinde canlı renkler kullanmıştır. Işık ile renk arasındaki güçlü bağı fark eden sanatçı, derinlik etkisini ve resmin atmosferine hâkim olan ışığı öznel renk duyumu ile sağlayarak lokal renk anlayışının çözülmesine öncülük etmiştir. Constable'ın "Saman Arabası" adlı resmi, Paris'te sergilendiğinde empresyonist sanatçıların renkendirme deneyimlerine ilham vermiştir.

19. yüzyıl sonlarında empresyonistler ve postempresyonistler, rengin boya maddesi olarak ışıkla ilişkisini araştırırken renk karışımlarında gün ışığı etkisini elde etmişlerdir. Empresyonistlerin eserlerinde doğadaki ışık, genellikle prizmatik olarak parçalar halinde renge dönüşmektedir. Anı yakalamak isteyen empresyonistler, değişen ışıkla birlikte dış dünyanın ve nesnelerin renklerinin yanında yapısının da değiştiğini görmüşlerdir. Form, üzerine düşen ışığın geliş açısı oranında ve çevresindeki diğer biçimlerden gelen yansımalarla anı be an niteliksel değişime uğramaktadır. Lokal renk, değişen ışık altında çevreden gelen yansımalar ve doğanın atmosferik etkisi ile değişmekte, bu değişim neticesinde biçimsel görünümün sınırları yumuşamaktadır.

Nesneler üzerine çarpan gün ışığı, resim yüzeyine fırça tuşlarıyla sabitlenmiş, küçük renkli alanların gözde karışımı ile beyinde bir duyum olarak renk alanlarına dönüşmüştür.

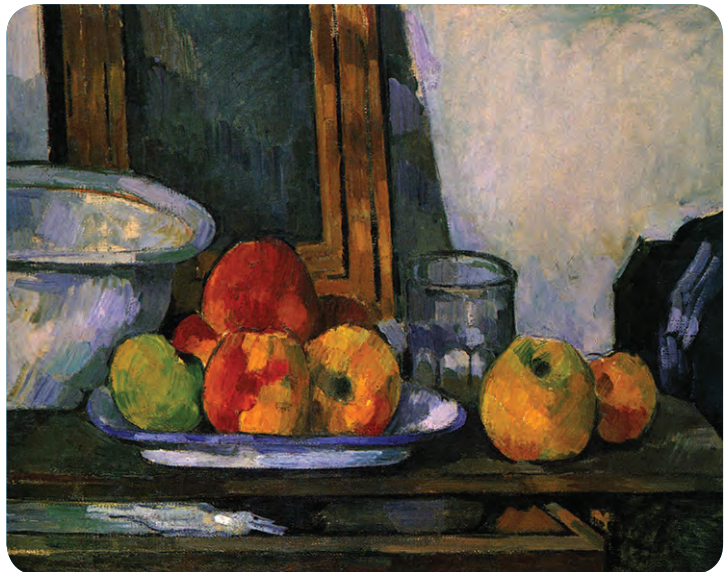
Empresyonizmde açık havaya ve güneşe temas eden ressam, doğayı süreç içinde gördüğü için şekli bir tarafa bırakıp farklı anları, değişik duyu ve izlenimlerini ışık ve renk yüzeyleri hâlinde tuvale sabitlemiştir.

Görsel 6.23. Saman Arabası, 1821, John Constable, Ulusal Galerî, Londra

Görsel 6.24. Grande Jatte Adasında Bir Pazar Günü, 1884, Georges Seurat, Metropopolitan Müzesi, New York

Görsel 6.25. Açık Çekmeceli Ölü Doğa, 1879, Paul Cezanne, Özel Koleksiyon

Renk alanlarını biraz daha geniş ölçekteki komşu tonlarla meydana getiren Paul Cezanne, bir yandan nesnelerin yığın olarak oluşturduğu kütlelere hacim etkisi kazandırırken diğer yandan karşıt ton ilişkileri ile resim düzlemini hissettirir. Onun resminde tamamlayıcı renklerin eş zamanlı kontrastlık içinde algılandığı durumlarda renk alanlarının bitişik kenarlarında rengin gerçekte olmayan kontrastını üretmesi, atmosferik etkinin oluşumuna yardım eder. Fakat komşu tonlarda bu etki bu denli kuvvetli oluşmadığından birbirine yakın renk tonalitelerinin resim düzlemindeki kapladığı alanlar boyunca, geniş kütleler hâlinde hacim duygusunu yansıtmıştır.

Resmini sağlam bir biçimsel temele dayandırmak isteyen Cezanne, geliştirdiği renkli modülasyon sayesinde amacını gerçekleştirmiş, resim dilinde yeni ve parlak armoniler yakalamıştır. 1904'te Bernard'a yazdığı bir mektupta resimle derinliği nasıl elde ettiğini şöyle anlatmıştır: "Doğa yüzeyden çok derinliktir; kırmızılarla, sarılarla temsil edilen ışık titreşimleri içine mavi katılması, derinlik izlenimini uyandırmak içindir."

Modern dönem resim yorumlarının hemen hemen hepsinde perspektif kuralları artık önemi ni yitirmiştir. Kişisel biçim yaratma özgürlüğü sanatın katı kurallarıyla savaşılmaya başlamış, resimde yüzey zevki ve anlayışı öne çıkmıştır. Postempresyonist ressamlar arasında anılan Paul Gauguin, sanatın bir soyutlama olduğu görüşündedir. Buna ulaşmak için çok fazla doğadan çalışmamayı, ancak doğadan yola çıkmayı, doğa önünde hayal kurmayı ve resmin kendisine odaklanmayı tavsiye etmiştir. Gauguin'in öncüsü olduğu fovizmin temsilcilerinden Henri Matisse, antinatüralist renk anlayışında eserler vermiştir. Sanatçı az sayıda renkle zengin ve ritmik armoniler yaratmıştır.

DERLEME: Bilimsel Renk Bilgisinin Resim Sanatındaki Yansımaları Sevgi AVCI <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/203746> Sezer Tansuğ, *Resim Sanatının Tarihi* <http://www.istanbulsanatevi.com/sanat-terimleri-kavramlar/resimde-perspektif-ve->

Görsel 6.26. Provence'de Ev, 1885-86, Paul Cezanne, Indianapolis Sanat Müzesi, Amerika

Görsel 6.27. Çamaşır Yıkayan Kadınlar, Gauguin, Moma Müzesi, Amerika

Görsel 6.28. Mor Paltolu Kadın, 1937, Henri Matisse, Güzel Sanatlar Müzesi, Houston

Üçlü Renk Kombinasyonu

- 110. ve 111. sayfalarda verilen görselleri inceleyiniz.
- Atölyenizde canlı modelden figürlü bir kurgu hazırlayınız.
- Edindiğiniz bilgiler eşliğinde ve yönergeyi takip ederek atölyenizde hazırlamış olduğunuz kurguyu akrilik boya tekniği ile üçlü renk kombinasyonu uygulayarak boyayınız.

Yönerge:

- Paletinizde sarı, kahverengi, kırmızı (ya da mavi), beyaz ve siyah boya ile bunların karışımlarından elde ettiğiniz ara değerlerde bir gri oluşturunuz.
- Bu renkleri resim yüzeyine uygularken hiç birini saf hâlde kullanmaya özen gösteriniz. (Sarıya en çok yaklaştığınızda bile karışımın içinde bir miktar kahverengi, kahverengiye en yaklaştığınız anda dahi içinde bir miktar sarı bulunması gerektiğini unutmayınız.)
- Palette karıştırmak suretiyle elde ettiğiniz rengin açık değerlerini oluşturmak için beyaz, koyu değerlerini oluşturmak için ise siyah renk kullanınız.
- Geriye gitmesini (arkada algılanmasını) istediğiniz alanlarda karışım bir miktar gri karıştırarak rengin kroma değerini (şiddetini) azaltınız.

Öne çıkartmak istediğiniz alanlarda ise renk karışımındaki grinin miktarını azaltarak rengin kroma değerini arttırınız.

- Kırmızı rengi karakteri değişmeyecek kadar az miktarda sarı-kahve kombinasyonu ile karıştırarak uygulayınız. Bu karışımı yüzeyin üçte birinden daha az bir alana uygulamaya özen gösteriniz.

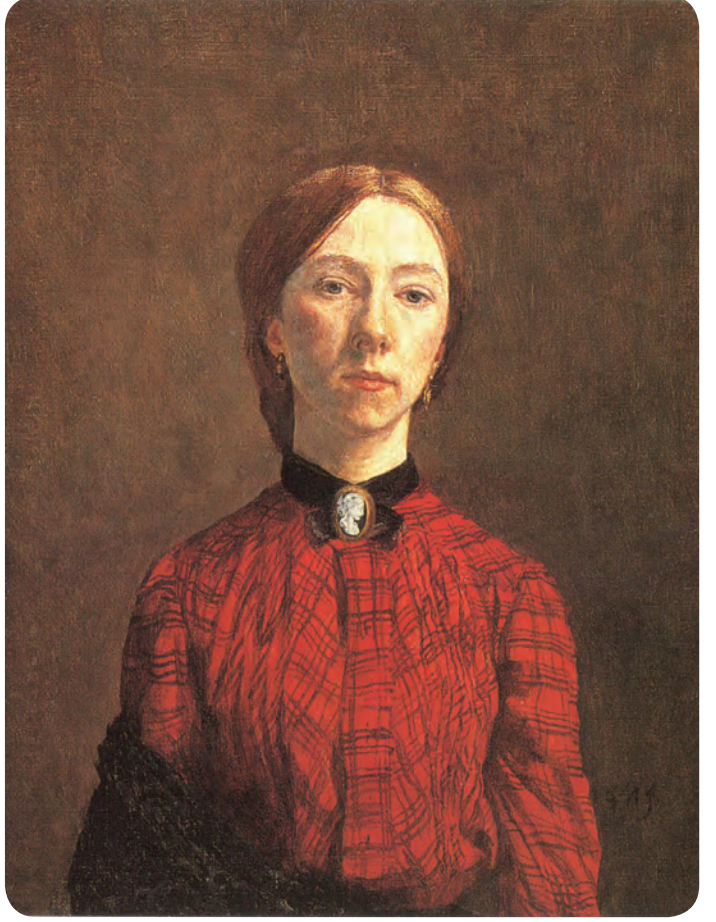
Görsel 6.29. Pablo de Valladolid'in (Vayadolid) Portresi, 1635, Prado Müzesi, Madrid

Kullanılacak Malzemeler:

35x50 cm boyutlarında resim kâğıdı, resim kalemi, akrilik boya, fırçalar, su kabı, bez veya sünger altlık, kâğıt bant.

Görsel 6.30. Aziz Jerome, 1798, Francisco de Goya Lucientes, Norton Simon Müzesi, Kaliforniya

Görsel 6.31. Öz Portre, 1902, Gwen John, Tate Müzesi, İngiltere

Görsel 6.32. Borsadan Portreler, 1878-79, Edgar Degas, Orsay Müzesi, Fransa

RESİM ÇALIŞMASINI OLUŞTURURKEN DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN NOKTALAR

Resim yüzeyinde ön-arka ilişkisi ve form etkisi (hacimlendirme) oluşturmak için gözün algılama biçiminden yola çıkarak açık-koyu ve renk ilişkileri kullanılır. Buna göre;

- Göz, önce açık-koyuyu algılar. Bu nedenle biçimin (figür ya da nesne) öz rengi ne olursa olsun açık değerlerin öne gelme, koyu değerlerin ise geriye gitme eğilimi vardır.
- Sıcak renkler her zaman öne çıkar, soğuk renkler ise geri planda algılanır.
- Kroma değeri yüksek olan [içinde gri bulunmayan (saf)] renkler, soğuk dahi olsalar öne gelirler. Kroma değeri düşük olan [içinde gri bulunan (nötrleşmiş)] renkler sıcak dahi olsalar geri planda kalır.
- Kontrast (Tamamlayıcı) renkler yan yana kullanıldıklarında birbirinin şiddetini artırarak daha canlı görünürken birbiriyle karıştırıldıklarında ise renklilikleri azalır ve çamurlaşır.
- Titan beyazı kapatıcı özellikte olduğu için karıştırıldığı rengi açarken karakterini değiştirir ve bir miktar pastelleştirir. Bu nedenle rengin ton değerlerini elde etmek için yarı kapatıcı özellikte olan çinko (zinc) beyazı tercih edilmelidir. Titan beyazı ara değerlerde bir pastel renk elde etmek için kullanılabilir.
- Resminizde bir atmosfer etkisi ya da uyumlu bir bütünlük sağlamak için birkaç yöntem kullanabilirsiniz.
- Resme başlamadan önce tüm yüzeyi bir renkle boyayabilirsiniz. (Not: Boya tamamıyla kuruduktan sonra çalışmaya başlayınız.)
- Paletinizde bulunan bir rengi (az miktarda) tüm karışım renklerine ilave edebilirsiniz.
- Resminiz bitip tamamen kuruduktan sonra ince bir glazeyi tüm yüzeye uygulayabilirsiniz. [Glaze yöntemi: Transparan (şeffaf) bir rengi medyum (terebentin-yağ karışımı) ile açarak çok fazla inceltmek suretiyle uygulanmaktadır.]

TEKNİK UYGULAMAYA YÖNELİK PRATİK BİLGİLER

Yağlı boya veya akrilik resimlerde hangi tür boyanın nerede ve nasıl kullanılacağı konusunda kesin kurallar yoktur. Ancak profesyonel bir sanatçı; gün ışığına dayanıklılık, saydamlık, opaklık, renklilik, parlaklık, akışkanlık gibi kullandığı boyar maddelerin kalitesine dikkat eder. Örneğin; profesyonel boyaların gün ışığına dayanıklılık dereceleri (Fr. solidite a la lumiere / İng. permanence); ambalajları üzerindeki "Permanence AA, Permanence A, Permanence B" ifadeleriyle, marka içindeki kaliteleri Seri:1 Seri:2 veya Seri: 3 ifadeleriyle, saydamlık ve kapatıcılık dereceleri de ambalaj üzerindeki içi boş kare (saydam) içi dolu kare (kapatıcı) ve yarısı boş kare (yarı saydam) ifadeleriyle gösterilir. Eğer bir boyanın kapatıcı olup olmadığı bilinmiyorsa onu önce denemek, su veya yağla karıştırıp beyaz bir zeminde yer alan koyu bir leke üzerine sürmek gerekir. Bir rengin kapatıcı olması, o rengin derinliğinin az olması ve hacimsel çalışmalara elverişli olmaması demektir. Örneğin; çinko beyazı ve yağlı boya renklerin saydamlığını pek bozmaz. Buna karşın titanyum beyazı, rengin derinliğine müdahil olduğundan portrelerde pek kullanılmaz. Karmen kırmızısının kadmiyum kırmızısına göre daha saydam olması da benzer niteliktedir. Glaze yaparken saydam özelliği ile bilinen Van Dyck (Van Dik) kahverengisinden başka bir kahverengi kullanılamaz. Öte yandan sentetik pigmentlerin dışındaki kadmiyum renkleri başka renklerle karıştırılınca istenmeyen sonuçlar ortaya çıkar.

Fırça izleri belli olmayacak bir biçimde dalgasız, örtücü ve derinliksiz bir yüzey yanılması oluşturmak için yüzeyde kullanılan rengin veya renklerin içine bir miktar titanyum beyazı katmak gerekebilir. Sanat tarihinde özellikle Rönesans ve Hollanda (Felemenk) realizminde, bu tür pratik bilgi ve deneyimlere önem veren ustaların kişisel uygulamaları başlı başına bir devrim sayılmaktadır. Örneğin; Titian, Velasquez, Vermeer gibi portre ustaları, ten renklerinde yüzeydeki hacimsel görünüşleri ve insan vücudundaki kan damarlarının mavimsi görünümünü daha inandırıcı kılmak için genellikle kapatıcı olmayan renkleri kullanmışlar; renklere titanyum beyazı yerine titanyuma göre daha saydam olan çinko beyazı katarak parlak kadife kumaş betimlemeleri ve portrelerde ileri bir gerçeklik yanılması ortaya koymuşlardır.

Bütün bu teknik olgular ve malzeme bilgisinin dışında aşağıdaki kurallar da önemli sayılır:

- Yağlı boya resimde ana renkler belli bir sıra ile palete sıkılır. Her rengin palet üzerinde alan ve miktarı aşağı yukarı değişmez. İnceltici olarak genellikle terebentin kullanılır.
- Bazı sanatçılar inceltici içine hızlandırıcı olarak birkaç damla vernik karıştırırlar.
- Matlık ve parlaklık etkileri, resim bittikten altı ay sonra uygulanması gereken koruyucu verniklerle de sağlanabilir.
- Yağlı boya resim tekniklerinde selülözik inceltici (tiner) kullanılmaz.
- Doğal kıl fırçalar sentetik tiner ve sabunla temizlenir.
- Yağlı boya ve akrilik resim yapılırken inceltici maddeler palete iliştirilmiş metal (çinko veya paslanmaz çelik) kaplar içinde bulunmalıdır.

Etkinlik:

Üçlü Renk Kombinasyonu (2. Yöntem)

- Verilen görseli inceleyiniz.
- Atölyenizde farklı anatomik özelliklere sahip (şişman-zayıf, uzun-kısa, genç-yaşlı), farklı duruşlarda canlı modelden figürlü kurgular hazırlayınız.
- Edindiğiniz bilgiler eşliğinde ve yönergeyi takip ederek atölyenizde hazırlamış olduğunuz kurguyu yağlı boya tekniği ile üçlü renk kombinasyonu uygulayarak boyayınız.

Yönerge:

- Paletinize iki ana renk (kırmızı-sarı / sarı-mavi / mavi-kırmızı) koyunuz. Ardından içinde bu renklerden sadece biri bulunan bir ara renk koyunuz. Son olarak beyaz ve siyah ile bunların karışımlarından elde ettiğiniz ara değerlerde bir gri ekleyiniz.
- Paletinizdeki renkleri hem birbiri ile karıştırarak ara değerler elde edebilir, hem de karakterlerini bozmadan kullanabilirsiniz.
- Lokal değerlerin açık değerlerini elde etmek için beyaz, koyu değerlerini elde etmek için ise siyah renk ile karıştırabilirsiniz.
- Geriye gitmesini (arkada algılanmasını) istediğiniz alanlarda karışıma bir miktar gri karıştırarak, rengin kroma değerini (şiddetini) azaltınız. Öne çıkartmak istediğiniz alanlarda ise renk karışımındaki grinin miktarını azaltarak rengin kroma değerini arttırınız.

Görsel 6.33. Dinlenme, 1578 - 1615, Bartolomeo Schedoni (Şedoni), ABD

Kullanılacak Malzemeler:

Yağlı boyalar, 50x70 cm tuval, palet, çeşitli fırçalar, terebentin, temizlik bezi, keten ya da haşhaş yağı.

Etkinlik:

- Verilen görseli inceleyiniz.
- Atölyenizde farklı anatomik özelliklere sahip (şişman-zayıf, uzun-kısa, genç-yaşlı), farklı duruşlarda canlı modelden figürlü kurgular hazırlayınız.
- Edindiğiniz bilgiler eşliğinde ve yönergeyi takip ederek atölyenizde hazırlamış olduğunuz kurguyu yağlı boya tekniği ile boyayınız.
- Paletinize iki ana renk ve bunların aralarındaki üç karışım rengi ile üçüncü ana renkten az miktarda koyunuz.

Yönerge:

- Paletinizdeki renkleri resim yüzeyine uygularken elde etmek istediğiniz etkiye bağlı olarak rengin açık-koyu farklılıkları ve kroma değerleri ile oynayınız.
- Kompozisyonunuzda, farklı büyüklükte biçimsel öğelere yer veriniz.
- Vurgu yapmak istediğiniz alanlarda rengin kroma değerini yükseltmeyi ihmal etmeyiniz.
- Resim yüzeyinde kroma değerleri yüksek karşıt renkleri de kroma değerleri düşük karşıt renkleri de kullanınız ve her iki durumda da bu renklerin birbirini nasıl etkilediğini inceleyiniz.
- Renginizin kroma değerini düşürmek için karşıtı ile karıştırmayı deneyiniz.
- Sıcak renkleri geriye götürmek istediğinizde fırça tuşelerinin arasında soğuk renkleri ilave etmeyi deneyiniz.
- Hacim etkisi uyandırmak istediğiniz alanlarda, rengin açık-koyularını kullanmak yerine sıcak soğuk ilişkileri ve kroma değerleri ile oynayınız.
- Nesneler üzerine düşen gölgeler ve diğer nesnelerin yansıyan renklerinin lokal renk algısını zayıflatabileceğini unutmayınız.

Kullanılacak Malzemeler:

Yağlı boyalar, 50x70 cm tuval, palet, çeşitli fırçalar, terebentin, temizlik bezi, keten ya da haşhaş yağı.

Görsel 6.34. Ayrıntı (Hortense Fiquet Çizgili Eteğinde), 1877, Cézanne, Güzel sanatlar Müzesi, Boston

Görsel 6.35. Kırmızı Yelekli Çocuk, 1888-90, Cezanne, Barnes Vakfı, Amerika

Aşağıdaki çoktan seçmeli soruları yanıtlayınız.

1. Anlatımı güçlendirmek için insan figüründe önemli sayılan her ayrıntının en iyi görünen açıdan betimlendiği dönem aşağıdakilerden hangisidir?
A) Yunan
B) Mısır
C) Rönesans
D) İzlenimcilik (Empresyonizm) akımı
E) Roma
2. Aşağıda verilen resimde figür kullanımının dönemlere göre özellikleriyle ilgili eşleştirmelerinden hangisi **yanlıştır**?

	Dönem	Özellik
A)	Mısır	Önemli sayılan her ayrıntı en iyi görüldüğü açıdan betimlenmiştir.
B)	Orta Çağ	Resimde kullanılan figürler düşünceyi temsil etmek amacıyla betimlenmiştir.
C)	Rönesans	Figür, optik bir gözlemle algılanarak betimlenmiştir.
D)	Realizm	Figür, renk zenginliği ve ışık titreşimlerinin bıraktığı yansımalarla betimlenmiştir.
E)	Kübizm	Figür, geometrik parçalara ayrılarak betimlenmiştir.

3. Ortalama bir insan vücudunda başın gövdeye oranı hangi seçenekte doğru verilmiştir?
A) 1/7 B) 1/8 C) 1/9 D) 1/6 E) hiçbir
4. Aşağıda verilen seçeneklerden hangisinde teknik ve yardımcı malzeme eşleştirmesi doğrudur?
A) akrilik boya-su B) yağlı boya-su C) guaj boya-terebentin D) sulu boya - gaz yağı E) hiçbir

A

- açık-koyu:** Resimde belirtilecek önemli yerlerin koyu-açık lekeler zıtlığı içinde anlatımı. Işık-gölge sözcüğü de aynı anlamda kullanılır.
- algı:** İdrak etme eylemi. Duyular yoluyla elde edilen bilgi.
- altın oran (altın kesit):** Plastik sanatlarda geçerliliği olan bir ölçü oranıdır. Bir doğru parçası iki parçaya bölündüğünde küçük parçanın büyük parçaya oranı, büyük parçanın tüm parçaya eşit olmasıdır. $A:B = B:(A+B)$
- akım:** Sanatta, siyasette, düşünce hayatında ortaya çıkan yeni bir görüş, yöntem, hareket, cereyan, tarz.
- arkeoloji:** Tarih öncesi ve eski çağlardan kalma eserleri tarih ve sanat bakımından inceleyen bilim, kazı bilimi.
- armoni (uyum):** Bir yapıtta parçaların birbirleriyle ve yapının tümüyle olan uygunluğu.

B

- betimleme:** Söz, yazı veya çizgiyi kullanarak tasarımlama.
- biçim:** 1. Dış görünüş, şekil. 2. Yakışık alan uygun şekil. 3. Sanat ve edebiyat eserlerinde dış görünüş, form. 4. Tarz.

C

- çizgi:** 1. Çizilerek veya çeşitli yollarla oluşmuş iz, çiz, hat. 2. Bir yüzey sanatı ögesi olarak, uzunluğuna oranla kalınlığı çok az olan bir şerit anlamını taşır.

D

- deformasyon:** Biçim bozma, resim ve heykelde model olarak alınan nesnelerin görüntü biçimini, yapılan yoruma uygun hâle getirme.
- degrade:** Geçiş. Bir rengin koyudan açığa doğru geçişi.
- değer:** Bir tablonun genel renk ahengi. Tablodaki bir rengin öteki renklerle kıyasla değeri, açıklığı, koyuluğu, canlılığı, solukluğu.
- dekoratif:** Dekor olarak kullanılan, süslemeye yarayan, süsleyici, tezyinî.

denge: 1. Bir nesnenin veya bir insanın devrilmeden durma hâli. 2. Plastik sanatlarda kullanılan öğelerin kompozisyon bakımından birbirlerini tartacak biçimde düzenlenmeleri.

dingin: Durgun, kımıldamayan.

diyagonal: Köşegen, köşe birleştirici.

düzlem: Üzerinde girinti, çıkıntı ve seviye farkı olmayan düz yüzey.

E

eboş: 1. Taslak hâline gelen bir tablonun ilk düşünülmüş hâli. 2. Kaba, geliştirilmemiş iş.

eskiz: Bir proje, tasarım ya da sanat yapıtını son hâliyle ortaya koymadan önce yapılan ön hazırlık.

F

figür: Resim ve heykel sanatlarında varlıkların biçimi.

figüratif: Resim ve heykel sanatlarında doğayı ve nesneleri somut biçim olarak gösteren eser.

fiksatif: Füzen ya da pastel boya ile yapılmış resimlerde kullanılan boya koruyucu, sabitleştirici bir tür kimyasal bileşim.

fizyolojik: 1. Fizyoloji ile ilgili, vücutla ilgili: Fizyolojik bir rahatsızlık. 2. Normal, doğal olarak işleyen.

form: Biçim, kütle. Bir şeyin şekli anlamındadır. Resim sanatında biçim, bir tablonun tümünün yapı bakımından kuruluşunu ifade eder.

fresk: 1. Yaş duvar sıvası üzerine kireç suyunda eritilmiş madeni boyalarla resim yapma yöntemi. 2. Bu yöntemle yapılmış duvar resmi.

füzen: 1. Resim çizerken kullanılan, taflan çubuklarından yapılan kalem, kömür kalem. 2. Kömür kalemle yapılmış resim.

H

hiyeroglif: Eski Mısırlıların kullandığı yazı türü. Betimlenen bir resim ile anlatılmak istenen bir kelimenin gösterildiği yazı, resim yazı.

homojen: Benzer karakterlere ya da yapıya sahip olan.

i

ikona:

1. İkon. 2. Hristiyanlarda Hz. İsa, Hz. Meryem veya ermişlerin tahta üzerine mumlu ve yumurtalı boyalarla yapılmış dinî içerikli resimlerine verilen ad.

illüstrasyon:

1. Resimleme, tasvir. 2. Kitap içindeki bir yazıyı açıklayan veya süsleyen resim.

imgesel:

Var olan ya da varmış gibi tasarlanan nesnelerin zihinde canlandırılması.

K

kadraj:

Her tür resimsel düzenin çerçeve sınırlarının belirlenmesi işlemi.

kolaj:

Kumaş, tahta gibi malzemelerle kâğıt veya kartona yapıştırılarak yapılan resim veya kompozisyon.

kompozisyon:

Ayrı ayrı parçaları bir araya getirerek bir bütün oluşturma biçimi ve işi.

kontrast:

1. Karşıt, aykırı, zıt. 2. Karşıtlık, aykırılık, zıtlık.

kroki:

Bir konu veya nesnenin başlıca özelliklerini yansıtabilecek biçimde hazırlanmış taslağı.

kromatik:

1. Renklerle ilgili, renksel. 2. Sanat yapıtında renkli anlamında niteleyici olarak kullanılır.

L

lavi:

Tek renk sulu boya veya çini mürekkebi ile yapılan lekesele etkisi baskın açık-koyu karşıtlığına dayalı etkili bir resim tekniğidir.

leke:

1. Bir yüzeyde türlü sebepler dolayısıyla oluşan ton değişikliği. 2. Parlak ya da açık tondaki bir yüzeyde görülen karanlık ya da koyu bölüm.

lokal:

Sınırları belirli bir bölgenin içinde yer alan.

M

minyatür:

1. Çoğunlukla eski el yazması kitaplarda görülen, ışık-gölge ve hacim duygusu yansıtılmayan küçük, renkli resim sanatı. 2. Bu biçimde yapılmış küçük resim.

mitoloji:	1. Mitleri, doğuşlarını, anlamlarını yorumlayan, inceleyen bilim. 2. Bir ulusa, bir dine, özellikle Yunan-Latin uygarlığına ait mitlerin, efsanelerin bütünü.
modle:	Üç boyutlu nesneleri iki boyutlu bir yüzey üzerinde göstermek amacıyla ışık-gölge ile açık veya koyu kullanarak nesnelerin üzerindeki kabarıklık ve girintileri resmetme tekniği.
modülasyon:	Resim sanatında karşıt renklerle hacimlendirme demektir.
mozaik:	Türlü renklerde, küçük küp biçiminde, mermer, taş veya pişmiş toprak parçalarının yan yana getirilmesiyle yapılan resim ve bezeme işi.
müze:	Sanat ve bilim eserlerinin veya sanat ve bilime yarayan nesnelerin saklandığı, halka gösterilmek için sergilendiği yer veya yapı.

N

natürmort:	Konusu cansız varlıklar ve nesneler olan resim. Ölü doğa.
nokta:	1. Çok küçük boyutlarda işaret, benek. 2. Hiçbir boyutu olmayan işaret. 3. Merkezi dengeye sahip bir yüzey düzenleme ögesi.

O

obje:	Nesne.
oran:	Büyüklik, nicelik, derece bakımından iki şey arasında veya parçayla bütün arasında bulunan bağıntı, nispet.
orantı:	Bir şeyi oluşturan parçaların kendi aralarında ve parçalarla bütün arasında bulunan uygunluk, oran, tenasüp.

P

perspektif:	1. Eşya ve nesnelerin uzaktan görünüşü. 2. Nesneleri bir yüzey üzerine üç boyut yanılsaması yaratacak biçimde görüldükleri gibi çizme sanatı.
pigment:	Canlı bir organizmanın oluşturduğu ona özel bir renk veren kimyasal madde.
piramidal:	Piramit biçiminde olan. 2. Piramitle ilgili.

plan:	Resimde tablonun düzlemine paralel, düşey yüzeylerin her biri. Resimde gösterilen çeşitli nesneler arasında uzaklıklarına bağlı olarak meydana gelen boyut farkı.
platform:	1. Bir siyaset programında, dayandırılan düşünce veya düşüncelerin tümü. 2. Yüksekçe yer.
primitif sanat:	1. İlkel kavimlerin sanatı. 2. Bir biçim ya da dönem üslubunun henüz olgunlaşmamış ön dönemini belirten kavram. 'İtalyan Primitifleri' gibi.
psikolojik:	1. Ruh bilimsel. 2. Ruhsal
R	
renk:	1. Cisimler tarafından yansıl原因 ışığın gözde oluşturduğu duyum. 2. Doğrudan ya da üzerine düştüğü nesnelerde yansıma, kırılma, soğurulma gibi olaylar sonucu göze ulaşan ışığın dalga boyuna göre bilinçte uyandırdığı imgedir.
resim sanatı:	Düz bir yüzey üzerinde çizgi ve renklerle doğadan bir parçayı ya da sanatçının iç dünyası ile tasarımlarını betimleme sanatı.
ritim:	Sanat yapıtında yer alan öğelerin kendi aralarında oluşturdukları ardışık zaman ve mekân aralıklarının belirlediği düzen.
rölyef:	Kabartma.
rönesans:	14. yüzyılda İtalya'da başlayarak 16. yüzyıla dek tüm Batı ve Orta Avrupa'ya yayılan sanat hareketi. Yeniden doğuş.

S

sanat:	1. Bir duygunun, tasarımın veya güzelliğin anlatımında kullanılan yöntemlerin tamamı veya bu anlatım sonucunda ortaya çıkan üstün yaratıcılık. 2. Belli bir uygarlığın veya topluluğun anlayış ve zevk ölçülerine uygun olarak yaratılmış anlatım.
sanat tarihi:	Sanatın doğuşundan günümüze kadar, dünyada var olan tüm sanatçı ve sanat yapıtlarının en genel analizlerini yapan bilim dalı.
sentez:	Resimde yalından karmaşık olana, külliden cüziye, zorunludan olasıya, ilkeden uygulamaya, genel yasadan bireysel duruma, nedenden etkiye, öncülden varılan sonuca giden düşünme biçimi, bireşim.

simetri: İki ya da üç boyutlu bir biçim üzerinde yer alan tüm noktaların en az bir eksene göre eşit uzaklıkta bulunmaları durumu. Bakışım.

simge: Uygun işaret. Soyut bir kavramı somutlaştıran biçim.

soyut sanat anlayışı: 1. Non figüratif sanat.
2. Osmanlıca mücerret sanat.
3. Doğa görüntülerine bağlı olmayan sanat anlayışı.

stil: 1. Sanatçının eserlerindeki müşterek anlatım ve biçimleme tarzı.
2. Devirlerin bütün sanat eserlerinde bulunan ortak öğeleri ve anlatım tarzı.

strüktür: Yapı.

T

tasarım: 1. Tasarımlamak işi veya tasarımılanan biçim, tasavvur. 2. Tasar çizim, dizayn. 3. Daha önce algılanmış olan bir nesne veya olayın bilinçte sonradan ortaya çıkan kopyası.

taslak: Bir şeyi, bir sanat veya edebiyat eserini ancak ana çizgileriyle, türlü bölümleriyle belirten ön çalışma, eskiz.

ton: Bir rengin koyuluk veya açıklık derecesi.

transparan: Şeffaf, altını, arkasını gösteren.

Ü

üslup: 1. Oluş, deyiş veya yapış biçimi, tarz. 2. Bir sanatçıya, bir çağa veya bir ülkeye özgü teknik, renk, biçimlendirme ve söyleyiş özelliği, biçem.

V

valör: Bir rengin en koyusundan en açığına kadar olan ton dereceleri.

vitray: Birbirine bağlı kurşun bölmelere yerleştirilmiş renkli cam parçalarından oluşan, saydam pencere süslemesi veya resim.

- Assmann, J., The Mind Of Egypt History And Meaning In The Time Of The Pharaohs, Harvard University Press, Boston, 2003.
- GÜNGÖR, İ. Hulusi, Temel Tasar, Esen Ofset Matbaacılık, İstanbul, 2005.
- HOGARTH, Burne, Sanatsal Anatomi, Engin Yayıncılık, İstanbul, 1999.
- Hacettepe Üniversitesi GSF, 4. Ulusal Sanat Sempozyumu, Kültürün Gelişmesinde Sanatın Öncülüğü, Güzel Sanatlar Fakültesi Yayınları, Ankara, 1994.
- Hacettepe Üniversitesi GSF, Sanat Yazıları II, Güzel Sanatlar Fakültesi Yayınları, Ankara.
- İŞİNGÖR, Mümtaz, ETİ, Erol ve Mustafa ASLIER, Resim-1, MEB Yayınları, Ankara, 1986.
- AKENGİN Gültekin, Sanat Dalları Arasında Etkileşim ve Dil
- İ. Ü. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Anatomi Ana Bilim Dalı Öğretim Üyeleri, Anatomi Atlası, Birol Basın Yay. Dağ. ve Tic. İstanbul, 1996-1997.
- KANDİNSKY, Vasily, Sanatta Zihinsellik Üstüne, Yapı Kredi Yay., Çev: Tefik TURAN, İstanbul, 1993.
- KILIÇKAN, Hüseyin, Resim Bilgisi, Taç Yayınevi, İstanbul, 1996.
- KILIÇKAN, Hüseyin, Resim-İş, İnkılap Kitabevi, İstanbul, 2002.
- KILIÇKAN, Hüseyin, Resim-İş, İnkılap Kitabevi, İstanbul, 2003.
- KIRIŞOĞLU, Olcay Tekin, Sanatta Eğitim, TED Yayınları, Ankara, 1991.
- Çizim Teknikleri, Net Net Sanat, 2000.
- Nokta- Çizgi Modülü, METGE, Ankara, 2002.
- ÖZSOY, Vedat, Görsel Sanatlar Eğitimi Resim-İş Eğitiminin Tarihsel ve Düşünsel Temelleri, Gündüz Eğitim ve Yayınları, Ankara, 2003.
- ÖZSOY, Vedat, Yöntem ve Teknikleriyle Görsel Sanatlar Eğitiminde Uygulamalar, Görsel Sanatlar Eğitimi Derneği Yayınları, 4. Cilt, Ankara, 2006.
- PARAMON, Jose M., Işık ve Gölge, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1997.
- PARAMON, Jose M., Resimde Renk ve Uygulanışı, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1995.
- PEKMEZCİ, Hasan, AGS Liseleri İçin Desen Ders Kitabı, MEB Yayınları, Ankara, 2003.
- Renk Modülü, METGE, Ankara, 2000.
- SAN, İnci, Sanat ve Eğitim, Ütopya Yayınları, Ankara, 2003.
- SİMBLET, Sarah, Anatomy For The Artist, Adorling, Kindersleybook Yayınları, 2001.
- SİMBLET, Sarah, The Drawing Book, Adorling Kindersleybook Yayınları, 2001.
- SÖZEN, Metin ve Uğur TANYELİ, Sanat Kavram ve Terimleri Sözlüğü, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1986.
- SÜDÖR, Gülseren, Aynanın Gerçeği, Çağ Pazarlama AŞ, İstanbul, 2000.
- TEPECİK, Adnan, Desen, YA-PA Yayınları, Ankara, 2003.
- TURANİ, Adnan, Sanat Terimleri Sözlüğü, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1998.
- Türk ve Dünya Ressamları Ansiklopedisi, 1-2. Cilt, Nesa Basın-Yayın, İstanbul, 2004.
- VAN GOGH, Vincent, Theo'ya Mektuplar, Çeviri: KÜR, P., Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 1996.
- YILMAZ, Meliha, Görsel Sanatlar Eğitiminde Uygulamalar, Gündüz Eğitimi ve Yayıncılık, Ankara, 2005.

*Bu kaynakça TDK kuralları doğrultusunda hazırlanmıştır.

Görsel Kaynakça

1. Ünite Görselleri

- Görsel 1.1 http://www.lascaux.culture.fr/content/images/fonds/00_01.jpg (08.11.2016, 10.00)
- Görsel 1.2 <https://tr.pinterest.com/pin/526287906436954604/> (06.04.2017, 23.32)
- Görsel 1.3 https://www.britishmuseum.org/visiting/galleries/ancient_greece_and_rome/room_19_greece_athens.aspx (08.11.2016, 10.30)
- Görsel 1.4 <http://www.hatayarkeolojimuzesi.gov.tr/HatayMuzeWeb/faces/jsp/layouts/inventoryCollectionDetail.jsp?inventoryid=3792> (08.11.2016, 10.50)
- Görsel 1.5 <http://www.muze.gov.tr/tr/muzeler/zeugma-mozaiik-muzesi> (08.11.2016, 12.00)
- Görsel 1.6 <http://www.hatayarkeolojimuzesi.gov.tr/HatayMuzeWeb/faces/jsp/layouts/mosaicCollection.jsp%0A> (08.11.2016, 13.00)
- Görsel 1.7 <https://incarnation.org/infant-king-mp3> (08.11.2016, 11.00)
- Görsel 1.8 <http://legraziemilano.it/> (08.11.2016, 17.00)
- Görsel 1.9 <http://www.metmuseum.org/art/collection/search/436574> (08.11.2016, 19.40)
- Görsel 1.10 http://arhivach.org/thread/4884/ogle_Art_Project.jpg (08.11.2016, 19.00)
- Görsel 1.11 <http://www.historicartgallery.com/equestrian-portrait-of-stanislaw-kostka-potocki-1781-by-jacques-louis-david/> (08.11.2016, 20.00)
- Görsel 1.12 <http://www.william-turner.org/Self-Portrait-c.-1799.html> (09.11.2016, 20.00)
- Görsel 1.13 http://www.musee-orsay.fr/en/collections/history-of-the-collections/painting.html?zoom=1&tx_damzoom_pi1%5BshowUid%5D=2110&cHash=314135dd3c (09.11.2016, 20.40)
- Görsel 1.14 http://www.bildum.de/index.php?img_id=9594 (09.11.2016, 16.00)
- Görsel 1.15 <http://www.the-athenaeum.org/art/full.php?ID=65025> (09.11.2016, 16.30)
- Görsel 1.16 <http://www.art7d.be/moderneschilderkunst/images/pollock.number-8.jpg> (09.11.2016, 17.00)
- Görsel 1.17 <http://ayasofyamuzesi.gov.tr/tr/content/b%C3%BCy%C3%BCk-saray-mozaiikleri-m%C3%BCzesi> (09.11.2016, 12.00)
- Görsel 1.18 <http://www.mimag.it/leonardo-palazzo-reale-milan/> (09.11.2016, 14.00)
- Görsel 1.19 <http://www.pablocicasso.org/avignon.jsp> (10.11.2016, 16.00)
- Görsel 1.20 http://wellsoc.org/wp-content/uploads/2016/04/el_greco_view_of_toledo.jpg (10.11.2016, 15.00)
- Görsel 1.21 <http://arhivach.org/thread/156587/> (10.11.2016, 15.00)
- Görsel 1.22 <http://webdiscover.ru/v/56548> (10.11.2016, 15.00)
- Görsel 1.23 <http://www.alasayvan.org/el-sanatlari-arsivi/384974-turhan-selcuk-sisman-insanlar-karikaturu.html> (12.11.2016, 14.00)
- Görsel 1.24 http://www.warfare.altervista.org/Ottoman/Sultans/Sultan_Mehmed_II_smelling_a_rose-Haz2153-f10a.htm (13.11.2016, 15.00)
- Görsel 1.25 <http://www.geccedergi.org/duayen-fotografci-ara-gulerin-bakis-acinizi-guzellestirecek-24-fotografi/> (13.11.2016, 14.00)

- Görsel 1.26 http://www.isaventuri.it/TEDDOC/DOCARTE/bernini/album/pages/35_jpg.htm (15.11.2016, 14.00)
- Görsel 1.27 <http://www.sondakikahaberleri.info.tr/tyatrolari/2> (15.11.2016, 14.00)
- Görsel 1.28 <http://www.thewhitetree.org/forum/viewtopic.php?f=55&t=23675> (15.11.2016, 14.00)
- Görsel 1.29 <http://www.edebiyatogretmeni.org/bedri-rahmi-eyupoglu/> (15.11.2016, 17.00)
- Görsel 1.30 <http://www.sakipsabancimuzesi.org/tr/sayfa/sergiler/kuzgun-acar-bir-restorasyonun-oykusu> (15.11.2016, 18.00)
- Görsel 1.31 Komisyon tarafından hazırlanmıştır.
- Görsel 1.32 <https://www.msxlab.org/forum/sanat-tr/181376-hoca-ali-riza.html> (15.11.2016, 19.00)
- Görsel 1.33 <http://izleorg.org/liste/olmeden-once-izlemeniz-gereken-30-basyapit.html> (18.11.2016, 18.00)
- Görsel 1.34 https://tr.wikipedia.org/wiki/Horas_Karde%C5%9Flerin_Yemini (18.11.2016, 17.00)
- Görsel 1.35 https://tr.wikipedia.org/wiki/Nam%C4%B1k_%C4%B0smail (18.11.2016, 12.00)
- Görsel 1.36 <http://aktiffelsefebornova.org/makale/420/Raphael-ve-Atina-Okulu> (18.11.2016, 14.30)
- Görsel 1.37 <https://www.rijksmuseum.nl/en> (18.11.2016, 19.00)
- Görsel 1.38 <http://www.caravaggio-foundation.org/Supper-at-Emmaus-1601-02.html> (18.11.2016, 18.00)
- Görsel 1.39 <http://www.delinetciler.org/tarihi-eserler/127724-osman-hamdi-beyin-eserleri.html> (18.11.2016, 20.00)
- Görsel 1.40 <http://egeart.ege.edu.tr/index.php/ibrahim-balaban/> (19.11.2016, 18.00)
- Görsel 1.41 <http://gsf.kocaeli.edu.tr/haberayrinti.asp?id=59> (18.11.2016, 13.00)
- Görsel 1.42 <http://kinoprofi.org/4394-devushka-s-zhemchuzhnoy-serezkhoy-2004.html> (19.11.2016, 11.00)
- Görsel 1.43 <http://m.harunyahya.org/tr/works/591/Darwinin-Turk-Dusmanligi/chapter/7014/Turk-Milleti%E2%80%99nin-serefli-tarihi> (19.11.2016, 10.00)
- Görsel 1.44 <http://fallre.forumgratuit.org/t13-photos-d-avant-guerre> (05.12.2016, 12.00)
- Görsel 1.45 <https://www.ibiblio.org/wm/paint/auth/rodin/> (05.12.2016, 11.00)

2. Ünite Görselleri

- Görsel 2.1 <http://www.caravaggio.org/still-life-with-flowers-and-fruit.jsp> (09.12.2016, 12.00)
- Görsel 2.2 <https://www.dreamstime.com/stock-image-oil-lamp-image3620221> (08.12.2016, 10.00)
- Görsel 2.3 [http://www.jean-baptiste-simeon-chardin.org/La-Brioche-\(Cake\)-1763-large.html](http://www.jean-baptiste-simeon-chardin.org/La-Brioche-(Cake)-1763-large.html) (05.12.2016, 10.50)
- Görsel 2.4 [http://www.jean-baptiste-simeon-chardin.org/La-Brioche-\(Cake\)-1763-large.html](http://www.jean-baptiste-simeon-chardin.org/La-Brioche-(Cake)-1763-large.html) (05.12.2016, 10.50)
- Görsel 2.5 [http://www.jean-baptiste-simeon-chardin.org/La-Brioche-\(Cake\)-1763-large.html](http://www.jean-baptiste-simeon-chardin.org/La-Brioche-(Cake)-1763-large.html) (05.12.2016, 10.50)

3. Ünite Görselleri

- Görsel 3.1 <https://smarthistory.org/juan-sanchez-de-cotan-quince-melon-and-cucumber/> (05.12.2016, 10.50)
- Görsel 3.2 http://www.xn--espaaescultura-tnb.es/es/artistas_creadores/juan_sanchez_ (05.12.2016, 10.50)
- Görsel 3.3 <http://www.metmuseum.org/exhibitions/listings/2009/vermeer> (08.12.2016, 10.00)
- Görsel 3.4 <http://www.metmuseum.org/exhibitions/listings/2009/vermeer> (06.01.2017, 12.00)
- Görsel 3.5 <http://www.metmuseum.org/exhibitions/listings/2009/vermeer> (08.12.2016, 10.00)
- Görsel 3.6 <http://www.metmuseum.org/exhibitions/listings/2009/vermeer> (08.12.2016, 10.00)
- Görsel 3.7 <http://www.metmuseum.org/exhibitions/listings/2009/vermeer> (08.12.2016, 10.00)
- Görsel 3.8 <https://www.nationalgallery.org.uk/paintings/luis-melendez-still-life-with-oranges-and-walnuts> (22.02.2017, 18.00)
- Görsel 3.9 http://ncartmuseum.org/art/detail/still_life_with_glass_fruit_and_jar (08.12.2016, 10.00)
- Görsel 3.10 <http://www.museunacional.cat/en/colleccio/still-life-dish-quince/francisco-de-zurbaran/010092-000> (08.01.2017, 10.00)
- Görsel 3.11 <http://www.childhoodinart.org/person.php?name=Peter-Paul-Rubens> (08.01.2017, 10.00)
- Görsel 3.12 <http://www.albrecht-durer.org/> (08.01.2017, 10.00)
- Görsel 3.13 http://www.metmuseum.org/toah/hd/dgsp/hd_dgsp.htm (08.01.2017, 10.00)
- Görsel 3.14 <http://www.nationalgallery.org.uk/artists/jan-van-eyck> (06.01.2017, 15.00)
- Görsel 3.15 <https://media1.britannica.com/eb-media/13/144013-004-153F7E96.jpg> (06.01.2017, 17.00)
- Görsel 3.16 <http://www.artistdaily.com/wp-content/uploads/31.jpg> (08.01.2017, 10.00)
- Görsel 3.17 [http://www.jean-baptiste-simeon-chardin.org/La-Brioche-\(Cake\)-1763-large.html](http://www.jean-baptiste-simeon-chardin.org/La-Brioche-(Cake)-1763-large.html) (08.01.2017, 10.00)
- Görsel 3.18 <http://e-bulten.library.atilim.edu.tr/sayilar/2010-06/kapak.html> (06.01.2017, 12.00)
- Görsel 3.19 <http://www.estanbul.com/fikret-mualla-89132.html#.WH6wGIVOKUk> (06.01.2017, 12.00)
- Görsel 3.20 <http://www.nga.gov/content/dam/ngaweb/features/slideshows/Durer/hoffman,-blue-roller.jpg> (06.01.2017, 12.00)
- Görsel 3.21 [http://data.abuledu.org/wp/?terms=Jean-Fran%C3%A7ois%20Millet%20\(1814-1875](http://data.abuledu.org/wp/?terms=Jean-Fran%C3%A7ois%20Millet%20(1814-1875) (06.01.2017, 12.00)
- Görsel 3.22 [http://data.abuledu.org/wp/?terms=Jean-Fran%C3%A7ois%20Millet%20\(1814-1875](http://data.abuledu.org/wp/?terms=Jean-Fran%C3%A7ois%20Millet%20(1814-1875) (06.01.2017, 12.00)
- Görsel 3.23 <http://www.artbible.info/art/large/280.html> (9.01.2017, 12.00)
- Görsel 3.24 <http://www.manet.org/manet-paintings.jsp> (10.01.2017, 12.00)

- Görsel 3.25 <http://unframed.lacma.org/2015/04/06/collection-magdalen-smoking-flame> (12.01.2017, 17.00)
- Görsel 3.26 <http://www.metmuseum.org/toah/works-of-art/30.95.250/> (12.01.2017, 17.00)
- Görsel 3.27 <http://www.metmuseum.org/toah/works-of-art/30.95.250/> (12.01.2017, 17.00)
- Görsel 3.28 <http://www.metmuseum.org/toah/works-of-art/30.95.250/> (12.01.2017, 17.00)
- Görsel 3.29 <http://blogs.bgsu.edu/artc311zhermil/2008/10/23/still-life-paintings/> (12.01.2017, 17.00)
- Görsel 3.30 http://www.metmuseum.org/toah/hd/pcez/hd_pcez.htm (12.01.2017, 18.00)
- Görsel 3.31 <http://www.metmuseum.org/art/collection/search/459106> (12.01.2017, 19.00)
- Görsel 3.32 <http://www.duslerforum.org/sanat-edebiyat-resimleri-147/ispanyol-ressam-francisco-de-zurbaran-539603.html> (18.01.2017, 17.00)
- Görsel 3.33 <https://www.ibiblio.org/wm/paint/auth/cezanne/sl/cezanne.appg.jpg> (18.01.2017, 17.00)
- Görsel 3.34 Görsel tasarım uzmanı tarafından hazırlanmıştır. (29.06.2017, 02.00)
- Görsel 3.35 Görsel tasarım uzmanı tarafından hazırlanmıştır.
- Görsel 3.36 <http://art-matisse.com/image/artworks/308%20Still%20Life%20with%20a%20Magnolia%20%201941.jpg> (29.06.2017, 02.00)
- Görsel 3.37 [http://www.jean-baptiste-simeon-chardin.org/La-Brioche-\(Cake\)-1763-large.html](http://www.jean-baptiste-simeon-chardin.org/La-Brioche-(Cake)-1763-large.html) (18.01.2017, 17.40)

4. Ünite Görselleri

- Görsel 4.01 <https://aphu.org.uy/2013/02/02/el-barroco/> (18.01.2017, 17.40)
- Görsel 4.01 <https://aphu.org.uy/2013/02/02/el-barroco/> (18.01.2017, 17.40)
- Görsel 4.02 <https://www.stormfront.org/forum/t839744-32/> (18.01.2017, 17.40)
- Görsel 4.03 <http://www.metmuseum.org/exhibitions/listings/2009/vermeer> (20.01.2017, 17.00)
- Görsel 4.04 [http://www.jean-baptiste-simeon-chardin.org/La-Brioche-\(Cake\)-1763-large.html](http://www.jean-baptiste-simeon-chardin.org/La-Brioche-(Cake)-1763-large.html) (20.01.2017, 17.00)
- Görsel 4.06 <http://www.metmuseum.org/art/collection/search/435904> (20.01.2017, 17.00)
- Görsel 4.07 [http://www.jean-baptiste-simeon-chardin.org/La-Brioche-\(Cake\)-1763-large.html](http://www.jean-baptiste-simeon-chardin.org/La-Brioche-(Cake)-1763-large.html) (20.01.2017, 17.00)
- Görsel 4.08 http://www.metmuseum.org/toah/hd/pcez/hd_pcez.htm (20.01.2017, 17.00)
- Görsel 4.09 <http://www.weinerelementary.org/cezanne-and-balance.html> (20.01.2017, 17.00)
- Görsel 4.10 Görsel tasarım uzmanı tarafından hazırlanmıştır.
- Görsel 4.11 Görsel tasarım uzmanı tarafından hazırlanmıştır.
- Görsel 4.12 Görsel tasarım uzmanı tarafından hazırlanmıştır.
- Görsel 4.13 Görsel tasarım uzmanı tarafından hazırlanmıştır.
- Görsel 4.14 Görsel tasarım uzmanı tarafından hazırlanmıştır.
- Görsel 4.15 Görsel tasarım uzmanı tarafından hazırlanmıştır.
- Görsel 4.16 Görsel tasarım uzmanı tarafından hazırlanmıştır.
- Görsel 4.17 Görsel tasarım uzmanı tarafından hazırlanmıştır.
- Görsel 4.18 Görsel tasarım uzmanı tarafından hazırlanmıştır.
- Görsel 4.19 Görsel tasarım uzmanı tarafından hazırlanmıştır.
- Görsel 4.20 Görsel tasarım uzmanı tarafından hazırlanmıştır.
- Görsel 4.21 Görsel tasarım uzmanı tarafından hazırlanmıştır.

- Görsel 4.22 Görsel tasarım uzmanı tarafından hazırlanmıştır.
- Görsel 4.23 Görsel tasarım uzmanı tarafından hazırlanmıştır.
- Görsel 4.24 Görsel tasarım uzmanı tarafından hazırlanmıştır.
- Görsel 4.25 Görsel tasarım uzmanı tarafından hazırlanmıştır.
- Görsel 4.26 <https://www.dreamstime.com> (21.01.2017, 17.00)
- Görsel 4.27 Görsel tasarım uzmanı tarafından hazırlanmıştır.
- Görsel 4.29 <http://educators.mfa.org/europe/still-life-melon-and-pears-1984> (21.01.2017, 17.00)
- Görsel 4.31 [http://www.jean-baptiste-simeon-chardin.org/La-Brioche-\(Cake\)-1763-large.html](http://www.jean-baptiste-simeon-chardin.org/La-Brioche-(Cake)-1763-large.html) (21.01.2017, 17.00) Görsel 4.32 <http://www.thelonelyreader.org/2016/11/09/best-single-books-list-1/> (12.01.2017, 17.00)
- Görsel 4.33 [http://www.jean-baptiste-simeon-chardin.org/La-Brioche-\(Cake\)-1763-large.html](http://www.jean-baptiste-simeon-chardin.org/La-Brioche-(Cake)-1763-large.html) (12.01.2017, 17.00)
- Görsel 4.34 <http://www.nga.gov/content/ngaweb/features/slideshows/albrecht-duerer--master-drawings--watercolors--and-prints-from-t.html> (22.02.2017, 20.00)
- Görsel 4.35 [http://www.jean-baptiste-simeon-chardin.org/La-Brioche-\(Cake\)-1763-large.html](http://www.jean-baptiste-simeon-chardin.org/La-Brioche-(Cake)-1763-large.html)
- Görsel 4.36 <http://www.henri-fantin-latour.org/Still-Life--Corner-Of-A-Table.html> (12.01.2017, 17.00)
- Görsel 4.37 <https://www.msxlabs.org/forum/sanat-ww/43213-francesco-de-zurbaran.html> (22.02.2017, 20.00)
- Görsel 4.36 <https://www.msxlabs.org/forum/sanat-ww/43213-francesco-de-zurbaran.html> (22.02.2017, 20.00)
- Görsel 4.38 <http://www.the-athenaeum.org/art/list.php?m=a&s=tu&aid=1276> (22.02.2017, 20.00)
- Görsel 4.39 Görsel tasarım uzmanı tarafından hazırlanmıştır. (22.02.2017, 20.00)
- Görsel 4.40 <https://biblioklept.org/2015/01/15/vanitas-pieter-claes/> (23.02.2017, 00.00)

5. Ünite Görselleri

- Görsel 5.1 <https://www.nga.gov/feature/homer/homer19.htm> (24.01.2017, 01.00)
- Görsel 5.2 <http://www.worldfuturefund.org/Pictures/China/kangsi.jpg> (24.01.2017, 11.00)
- Görsel 5.3 <http://www.metmuseum.org/toah/works-of-art/1973.120.1/> (24.01.2017, 11.00)
- Görsel 5.4 <https://onturk.files.wordpress.com/2012/02/uygur-resim.jpg> (24.01.2017, 12.00)
- Görsel 5.5 <http://www.ibiblio.org/chineseart/contents/arti/img/c01s01a12i10.jpg> (24.01.2017, 16.00)
- Görsel 5.6 <http://impressionistsgallery.co.uk/periods/barbizon%20school/1.jpg> (24.01.2017, 11.00)
- Görsel 5.7 <http://www.canalettogallery.org/The-Molo-from-the-Bacino-di-San-Marco,-Venice,-1747-50.jpg> (24.01.2017, 18.00)
- Görsel 5.8 http://www.metmuseum.org/toah/images/hb/hb_02.23.jpg (24.01.2017, 18.00)

- Görsel 5.9 <http://www.stilearte.it/wp-content/uploads/2014/07/cole-veduta-whitemountains.jpg> (24.01.2017, 18.37)
- Görsel 5.10 <https://www.google.com/culturalinstitute/beta/asset/tiber-landscape-with-castel-sant-angelo-in-the-background/4QHfVgy4jPXYCw> (24.01.2017, 18.47)
- Görsel 5.11 <https://web.archive.org/web/20141029235935/http://www.nationalgallery.org.uk/paintings/attributed-to-gentile-bellini-the-sultan-mehmet-ii> (06.04.2017, 17.00)
- Görsel 5.12 <http://kilyos.ee.bilkent.edu.tr/~history/Pictures1/im39.jpg> (24.02.2017, 20.37)
- Görsel 5.13 http://www.backtoclassics.com/gallery/albrechtdurer/view_of_arco/ (24.02.2017, 20.37)
- Görsel 5.14 <http://www.son.tv/haber-340413> (24.02.2017, 20.37)
- Görsel 5.15 <http://tarihvedenedeniyet.org/2011/06/yavuz-sultan-selim%E2%80%99in-gordugu-bir-ruya.html> (24.02.2017, 20.37)
- Görsel 5.16 Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi
- Görsel 5.17 <http://kilyos.ee.bilkent.edu.tr/~history/Pictures2/ul147.jpg> (24.02.2017, 20.37)
- Görsel 5.18 Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi
- Görsel 5.19 <https://es.wikipedia.org/wiki/Tramonto> (24.02.2017, 20.37)
- Görsel 5.20 <http://www.titian.org/the-madonna-of-the-rabbit.jsp> (24.02.2017, 20.37)
- Görsel 5.21 <http://kilyos.ee.bilkent.edu.tr/~history/Pictures2/ul155.jpg> (24.02.2017, 20.50)
- Görsel 5.22 <http://kilyos.ee.bilkent.edu.tr/~history/Pictures2/ul154.jpg> (24.02.2017, 20.50)
- Görsel 5.23 <http://kilyos.ee.bilkent.edu.tr/~history/Pictures2/ul161.jpg> (24.02.2017, 20.50)
- Görsel 5.24 <http://www.pieter-bruegel-the-elder.org/Winter-Landscape-with-Skaters-and-Bird-Trap-1565-large.html> (24.02.2017, 20.50)
- Görsel 5.25 <http://www.metmuseum.org/toah/works-of-art/19.164/> (24.02.2017, 20.50)
- Görsel 5.26 <http://kilyos.ee.bilkent.edu.tr/~history/Pictures1/im46.jpg> (24.02.2017, 20.50)
- Görsel 5.27 <http://kilyos.ee.bilkent.edu.tr/~history/Pictures2/ul174.jpg> (24.02.2017, 20.50)
- Görsel 5.28 <http://kilyos.ee.bilkent.edu.tr/~history/Pictures2/ul175.jpg> (24.02.2017, 20.50)
- Görsel 5.29 <http://nachtbrakers.nl/historische-sensaties-met-hercules-segers/> (24.02.2017, 20.50)
- Görsel 5.30 <http://www.metmuseum.org/art/collection/> (24.02.2017, 20.50)
- Görsel 5.31 <http://www.kultur.gov.tr/genel/SanalMuzeler/ResimHeykelMuzesi/katalog/imagepages/image16.html> (24.02.2017, 20.50)
- Görsel 5.32 <http://www.kultur.gov.tr/genel/SanalMuzeler/ResimHeykelMuzesi/katalog/imagepages/image13.html> (24.02.2017, 20.50)
- Görsel 5.33 <http://www.kultur.gov.tr/genel/SanalMuzeler/ResimHeykelMuzesi/katalog/imagepages/image11.html> (24.02.2017, 20.50)
- Görsel 5.34 <http://www.tate.org.uk/art/artworks/cozens-mountainous-landscape-with-cypresses-t08240> (24.02.2017, 20.50)
- Görsel 5.35 <https://www.rc.umd.edu/gallery/mountain-landscape-hollow> (24.02.2017, 03.22)

- Görsel 5.36 [http://imgc.allpostersimages.com/images/P-473-488-90/64/6497/B1Y6100Z/\(24.02.2017, 03.22\) posters/john-robert-cozens-lake-of-vico-between-rome-and-florence-1783-graphite-and-w-c-on-heavy-laid-paper.jpg](http://imgc.allpostersimages.com/images/P-473-488-90/64/6497/B1Y6100Z/(24.02.2017, 03.22) posters/john-robert-cozens-lake-of-vico-between-rome-and-florence-1783-graphite-and-w-c-on-heavy-laid-paper.jpg) (24.02.2017, 20.50)
- Görsel 5.37 http://turkishpaintings.com/index.php?p=37&l=1&modPainters_artistDetailID=30 (24.02.2017, 03.22)
- Görsel 5.38 <http://www.geccedergi.org/wp-content/uploads/2016/06/muhtemelen-bircogunu-bilmediginiz-ancak-bilmeniz-gereken-23-turk-ressam-ve-resimleri-57738d9aa0738.jpg> (24.02.2017, 03.22)
- Görsel 5.39 <http://www.kunstdetektei.de/typo3temp/pics/a7fbc721ad.jpg> Görsel 5. 40 <http://www.tanais.info/art/pic/aivazovsky56.html> (24.02.2017, 03.32)
- Görsel 5.40 <http://www.tanais.info/art/pic/aivazovsky56.html> (24.02.2017, 03.35)
- Görsel 5. 41 <http://www.geccedergi.org/wp-content/uploads/2016/06/muhtemelen-bircogunu-bilmediginiz-ancak-bilmeniz-gereken-23-turk-ressam-ve-resimleri-57738d9868d07.jpg> (24.02.2017, 03.30)
- Görsel 5. 42 <http://www.geccedergi.org/wp-content/uploads/2016/06/muhtemelen-bircogunu-bilmediginiz-ancak-bilmeniz-gereken-23-turk-ressam-ve-resimleri-57738d9f7b40c.jpg> (24.02.2017, 03.22)
- Görsel 5. 43 <http://www.metmuseum.org/toah/works-of-art/87.15.141/> (24.02.2017, 03.22)
- Görsel 5. 44 <http://www.getty.edu/art/exhibitions/rousseau/> (24.02.2017, 04.00)
- Görsel 5. 45 <http://www.metmuseum.org/toah/works-of-art/60.71.12/> (24.02.2017, 03.22)
- Görsel 5. 46 <http://www.geccedergi.org/wp-content/uploads/2016/06/muhtemelen-bircogunu-bilmediginiz-ancak-bilmeniz-gereken-23-turk-ressam-ve-resimleri-57738da163ab1.jpg> (20.02.2017, 12.00)
- Görsel 5. 47 <http://www.geccedergi.org/wp-content/uploads/2016/06/muhtemelen-bircogunu-bilmediginiz-ancak-bilmeniz-gereken-23-turk-ressam-ve-resimleri-57738da0686d9.jpg> (24.02.2017, 04.00)
- Görsel 5. 48 http://fr.academic.ru/pictures/frwiki/67/Claude_Monet_010.jpg (20.02.2017, 12.00)
- Görsel 5. 49 <http://www.acirealeac.it/wp-content/uploads/2013/12/seminatore-1024x790.jpg> (20.02.2017, 12.00)
- Görsel 5. 50 <http://www.camillepissarro.org/images/paintings5/Shepherdess-and-Sheep.jpg> (20.02.2017, 12.00)
- Görsel 5.51 Görsel tasarım uzmanı tarafından hazırlanmıştır. (20.02.2017, 12.00)
- Görsel 5.52 Görsel tasarım uzmanı tarafından hazırlanmıştır. (20.02.2017, 12.00)
- Görsel 5.53 <http://xroads.virginia.edu/~hyper/detoc/hudson/claude.html> (20.02.2017, 12.00)
- Görsel 5.54 Görsel tasarım uzmanı tarafından hazırlanmıştır.
- Görsel 5.57 <https://www.dreamstime.com/> (21.02.2017, 14.00)
- Görsel 5.58 <https://www.dreamstime.com/> (21.02.2017, 14.00)
- Görsel 5.59 <https://www.dreamstime.com/> (21.02.2017, 14.00)
- Görsel 5.60 <https://www.dreamstime.com/> (21.02.2017, 14.00)
- Görsel 5.61 <https://oudemeesterschilderijen.files.wordpress.com/2013/12/poussin-dance-to-music-of-time-c1635.jpg?w=1200> (20.02.2017, 11.00)
- Görsel 5.62 <https://www.princeton.edu/~danson/GRAPHICS/Dance.jpg> (20.02.2017, 12.00)

- Görsel 5.63 <http://www.mystudios.com/artgallery/paintings/133501-134000/133944/size1.jpg> (20.02.2017, 12.00)
- Görsel 5.64 http://www.larousse.fr/encyclopedie/data/images/1009304-Claude_Lorrain_Port_de_mer_au_soleil_couchant.jpg (20.02.2017, 12.00)
- Görsel 5.65 http://lelorrain.louvre.fr/_commun/lelorrain/zoom_jpg/II19.jpg (20.02.2017, 12.00)
- Görsel 5.66 http://www.tate.org.uk/art/images/work/T/T09/T09321_10.jpg (20.02.2017, 12.00)
- Görsel 5.67 http://www.petitpalais.paris.fr/sites/default/files/content/images/claude_gellee.jpg (20.02.2017, 12.00)
- Görsel 5.68 http://lelorrain.louvre.fr/_commun/lelorrain/zoom_jpg/II15.jpg (20.02.2017, 12.00)
- Görsel 5.69 http://www.tate.org.uk/art/images/work/T/T05/T05483_9.jpg (20.02.2017, 12.00)
- Görsel 5.70 <http://www.tate.org.uk/art/artworks/varley-a-blot-trees-over-a-lake-t09294> (19.02.2017, 14.00)
- Görsel 5.71 http://www.tate.org.uk/art/images/work/T/T09/T09362_10.jpg (19.02.2017, 14.00)
- Görsel 5.72 <http://www.tate.org.uk/art/artworks/varley-composition-a-castle-over-a-river-t09326> (19.02.2017, 14.00)
- Görsel 5.73 <http://www.arthermitage.org/Nicolas-Poussin/Landscape-with-a-Portico.html> (19.02.2017, 14.00)
- Görsel 5.74 <https://s-media-cache-ak0.pinimg.com/236x/5d/b4/cc/5db4cc18af-8b071e48c76a5dba7817b6.jpg> (19.02.2017, 14.00)
- Görsel 5.75 <https://events.wien.info/en/q5t/poussin-to-david-french-drawings-at-the-albertina/> (19.02.2017, 14.00)
- Görsel 5.76 Komisyon tarafından hazırlanmıştır.
- Görsel 5.77 Komisyon tarafından hazırlanmıştır. Görsel 5.78 Komisyon tarafından hazırlanmıştır.
- Görsel 5.79 Komisyon tarafından hazırlanmıştır.
- Görsel 5.80 Komisyon tarafından hazırlanmıştır.

6. Ünite Görselleri

- Görsel 6.01 <http://nga.gov.au/Exhibition/FrenchPainting/Detail.cfm?IRN=126597> (19.02.2017, 14.00)
- Görsel 6.02 <https://www.dreamstime.com> (19.02.2017, 14.00)
- Görsel 6.03 <http://www.maicar.com/GML/CleobisBiton.html> (19.02.2017, 14.00)
- Görsel 6.04 <https://plus.google.com/photos/photo/110392121538518510268/6345201006414819250?icm=false&sqid=112436341912051416977&ssid=d5564251-6077-4142-ae12-56189de65369> (19.02.2017, 14.00)
- Görsel 6.05 <http://www.museivaticani.va/content/museivaticani/en/collezioni/musei/museo-pio-clementino/Cortile-Ottagono/laocoonte.html> (24.02.2017, 14.00)
- Görsel 6.06 <https://www.dreamstime.com> (21.02.2017, 14.00)

- Görsel 6.07 <https://www.college.columbia.edu/core/content/dante-alighieri-giotto-di-bondone-c-1335> (21.02.2017, 14.00)
- Görsel 6.08 <https://www.nationalgallery.org.uk/paintings/hans-holbein-the-younger-the-ambassadors> 17.02.2017, 00:51
- Görsel 6.09 <http://www.nga.gov/content/ngaweb/press/2016/rothko.html> (19.02.2017, 14.00)
- Görsel 6.10 http://djilp.org/wp-content/uploads/2015/11/Image_5_Sugar-Cane_diego-rivera.jpg (19.02.2017, 14.00)
- Görsel 6.11 <http://galleriafumagalli.com/en/mostra/opere-1958-1980/> (19.02.2017, 14.00)
- Görsel 6.12 <https://news.artnet.com/art-world/jackson-pollock-quotes-836450> (19.02.2017, 14.00)
- Görsel 6.13 <http://www.artsuitesgallery.com/sergi-detay.php?Sergi-ID=42&Kategori=2> (19.02.2017, 14.00)
- Görsel 6.14 <http://www.rportakal.com/Article.aspx?PageID=149&ArtId=1568> (21.02.2017, 14.00)
- Görsel 6.19 <http://www.tate.org.uk/art/artworks/gainsborough-gypsy-encampment-sunset-n05803> (27.02.2017, 12.00)
- Görsel 6.20 http://www.tate.org.uk/art/images/work/N/N00/N00307_10.jpg
- Görsel 6.21 <http://vacioesformaformaesvacio.blogspot.com.tr/2012/02/ferdinand-hodler.html> (24.02.2017, 02.44)
- Görsel 6.22 <https://www.museodelprado.es/coleccion/obra-de-arte/pablo-de-valladolid/774285f3-fb64-4b00-96a9-df799ab10222?searchMeta=portrait of pablo de valladolid> (24.02.2017, 02.44)
- Görsel 6.22 <http://www.tate.org.uk/art/research-publications/camden-town-group/meaghan-clarke-sex-and-the-city-the-metropolitan-new-woman-r1105659> (24.02.2017, 02.44)
- Görsel 6.23 http://www.metmuseum.org/toah/hd/seni/hd_seni.htm (27.02.2017, 12.00)
- Görsel 6.24 http://www.metmuseum.org/toah/hd/seni/hd_seni.htm (27.02.2017, 12.00)
- Görsel 6.25 https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Paul_C%C3%A9zanne_193.jpg
- Görsel 6.26 <http://collection.imamuseum.org/artwork/80059/> (27.02.2017, 12.00)
- Görsel 6.27 <https://www.moma.org/collection/works/83386?locale=en> (27.02.2017, 12.00)
- Görsel 6.28 <http://www.henrimatisse.org/woman-in-a-purple-coat.jsp> (27.02.2017, 12.00)
- Görsel 6.29 <https://www.museodelprado.es/en/the-collection/art-work/pablo-de-valladolid/774285f3-fb64-4b00-96a9-df799ab10222> (19.02.2017, 14.00)
- Görsel 6.30 <https://www.nortonsimon.org/art/detail/F.1970.08.P> (19.02.2017, 14.00)
- Görsel 6.31 https://en.wikipedia.org/wiki/Gwen_John#/media/File:Gwen_John_-_Self-Portrait.jpg (27.02.2017, 12.00)
- Görsel 6.32 http://www.musee-orsay.fr/en/collections/index-of-works/resultat-collection.html?no_cache=1&zoom=1&tx_damzoom_pi1%5Bzoom%5D=0&tx_damzoom_pi1%5Bxm-llid%5D=001145&tx_damzoom_pi1%5Bback%5D=en%2Fcollections%2Findex-of-works%2Fresultat-collection.html%3Fno_cache%3D1%26zsz%3D9 (27.02.2017, 12.00)
- Görsel 6.33 <https://www.mutualart.com/Artwork/The-Rest-on-the-Flight-into-Egypt/07009BAB802AC209> (27.02.2017, 12.00)
- Görsel 6.34 http://www.impressionniste.net/cezanne_paul.htm (27.02.2017, 12.00)
- Görsel 6.35 <http://www.barnesfoundation.org/collections/art-collection/object/6964/boy-in-a-red-vest-le-garaon-au-gilet-rouge?searchTxt=in+a+red+vest&rNo=0> (27.02.2017, 12.00)

Ölçme ve Değerlendirme Cevap Anahtarı

1. Ünite

1. C 2. B 3. C 4. B 5. B 6. E 7. resim 8. heykel 9. mimari 10. yüzey sanatları
11. hareket sanatları 12. hacim sanatları

2. Ünite

1. E 2. D 3. E

3. Ünite

1. A 2. A

4. Ünite

1. C 2. B 3. D 4. B 5. A 6. D

5. Ünite

1. kompozisyon 2. konstrüksiyon 3. denge 4. biçim 5. 15.yy.dan 6. uygun 7. perspektif-
perspektif 8. shan-shui 9. barbizon ekolü-barbizon 10. veduta 11. vizör 12. B

6. Ünite

1. A 2. D 3. B 4. A